

MAIOR ALES. AVERESCU

LECTIUNI

DE

GEOGRAFIE MILITARA

PREDATE

LA ȘCOALA DE OFICIERI

ANUL I

BUCURESCI

—
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

19, Strada Regală, 19

1895

P R E F A Ț A

Hotărîndu-mă a da publicității lecțiunile de geografie militară, predate în școala de oficeri, nu am avut altă intențiune de cât a înlesni cetirea lor, atât elevilor cât și tinerilor oficeri, cari în orele disponibile ar dori să-și îmbogățească cunoscințele asupra geografiei țării.

Nu presint aceste lecțiuni ca o lucrare originală, ci ca o simplă compilațiune. Am colecționat materialul, ce am crezut necesar tinerilor elevi, adunându-l de pe unde l'am putut găsi, și reproducând chiar, unele părți, pe d'întregul.

Sub raportul descrierii regiunilor, se va găsi pôte metoda urmat de mine cam succint, căci de ordinar se crede că geografia trebuie să fie o colecțiune complectă de detaliuri de tot felul.

Intențiunea mea a fost de a face studiul acestor lecțiuni cât se pôte mai atrăgător; și, nu am găsit altă cale, de cât aceea a eliminării detaliurilor, cari, ori cât de bine învățate, se elimina de la sine, după puțin timp de întrerupere, chiar din memoriile cele mai fericite.

De cât a învăța mult și slab, am crezut mai profitabil, puțin și bine.

INDREPTARI

Pag.	Rindul	In loc de	Se va citi
22	8	o pozițiune	o porțiune
55	ultimul	Câmpina	Comarnic
69	20	Streinul	Streiul
87	4	Slatina	Piatra
91	20	Pitesci	Câmpu-lung
99	14	Nenjlov	Neajlov
100	7	Multe	Munte
102	6	300 m.	30 m.
103	17	Doftana și pe	Doftana, pe
103	18	Drajna și Cricov	Drajna și Vărbileu și pe Cricov
104	11	Raceni	Gherghița
184	12	Cricov în cea șesă	Vărbileu
112	11	Calea Vedei	Valea Vedei
116	9	Clima	Clina
117	6	Sud est	Sud-Vest
125	7	Sucéva primesce	Maț jos de gura Sucevei, Siretul primesce
128	12	Cudeul	Cuejdiul
134	15	Uzului	Oituzului
159	22	laturea N.	Laturea V.
160	21	Deș-Salva pe mar- ginea superiőră	Deș-Salva
163	22	Bistrița	Bîstra
166	10	Ostovor	Ostoros
182	3	Ropozel	Ropoezel
173	14	Sameșul mic	Almașul
190	8	Reget	Regat
191	(5 de jos)	Cele-l'alte miliõe	Cele-l'alte 2 miliõe
196	21	Dunaree	Dunărea
199	(2 de jos)	Moraviei	Moravei
202	9	al cărui	a cărui
204	(2 de jos)	Dunareii	Dunare
206	(9 de jos)	Usub	Uscub
215	(8 de jos)	Iambali	Iamboli
217	10	Tmok	Timok
220	11-12 de de jos	Filipoli	Filipopoli
221	(4 de jos)	actul	actual

INTRODUCERE

IMPORTANȚA GEOGRAFIEI IN GENERAL

Geografia este una din științele cele mai importante, de óre-ce studiul său ne procură o serie de cunoștințe indispensabile pentru complectarea culturii noastre generale, independent de cariera căreia ne dedicăm.

În adevăr, geografia se ocupă cu studiul pământului, aproape sub toate raporturile, examinându-l atât ca formă și constituțiune fizică în sine, cât și ca locuință a omului.

Prin studiul geografiei ajungem a cunoaște diferitele forme, sub care se prezintă suprafața globului, modul cum sunt răspândite deosebitele populațiuni pe ea, precum și legăturile ce există între locuitorii pământului și formele terenului. Geografia ne arată în ce mod este împărțită suprafața pământului din punctul de vedere politic, întinderea și limitele diferitelor state; iar pe de altă parte, modul cum s'aun repartizat popóarele între aceste state, grupându-se mai mult sau mai puțin pe națiuni și, prin urmare, ne arată rapórturile ce există între aceste grupuri.

În fine, geografia se ocupă cu producțiunile suprafeței pământului, fie datorite numai naturei fie și intervenirii

omului, modul cum sunt exploatare de om, relațiunile ce există între popóre din punctul de vedere al schimbului acestor producțiuni și mijlocele disponibile pentru înlesnirea schimbului.

Tóte aceste cunoscințe evident sunt indispensabile orî-cărei persóne instruite, și de aceea geografia face parte din sciințele ce se studiază de toți, adică face parte din *cultura generală*.

Pentru cariera militară ea este însă de o importanță excepțională ; și, pentru aceea, studiul geografiei în învățământul militar ea un caracter deosebit. Pe lângă cunoscințele asupra geografiei, căpătate în cursul studiilor menite a forma cultura generală a oficerului, se mai adăuga o nouă serie de cunoscințe de un caracter exclusiv militar, și care fac parte din cultura profesională a oficerului.

În cursul acestor lecțiuni, ne vom ocupa cu studiul geografiei din punctul de vedere militar, adică vom studia geografia militară.

Acest studiū se bazează în totul pe cunoscințele dobândite din geografia generală ; și de aceea, nu vom intra în amănunte de cât în anumite casuri ; în general însă ne vom mărgini a semnală părțile importante din punctul de vedere militar, arătând în același timp motivul acestei importanțe.

Importanța studiilor geografice din punctul de vedere militar. Importanța studiilor geografice, din punctul de vedere militar, rezultă din faptul că o mare parte, se póte dice aprópe tóte chestiunile militare pentru deslegarea lor rațională, pe lângă cunoscințe pur mili-

tare, implică și cunoștințe ce nu putem avea de cât prin studii geografice.

În adevăr, în orî-ce chestiune militară, de o importanță óre-care, fie privitoare la preparațiunea pentru răsboi, fie privitoare la operațiunile propriu ȃise din resboi, vom avea de considerat, în ultima analiză, trei elemente esențiale, și anume: personalul (omul, populațiunile), materialul (producțiunii de diferite naturi) și terenul. Nu putem obține rezultate bune, aprópe în nici o întreprindere militară, de cât apreciând exact valoarea acestor elemente și trăgînd tot folosul putincios din calitățile lor, ce pot fi utilizate în avantaġiul nostru.

Pe de altă parte însă, aceste trei elemente sînt, ca să ȃic așa, axele principale, împrejurul cãror se învêrtesc tóte studiile geografice; așa în cât, ne va fi tot-d'una folositor. indispensabil chiar, să recurgem la rezultatele studiilor geografice, orî de cãte orî vom voi să ne dăm socoteala, în cunoștință complectă de cauză, de valoarea celor trei elemente esențiale mai sus arătate.

Operațiunile militare, în general pot fi grupate în două mari categorii: 1-iu cele privitoare la preparațiunea pentru răsboi, și al 2-lea cele privitoare la facerea saũ conducearea resboiului.

Fie-care din aceste categorii, îmbrățișează o serie de operațiunii de diferite naturi, avînd în parte o anumită țintă particulară.

Să luăm cãte-va din aceste operațiunii, alegînd între cele mai importante, spre a ne da seamă în mod mai pipăit de ce valóre sînt studiile geografice în deslegarea lor practică.

În categoria preparațiunei pentru răsboi, dacã ne-

am imagina că ne raportăm la un stat lipsit încă de orî-ce preparațiune de asemenea natură, cea d'ântéiū operațiune va fi organizațiunea puterei sale militare, ceea ce va consta din adunarea elementelor de forța naturală ale statului, în scopul de a le supune la diferitele transformări, fără de care nu pot fi utilizate cu profit în războiū.

Pentru adunarea acestor elemente, va trebui să avem o deplină cunoștință de geografia generală a țerei; căci, fără acésta, nu ne-ar fi cu putință să ne dăm socotélă de ce elemente de forțe naturale dispune țara.

Dar aci ni se presintă imediat o a doua chestiune fórte importantă și care nu póte fi de asemenea deslegată fără cunoștințe geografice.

În organizația puterei militare a unei țări nu este destul să șcim de ce elemente de forță naturală dispune, dar mai este necesar să ne dăm socoteala și de proporțiunea în care putem lua din aceste forțe, fără a vătămă interesele economice ale țarei. neuitând că scopul armatei nu este altul, de cât acela de a garanta existența și siguranța statului, în așa mod, ca țara, la adăpostul acestei garanții, să se póta desvolta sub tóte raporturile.

Pentru ca un stat să se póta desvolta, în special pe terenul economic, este absolut necesar ca să producă mai mult de cât consumă.

Dacă organisatorul ar transforma tóte forțele naturale ale țerei în forțe militare, statul ar pierde puterea sa de producțiuni și nu ar trebui multă vreme la mijloc pentru ca el să piară, lipsindu-i mijlócele de desvoltare și chiar cele de existență.

Este absolut necesar decî un just echilibru, între for-

țele militare și resursele economice ale țării, pentru a nu vătăma existența și prosperitatea ei economică.

Organisatorul trebuie să-și dea bine socoteala de aceste lucruri, și el nu va găsi o soluțiune rațională, de cât basat pe niște cercetări geografice foarte îngrijite. Numai în baza rezultatelor unor asemenea cercetări, făcute mai cu seamă, din punctul de vedere economic, va putea să determine limita până la care îi este permis a împinge fără pericol înarmările țerei.

Elementele de forță destinate a forma puterea militară a statului, sunt organizate milităresce, începându-se cu repartisarea lor pe specialități, adică pe arme.

În această repartisare este nevoie a se ține socoteală de natura geografică a teatrelor probabile de operațiuni, precum și de óre-care considerațiuni de domeniul geografiei economice.

Intr'un teren șes, este de mare importanță cavaleria, și de aceea este foarte nimerit ca ea să fie numerosă.

Intr'un teren muntos, cavaleria va fi mai puțină, artileria mai sporită, și de este cu puțință o infanterie anume pentru munți. O țară cu țărmuri maritime întinse, va avea nevoie de o flotă puternică, etc.

Pe de altă parte, pentru trupele călări, avem nevoie de cai. cari nu pot fi procurați de cât în proporție cu populația cavalină a țerei și a țărilor vecine, precum și cu resursele bănesci de care dispune țara.

Forțele militare o dată organizate, ele sunt distribuite pe teritoriū, în diferitele părți ale țerei.

Acastă distribuire nu se face arbitrar, ci în baza unor considerațiuni, din care mare parte geografice. Este de

mare importanță ca, declarându-se resboiul, mobilizarea și concentrarea armatei să se facă cu mare iuțeală. Este necesar, de aceea, a se distribui atât trupele cât și, mai cu seamă, materialul potrivit cu cerințele unei re-
pedi mobilisări și concentrări.

O ast-fel de distribuire rațională nu se poate face, de cât determinându-se d'înainte teatrele de operațiuni, și liniile strategice din aceste teatre; ceia-ce nu se poate face de cât prin studii geografice.

În unele țări, unde populația nu este tocmai omogenă, din punctul de vedere etnografic, trupele sunt distribuite pe teritoriu, ținându-se de aproape socoteală și de această stare de lucruri, a cărei justă apreciere rezultă tot de studiile geografice, în unire însă cu cele istorice.

Mergând mai departe și raportându-ne la instrucția trupelor, vedem că și în această cestiune cunoștințele geografice 'și aū partea lor. Fie-care țară, având o configurațiune deosebită, va avea o tactică proprie. Orî-cine 'și poate închipui că în stepele Rusiei sau în șesurile Egiptului trupele nu pot fi întrebuințate indentic, după aceleași metode, ca în cultivata vale a lui Po, sau în munții Elveției.

Vedem deci că mai în toate chestiunile principale, privitoare la organizațiunea armatei și la pregătirea ei pentru răsboiū, avem nevoie de cunoștințe geografice.

Același lucru putem constata și în operațiunile militare de resortul conducerii armatei, mergând de la începerea ostilităților până la terminarea lor.

În adevăr. la declararea răsboiului, politica fixează

scopul operațiunilor militare ; autoritatea militară hotărâște teatrul de operațiuni și obiectivul militar, prin atingerea cărui să se pótă ajunge la scopul politic stabilit.

Prima operațiune pentru urmărirea acestui obiectiv este concentrarea armatei. Nasce imediat întrebarea : unde trebuie să se faca acéstă concentrare ?

Strategia ne dá următoarele principii de avut în vedere la prima concentrare a armatei : 1° să acoperim partea cea cea mai vulnerabilă a țerei ; 2° să aminințăm partea vulnerabilă a inamicului ; 3° să putem proceda la operațiunile ulterioare cu tótă suma forțelor de care dispunem ; 4° să avem posibilitatea de a lovi pe inamic în așa chip, ca victoria noastră să fie decisivă.

Pentru ca să fim în măsură a satisface aceste condițiuni este necesar să cunoștem între altele configurațiunea geografică a teatrului de operațiuni ; căci numai ast-fel ne putem da seama de direcțiunea probabilă a operațiunilor, și deci putem determina, în raport cu acéstă direcțiune, zona pe care convine să ne concentrăm forțele.

După concentrarea armatei, vin o serie de operațiuni care se resum în marșuri și lupte.

Pentru ca să ne putem mișca avem nevoie pe de o parte de drumuri, iar pe de alta de mijlóce de existență și de aceea este necesar să cunoșcem bine rețeaua de drumuri a teatrului de operațiuni și centrele populate prin cari trec ele, ceia-ce însemnează că este necesar să cunoșcem bine geografia teatrului de operațiuni, din punctul de vedere al căilor de comunicații și al resurselor.

Prin acésta ne fixăm planul prin care, din operațiune în operațiune putem ajunge la obiectivul ce urmărim.

Vine în sfârșit izbirea cu inamicul căci în răsboiū obiectivul principal este armata inamică.

Izbirea cu inamicul trebuie să aibă loc în ast-fel de condițiuni, în cât să putem participa la luptă cu tótă suma forțelor de care dispunem.

Prin urmare, trebuie să dăm bătălia în un teren favorabil desfășurării marī de trupe, și să luăm din timp măsuri ca să învingem dificultățile ce ar presenta el.

În orī-ce cas, cunóscerea exactă a terenului ne va permite să tragem tot profitul posibil din formele sale, orī-care vor fi condițiunile regiunei în care va avea loc izbirea.

Necesitatea unor studii geografice curat militare.

Vedem, prin urmare că, în cele mai multe din operațiunile militare importante, avem nevoie de cunoscințe geografice, pentru ca să putem ajunge la rezultate favorabile. Aceste cunoscințe le putem găsi în studiile geografice făcute pentru diferite scopuri streine răsboiului, după cum sunt: geografia politică, geografia fizică; geografia economică, etc.

Acéstă cale presintă însă în general marī dificultăți; căci, pe lângă o mare pierdere de timp, s'ar putea, de multe orī, să nu găsim aceste date complete sub raportul cerințelor militare, ele fiind adunate pentru alte scopuri. S'a simțit, pentru acest cuvânt, necesitatea unor studii geografice curat militare, în care cercetările să fie făcute din punctul de vedere special al operațiunilor

militare, utilizându-se pentru acésta tóte datele culese prin studiile geografice de alte naturi. Studiile geografice făcute din punctul de vedere militar, fac obiectul geografiei militare.

Definițiunea geografiei militare. Geografia militară a fost definită în diferite moduri; definițiunea care se póte considera că stabilește mai bine scopul geografiei și indică în mod mai hotărât direcția, ce trebuie dată cercetărilor acestai științe, este următórea :

Prin geografia militară se înțelege : *studiul rațional al elementelor geografice de ori-ce natură, din punctul de vedere al înriuririi ce pot avea ele asupra operațiunilor militare.*

Printr'un asemenea studiū, geografia militară ne deprinde să apreciem exact și cu ușurință valoarea militară a unei anumite regiuni geografice, cu tot ce se găsesce pe ea, servindu-ne pentru acésta atât de hărți, cât și de ori-ce lucrare descriptivă, privitoare la regiunea considerată.

Importanța terenului în operațiunile militare. Elementele geografice sunt de mai multe naturi, în general, ele se reduc, ca și elementele esențiale ale resboiului, la trei : 1) populațiunea, 2) terenul, 3) producțiunile celor două d'ânteiū.

Câteși trele aceste elemente aū aprópe o egală importanță. Observând însă raporturile ce exist între ele, modul cum se influențează reciproc, iar pe de altă parte raportându-ne la operațiunile militare, ce se desfășor pe teatrul de operațiuni, după începerea ostilităților, este

fóрте lesne de vëđut că, terenul are partea cea mai mare de importanță. De aceea, fără a pierde din vedere pe celelalte două, întru cât cunoșcerea lor ne este necesară, atențiunea noastră se va opri în special asupra terenului; adică asupra elementelor geografice de care este acoperită suprafața pământului.

Cu privire la importanța terenului un scriitor renumit german, Clausewitz, se exprimă în modul următor :

„Intre conducerea războiului și teren, exist legături necesare, fatale. fiindu-ne peste putință a ne imagina o acțiune a armatelor noastre alt-fel, de cât pe o determinată întindere de teren. Aceste legături au influența decisivă asupra operațiunilor, de óre-ce ele pot modifica și chiar schimba cu totul efectele forței.“

Elementele geografice, clasificarea lor. Prin elemente geografice se înțelege diferitele obstacole ce se găsesc răspândite pe suprafața terenului și prin cari se pot stabili deosebiriile dintre diferitele părți ale terenului.

Intre aceste elemente, unele sunt naturale, altele artificiale; toate sunt supuse modifițiilor. Cele d'ânteiu se modific foarte nesimțitor și la mari intervale de timp, cele din urmă, depinđend cu totul de mâna omului, sunt supuse variațiunilor mai repeđi, pot nasce și dispere după trebuințele omului.

Acéstă distincțiune nu este însă absolută, putend unele elemente naturale să dispară cu aceiași înlesnire ca și cele artificiale, cum sunt pădurile, mlaștinele, etc.

Elementele geografice asupra căror trebuesc îndreptate studiile noastre sunt următoarele :

Elemente geografice	}	naturale	{	Zonele muntóse
				Zonele șese
				Zonele deluróse
				Țermurile maritime
	}	artificiale	{	Frontierele
Căile de comunicație				
Fortificațiile				
Centrele populate				

Valórea elementelor geografice. Considerate din punctul de vedere militar, elementele geografice aũ două valori deosebite : Una *absolută*, care depinde de structura fizică a terenului, și alta *relativă*, care depinde de cea d'ântâiũ precum și de condițiunile tactice saũ strategice, în care voim să considerãm elementul geografic.

Valórea absolută este decĩ invariabilă. pe cât timp nu variază formele fizice ale terenului; cea relativă variază cu condițiunile tactice saũ strategice, între care se deosebesc mai cu seamă direcția operațiilor.

Nu putem determina de mai înainte de cât valórea absolută a elementelor ; valórea relativă o putem determina numai față cu ipotezele în care ne-am pune, nu însă pentru toate eventualitățile posibile.

Sub acest raport, geografia militară nu póte face de cât, printr'un lung exercițiũ, a ne deprinde să apreciam adevărata valóre militară a orĩ-cãruĩ element geografic, de îndată ce am cunoște valórea sa absolută și ipotesa în care avem a'l considera.

Punctele de vedere din care se vor studia elementele geografice. Când se stabilesc un anumit punct de vedere, din care urmează a se face studiul unei zone de teren, saũ al unui element geografic óre-care, atunci

cercetările noastre sunt îndreptate în așa mod ca conclusiunile la care vom ajunge să se raporteze la scopul special ce urmărim.

Când însă studiul nostru are un caracter generic, (cum se întâmplă într'un curs de geografie militară) atunci cercetările noastre trebuie să fie conduse în așa mod, ca să ajungem la nise conclusiuni tot generice. Adică, considerând o zonă óre-care, să putem stabili care sunt părțile sale favorabile operațiunelor în general, în ce condițiuni se vor desvolta aceste operațiuni și până la óre-care punct, ce cantitate de trupe póte să participe la ele. Intr'un cuvânt, studiul nostru va trebui făcut din punctul de vedere al marșurilor cu staționarea și al luptelor, căci la aceste forme simple se reduc toate operațiunile de pe teatrul de resboiú cari sunt în legătură cu terenul.

PARTEA I

—

CAPITOLUL I

STUDIUL ELEMENTELOR GEOGRAFICE

—

I. MUNȚII

Influența munților asupra operațiunilor militare și importanța lor.

Natura stâncosă a munților și înălțimea lor fac, în general, ca terenul să fie practicabil numai în anumite părți, temperatura să fie mai aspră, producțiunile foarte rare, pantele repede și puțin accesibile.

Din aceste cauze, operațiunile militare se isbesc în munți, mai în general, de dificultăți, căci mișcarea trupelor se face cu greutate; aproape în tot-d'a-una este nevoie a se fracționa unitățile mari și de multe ori este foarte greu a le ține în legătură. Lipsa de resurse dă naștere la convoiuri numeroase. Siguranța trupelor este slabă, pentru că nu se poate avea un mare câmp de observație.

De aici decurge necesitatea de a da operațiunilor în munți un caracter deosebit, în raport cu greutatea ce sunt de învins.

Raportându-ne la importanța lor, putem dice că munții sunt un obstacol pentru mișcările maselor; considerându-i însă din punctul de vedere tactic, obstacolul ce presintă nu este în tot-d'a-una defavorabil celui care ar voi și ar sci să se folosescă de formele lor. De multe ori chiar, ei pot presenta avantaje, mai ales defensivei; căci pot compensa adesea inferioritatea numerică prin pozițiuni tari.

Se póte vedea de aici cât este de necesar de a'i studia cu deamăruntul, spre a le cunósce proprietățile, și vedea care este modul cel mai nemerit de a opera în ei, potrivit cu natura lor.

Acéstă necesitate se mai impune și prin faptul că, munții adesea nu pot fi evitați sau ocoliți. Când sunt d'a lungul frontierei, între două state în răsboi, una din părți va trebui să'i traverseze; de aici, necesitatea de a'i cunósce de aprópe, d'înainte, spre a ne putea decide la timp, ținând socotélă de forțele nóstre, de forțele inamicului și de scopul ce urmărim, dacă trebuie să'i trecem noi sau să rămânem dincóce sau chiar în sînul lor, lăsând pe inamic a-i traversa pentru ca, profitând de obstacolul și avantajele ce presint ei, să facem ca operațiunile nóstre să se desvolte cât se va putea mai favorabil pentru noi și mai defavorabil pentru inamic.

Când sunt în interiorul țerei, de asemenea trebuie să cunóscem inconvenientele și avantajele ce pot oferi, spre a sci la trebuință cum să ne folosim de ei.

Studiul munților.— Studiând o zonă muntósă, din punctul de vedere militar, primul lucru de considerat va fi, să ne dăm esact séma de dimensiunile munților,

căci numai ast-fel vom putea să apreciem dificultățile ce ei presint pentru cel ce ar voi să-i traverseze.

Sunt de considerat : adâncimea. zonei muntóse și înălțimea crestelor.

Adâncimea este important a fi cunoscută, căci de la ea. depinde, în mare parte, durata traversărei zonei muntóse. Este de observat că adâncimea când se măsórá pe hartă, este în proecțiune orizontală, și pentru a ne face o idee aproximativă de timpul necesar traversării, va trebui să sporim distanța măsurată în proporțiune cu panta generală a zonei ; de ordinar se sporesce cu $\frac{1}{3}$ până la $\frac{1}{2}$ din distanța măsurată.

Înălțimea crestelor este de asemenea foarte importantă. Ea ne înlesnesce să ne dăm séma *a priori* de variațiunile temperaturii și, prin urmare, putem sci, cu destulă aproximație, timpul favorabil operațiunilor. Înălțimea are de asemenea o influență directă asupra resurselor locale, pe care le putem aprecia sciind că :

diacolo de 700 metri încetéză vița (se póte întinde însă și până la 1000 metri în părțile favorabile) ;

arborii fructiferi încetéză la 1000 metri, precum și produțiunile agricole devin foarte rare ;

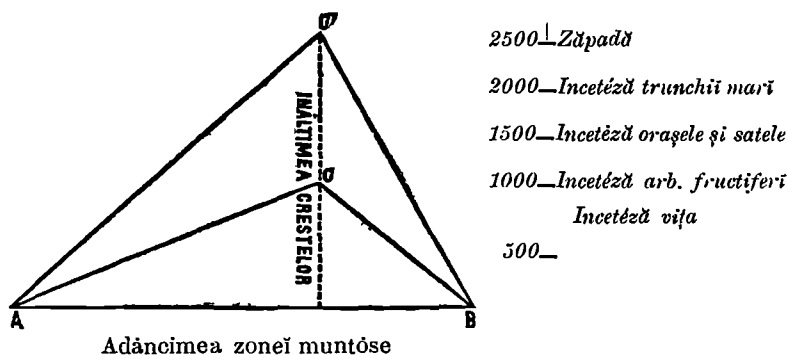
la 2000 metri nu mai găsim trunchiuri mari ;

la 2200--2500 metri încep zăpețile eterne ;

In fine, raportul între adâncimea zonei muntóse și înălțimea crestelor este neapărat a fi luat în séma.

Pentru o aceeași bază, cu cât munții vor fi mai înalți, cu atât pantele vor fi mai repeți, terenul mai puțin practicabil.

Vice-versa, pentru o aceeași înălțime. cu cât baza va fi mai mare, cu atât pantele vor fi mai dulci, văile mai spațóise, terenul în general mai practicabil.

După dimensiuni, va trebui să trecem la studiul naturii terenului, mai cu sémă din punctul de vedere al practicabilităței sale, precum și al resurselor ce putem găsi prin văi.

Aceste date sunt de o importanță foarte mare, având o înrăurire directă asupra operațiunilor. Lipsa practicabilităței și a resurselor într'o regiune o face cu desăvârșire neaccesibilă operațiunilor, și pôte fi considerată ca un obstacol de netrecut.

Sunt mulți factori de cari trebuie să ținem sémă în studiul practicabilităței și bogăției unei regiuni, cum este: situațiunea sa geografică, în raport cu marile linii naturale de comunicațiuni; constituțiunea geologică a solului; clima și producțiunile solului; centrele populate din vecinătate, etc.

Nu ne putem da socotélă de tôte aceste lucruri, dacă am îmbrățișa regiunea în tótă întinderea sa, fără a proceda cu o ordine óre-care, căci acesta ar putea să ne ducă la confusii și chiar la conclusiuni greșite.

Ne înlesnesce foarte mult studiul amărunit al orî-

cărei zone de teren, o împărțire metodică a ei în părțile elementare din care se compune.

Acastă împărțire o putem face în zonele muntóse călăuziți de căile de comunicații, ce pun în legătură cele două versante, și care în general urmăze două văi principale conrespondente.

În acest chip împărțim zona muntósă în mai mulți masivi, separați de liniile de comunicație ce-ı traverséze.

Studiul nostru se reduce atunci la examinarea, în parte, a fie-cărei din aceste linii de comunicații și a masivilor ce le separă.

Procedând la examinarea detaliată a masivilor, este necesar a se lua lucrurile fórte de aprópe; căci, judecați după aspectul ce presint, masiviı muntoși par a se opune în general mișcărilor de trupe; acésta însă nu este axact de cât pentru masele marı; pentru detașamente mici se va găsi în tot-d'auna un loc de trecere. Ducele de Rohan, vorbind de o recunóscere făcută în nordul Italieı, đice : „am găsit nenumérate trecători, și numai atunci ne-am convins că munții sunt practicabili ca și câmpiile; afară de drumurile cunoscute, mai sunt și altele pe cari, cu ajutorul locuitorilor le poți găsi și poți ajunge prin ele la punctul dorit“.

Mareșalul de Saxa đice : „ Or cât de prăpástioși par munții, căutând cine-va de aprópe găsesce trecătoriı, locuitorii înșiși adesea nu le cunosc, câtă vreme nevoia nuı constrınge a le căuta; eü de multe ori m'am convins de ignoranța și minciunile lor; în asemenea casuri este necesar a le căuta înșine, cu

ajutorul unor ómení ce nu se daũ înlãturi în fața greutăților“.

O importanță deosibită aũ munții din punctul de vedere tactic, pentru că în ei gãsím adesea pozițiuni fórte avântagióse; este necesar a sci însã cum trebuie apreciate aceste pozițiuni în munți și în ce anume condițiuni sunt ele în adevãr favorabile.

Se numeșce poziție tacticã o pozițiune de teren, pe care se opresce o trupã pentru a primi lupta, folosindu-se de avântagele ce oferã terenul. Când pozițiile tactice sunt de o întindere mai micã, sunt numite puncte tactice.

O porțiune óre-care de teren póte fi utilizatã ca poziție tacticã numai atunci, când este accesibilã atãt nouë cât și inamicului, cãci alt-fel nu ar putea avea loc lupta pe ea.

Pentru ca aceastã porțiune sã ne fie favorabilã nouë, trebuie sã presinte óre care adãposturi contra acțiunei și vederei inamicului, sã aibã puncte de reazim, basați pe cari sã putem neutralisa isbirea inamicului, garantãndu-ne flancurile; și în fine, ca condiția indispensabilã, sã permitã o eficace întrebuintãre a armelor.

Acestea fiind condițiunile ce trebuie sã îndeplinescã o bunã poziție tacticã, rezultã cã voind a studia o porțiune de teren, din punctul de vedere tactic, va trebui sã examinãm practicabilitatea solului prin natura lui însesși; pe urmã, sã vedem de câte drumuri este strãbãtut, lucru ce depinde, în mare parte, de densitatea populațiunei în părțile vecine și gradul de civilizațiune al acestei populațiuni; apoi vom examina

formele terenului și diferitele accidente, ce să găsească pe el, spre a ne da socoteală de avantajele reale ce pot aduce ele.

Pozițiile tactice trebuiesc căutate în general în apropierea căilor mari de comunicațiune, căci bătăliile nu sunt raționale, de cât când sunt rezultatul combinațiilor strategice, cari combinațiuni vor avea în tot-d'a-una ca punct de plecare liniile de operație.

Se poate stabili deci ca regula generală că *pozițiile tactice se găsesc pe direcțiuni strategice*, adică *pe saū în apropierea* liniilor probabile de operațiuni.

Independent de aceste condițiuni, în munți pozițiile tactice se pot găsi: pe cresta principală, în văile principale și la gura văilor.

Fie care din aceste casuri prezintă avantaje și inconveniente proprii, dar cari pot fi agravate saū atenuate de condițiunile locale ale terenului.

Unul din defectele ce să întâlnească de ordinar în munți este acela că pozițiunile pot fi foarte dese ori dominate.

Trebuie să se noteze numai că, desavantagiul de a fi dominați este cu totul relativ; o pozițiune întinsă fiind dominată de una strîmtă, nu pierde mult din valoarea sa, căci, rezultatele luptei tactice depind în foarte mare parte și de forțele desfășurate, independent de condițiunile în cari luptă ele.

În resumat, nu se poate stabili o regulă fixă în căutarea pozițiilor tactice, de orice avantajele și defectele unui punct, pot varia după casuri saū mai bine și după condițiunile particulare ce individualisază acel punct; trebuie dar a se analiza cu multă minuțiozitate terenul, examinând înteu creștra, spre a vedea

care sunt depresiunile și nodurile orografice favorabile acțiuneii, ce spațieri presintă aceste noduri, la ce înălțime sunt, și ce localități se găsesc pe ele.

Trecem după aceea la văile principale, considerând lărgirile, găturile, relațiunile de comandament ale cós-telor între ele, localitățile ce sunt pe cós-te saũ în fundul văei, apoi relațiunile între aceste văi și celelalte.

Din cele arătate resultă că, munții pot fi considerați în general că un obstacol pentru mișcarea maselor mari; acest obstacol este neevitabil, fie că ei se găsesc pe frontieră, fie că trec prin mijlocul țarei; în primul cas mai cu sémă ei se impun, căci vor fi traversați în tot-d'a-una de partea ce va lua ofensiva.

Din punctul de vedere tactic, munții presintă din contra avantaje, cari pot fi utilizate de partea ofensivă, alegând puncte de sprijin, saũ cel puțin silind pe inamic de a se isbi de o serie de obstacole serióse.

Munții deci, prin puțina lor practicabilitate și prin avantajele tactice ce presint, daũ mijlocul armatelor mici de a găsi în ei destul spor de forțe, spre a se opune și unor forțe superióre.

Următoarea citațiune va face să resulte fórté lámurit acest fapt.

„Trebue a se lua posiții în câmpie și în locuri descoperite, când nu suntem inferiori în cavalerie; în locuri acoperite și grele, când avem infanterie mai multă; în locurile strâmte când suntem inferiori în număr.

O armată, cu totul inferióră în număr, va trebui să caute un defileũ greu și să'l ocupe, întărindu'l, Montecuccoli“.

Pentru ca să putem însă trage tot folosul posibil din proprietățile munților, sunt indispensabile două condițiuni:

1) A'i cunoște.

2) A sci să operăm în ei, potrivit cu natura lor.

Pentru satisfacerea primei condițiuni, este necesar a studia munții de aproape după metoda expusă, până aci, oprindu-ne atențiunea în mod particular asupra liniilor principale de invaziune. Pentru satisfacerea celei de a doua, este necesar de a ne familiarisa din timp cu operațiunile de munte ¹⁾ (ofensive și defensive), organizând chiar trupe anume pentru acest sfârșit, dacă s'ar crede că pot fi de vre-un folos (exemple: Italia și Franca).

II. CÂMPIILE

Importanța câmpiilor

Câmpiile, sau zonele șese, au o foarte mare importanță militară, de ôre-ce ele permit acțiunea maselor mari, fiind practicabile, traversate în toate sensurile de căi de comunicațiune și preserate de centre populate.

De aci provine faptul că, mai în tot-d'a-una desnodământul marilor operațiuni are loc în câmpii.

¹⁾ *Ideile generalului Kuhn asupra bătăliilor în munți.* În apărare trebuiesc 3 linii: o linie înaintată, compusă din armata de a doua mână, menită a nu lăsa pe inamic să înainteze prin munți fără să întâmpine rezistență; a doua linie compusă din rezerve tactice, așezată prin văi, cu misiune de a eși înainte inamicului, silindu-l a se desfășura și a'și arăta intențiile; în fine a 3-a linie compusă din rezerve strategice, puse în câmpie sau la confluențe de văi, cu scop fie de a' merge înainte, fie de a' primi.

Resultă din cele șise că, în atac va trebui să ne presintăm inamicului cu un front, care să ne ascundă forțele și intențiunile; acoperiți în acest mod vom putea face mai multe încercări (demonstrative) pentru ca în urma să dăm lovitura decisivă într'o direcție, în care inamicul să nu pótă avea posibilitatea materială de a ne covârși cu forțele, fie din lipsa de timp, fie din lipsa de spațiu.

Caracterul lor esențial este practicabilitatea; cu toate acestea câmpiile nu sunt practicabile în toate sensurile și pe toate punctele, căci sunt tăiate și semănate de obstacole, din care unele destul de serioase. Câmpiile din acest punct de vedere sunt aproape vice-versa munților; căci, pe când în munți avem spațiuri nepracticabile, tăiate de înguste zone practicabile, în șes, din potrivă, avem spațiuri practicabile tăiate de obstacole înguste, sau semănate de puncte neaccesibile (mlăștine, lacuri) etc.

Conchidem dar că, câmpiile sunt importante prin ele înseși, căci permit mișcările și acțiunea în masă, dar mai sunt importante și prin prezența diferitelor obstacole ce se găsesc semănate pe ele.

Valoarea diferitelor obstacole din câmpii.

Cursurile de apă. Cele d'ântei și cele mai importante obstacole, în câmpie, sunt cursurile de apă. Rîurile sunt un element de întârziere, căci nu pot fi trecute de cât în formație cu front restrîns, așa în cât pe timpul traversării lor, trupele trec printr'un period de crîșă. nefiind în stare de a lupta.

Cele mai favorabile puncte de trecere sunt curbele mari eșinde, avînd în vîrf un mic unghiîu intrînd. În or-ce cas, locurile unde exist poduri, sau unde aî existat, înlesnesc fôrte mult operațiunile de trecere și mai cu sémă desvoltarea ulterióră a operațiunilor, căci către aceste puncte converg diferitele drumuri de pe ambele părți ale rîului.

În orî-ce cas, trecerea unui curs de apă este o operațiune greî de executat și de aceia rîurile, mai în tot-d'una când direcțiunea lor este favorabilă, sunt utilizate

ca linii de apărare sau ca punct de plecare pentru operațiunile ofensive ¹⁾.

Mlaștinele și inundările. Mlaștinele sunt un obstacol absolut; se poate întâmpla să fie câte-o dată traversate de zone de teren solid, și atunci obstacolul poate fi traversat, dar cu mare greutate, căci diferitele colóne rămân separate printr'un obstacol absolut, separațiune de care o apărare activă poate profita cu mult folos.

Inundațiile de asemenea au o mare valóre când sunt preparate din timp de pace; ele pot obliga pe ina-

¹⁾ Pentru a se opri trecerea unui curs de apă, apăierea trebuie sa ia măsuri ca să-și asigure superioritatea numerică la punctul de trecere, fie înainte de trecere, fie chiar pe timpul acestei operațiuni.

Sunt patru sisteme de apărare a riurilor:

1. Forțele sunt distribuite pe toate punctele de trecere, așa in cât să potă opri pe inamic in oricare din punctele acestea; acesta admite ca noi să fim țari in toate părțile, lucru ce de sigur nu este cu puțință, pentru care acest sistem este cu totul defectuos.

2. Riul e observat de o primă linie, numită de observație, de puțină consistență, dar mobilă. In urma ei se găsesc nisce reserve mai mici, care să potă alerga in cel mai scurt timp pe punctul amenințat, spre a se opune la construirea podului. In urma acestor reserve se găsesc forțele principale, reunite sau separate in două sau trei mase și care au de scop de a eși in întâmpinarea inamicului, căutând să'l atace, de este cu puțință, înainte ca el să fi trecut cu toate forțele dincoace de riu.

3. A nu păzi de loc riul, dar a studia bine căile de comunicație spre a deduce pe unde are să trecă inamicul. Forțele reunite sunt aședate pe o pozițiune favorabilă, la întretăierea drumurilor ce va urma inamicul.

4. De a avea puncte pe ripa inamică, adică capete de pod simple sau duble, cu scopul de a amenința flancul unei armate ce ar voi să trecă prin intervale, de a exercita, cu alte cuvinte, o apărare activa.

Primul sistem, după cum am spus, este defectuos, celelalte trei prezintă fie-care avantajele și inconvenientele sale, și alegerea uneia din ele va depinde in tot-d-a-una de condițiunile de teren și de forța in care ne vom găsi, și prin urmare, nu se poate precisa in teză generală, care este mai de preferat.

mic să se abată de la direcția cea mai favorabilă, sau pot să-l facă să-și împartă forțele.

Pădurile presintă inconveniente, atât atacului, cât și apărării; atacului pentru că-i ridică cohesiunea, apărării pentru că-i ridică mobilitatea. Ele presintă însă și avantaje defensivei, când scie să se folosască cu dibăcie de adăpostul ce presintă; de aceea nu sunt ocolite, ci din contra, se caută a se remedia prin diferite măsuri dificultățile ce presintă.

Pentru defensivă, se creiază comunicațiunile de mai înainte, sau chiar pe timpul ocupării, așa în cât mobilitatea trupelor să nu sufere. Pentru atac, se caută a deprinde trupele să lupte independent, dând o mare inițiativă comandanților unităților mici. Pentru mișcările maselor mari, pădurile sunt un obstacol serios.

Înălțimele. Un obstacol iarăși de mare importanță ce găsim în câmpie sunt înălțimele. Părțile ridicate au avantajul dominării, fie sub raportul vederii, fie sub acela al tragerei. Este de notat că înălțimele prea mari au defectul de a face ca tragerea să fie înfiptă, ceea-ce îi micșorează eficacitatea.

Este necesar a se examina partea despre inamic, din punctul de vedere al practicabilității, căci fiind neaccesibilă, devin un punct bun pentru apărarea pasivă, nu și pentru cea activă.

Lacurile. Lacurile sunt un obstacol absolut; ele nu pot înlesni operațiunile de cât în cazul când se dispune de material plutitor.

În or-ce cas ele sunt favorabile mai mult defensivei.

Orașele și satele. Valoarea satelor depinde mai cu seamă de poziția pe care sunt situate.

Pentru a mări valoarea tactică a unei pozițiuni, se

recurge la întăriri și adăposturi; satele și orașele sunt prin ele însăși nisce întăriri, și de aici depinde importanța lor, ca puncte de rezim în pozițiile defensive.

Partea cea mai importantă, atât a satelor și a orașelor, cât și a pădurilor, este marginea lor.

Terene cultivate. Când câmpul este brădat în toate părțile de canale de irigațiune, semănat de pomi și viță, atunci capătă o mare importanță, căci modifică tactica, atât a defensivei cât și a ofensivei.

III. ZONELE DELURÓSE

Zonele deluróse sunt câte o dată părțile inferióre ale zonelor muntóse, une ori însă, se găsesc lanțuri sau grupuri izolate de déluri.

În or-ce cas, aceste zone sunt mai practicabile de cât munții, fie din cauza naturei terenului, fie din cauza ondulațiunilor care sunt mult mai dulci. Se póte întâmpla să găsim însă și în déluri pante atât de repeđi în cât să fie neaccesibile.

Zonele deluróse sunt în general populate și străbătute de drumuri, de aceea ele pot fi străbătute cu înlesnire, chiar de trupe númeroase.

În munți pozițiile tactice sunt de ordinar strâmte, în zonele deluróse din contră, formele terenului fiind mai dulci, desfășurarea trupelor nu presintă dificultăți, de cât în casuri excepționale.

Resultă deci că, délurile nu sunt un obstacol pentru operațiunii, și că adesea ori presintă condițiuni fórte favorabile, din punctul de vedere tactic, și de aceea au o mare importanță militară.

Délurile se deosebesc de munți, fie prin înălțimea

lor (în media 500^m) fie, prin natura terenului (care nu este stâncosă ca în munți), fie prin înclinarea pantelor (care în general sunt unite și dulci).

Voind a studia délurile. din punctul de vedere militar, trebuie să ne dăm mai întâi socoteală de practicabilitatea lor prin natura terenului; căci după cum scim întâlniri de forțe numeroase nu pot avea loc, de cât pe un teren practicabil.

Resumând asupra délurilor, putem dice că, ele permit operațiunii cu forțe numeroase, și că presint mai adesea pozițiuni tactice favorabile; dar nu este mai puțin adevărat că presint óre-care dificultăți. căci de sigur că nu se póte manevra în coline cu aceeași iuțelă și înlesnire ca în șes; și aceste dificultăți vor fi cu atât mai simțitoare, cu cât forțele vor fi mai numeroase.

IV. ȚERMURILE MARITIME

Țermurile mării sunt un obstacol pentru operațiunile de uscat. Când se întâmplă ca acțiunea de uscat să se combine sau să fie susținută de acțiunea marinei, atunci cóstele capăt o fórte mare importanță, ele devin punctul de plecare al operațiunelor de pe țerm. Importanța țermurilor depinde de desvoltarea lor; cu cât sunt mai întinse, cu atât sunt mai vulnerabile, depinde însă și de forma lor.

Acțiunea marinei asupra țermurilor se exercită în două moduri: 1) atacând direct porturile mari, sau 2) transportând trupe de uscat, și debarcându-le.

De aici rezultă și modul cum trebuie să studiam cóstele.

Atențiunea noastră va trebui să ne oprească asupra

centrelor populate (porturile), ce pot fi atacate direct, călăuzându-ne de profitul ce ar trage inamicul dacă le-ar ataca, știind că aceste centre sunt câte o dată noduri de comunicație, și atunci de sigur aū o importanță militară foarte mare pentru operațiunile de uscat.

Trebuie dar studiat unul câte unul aceste puncte, pentru a vedea măsurile ce trebuiesc luate pentru a împiedica atacul.

În ceea ce privește debarcarea, este de considerat forma geometrică a ținutului, natura fundului, comunicațiunile ce sunt în apropiere; toate aceste ne pot servi de călăuză spre a spune că un punct are mai multă probabilitate, de a fi ales pentru debarcare, de cât altul.

Mai sunt de considerat și porturile sau punctele, ce pot servi ca pivot marinei în operațiunile sale de apărare activă, contra flotei inamice.

V. FRONTIERELE

Importanța frontierelor

Frontiera politică este o linie convențională ce poate fi, sau nu, constituită de elemente geografice naturale; ea are o foarte mare importanță militară, pentru că limitează teritoriul de sub stăpânirea noastră; lucrările noastre de apărare și de pregătire pentru resboiū, nu se pot întinde dincolo de această linie. În schimb însă noi putem ști din vreme părțile pe unde probabil vom fi atacați, căci orî-ce atac nu poate porni la început de cât de la frontieră.

Frontierele mai sunt importante și pentru motivul că, mai în general prima concentrare a trupelor se

face în apropierea lor și de multe ori, când presint condițiunii favorabile servesc de basă de operații în primele faze ale resboiului.

Voind a studia o frontieră din punctul de vedere militar, avem de considerat: extensiunea, forma și elementele geografice naturale ce se găesc pe ea.

Intinderea frontierei are o mare importanță pentru că de la acésta putem sci din câte puncte vom fi probabil atacați; cu alte cuvinte întinderea frontierei ne spune cam ce teatru de operație vom avea.

Forma are de asemenea o mare importanță. Dacă este o linie dréptă, avantajele și desavantajele sunt echilibrate. In general însă, frontierele nu sunt în linie dréptă, ci se presint sub formă de unghiuri și curbe mai mult saũ mai puțin pronunțate. Dacă unghiul este cu vârful spre noi (intrând), avem o poziție învăluitoare față cu inamicul și ca consecință avem advantage, mai cu sémă dacă dispunem de forțe numeroase spre a putea opera pe întréga frontieră. In acest cas, pentru ca să evite de a fi învăluit, saũ atacat în flanc, inamicul va trebui să se retragă ceva mai înapoi părăsind unghiul.

Când frontiera are forma unui unghiũ spre inamic eșind) condițiunile sunt inverse.

Elementele geografice ce constituesc frontiera aũ o forțe mare importanță. căci 'i măresc valórea defensivă; ele pot fi zone muntoase și cursuri de apă; și, în cas când nu există nici un obstacol natural, ele pot fi întărite prin lucrări artificiale. Intăririle artificiale sunt întrebuintate încă și pentru a mări valórea obstacolelor naturale, pe liniile probabile de invație.

Formele frontierei și elementele geografice din care

constaă, ne pot spune în mod pozitiv, în ce parte se vor desvolta primele operațiuni în cas de resboiă.

VI. CĂILE DE COMUNICAȚIE

Pe un teatru de resboiă, căile de comunicație se pot compara cu arterele din corpul omenesc; atât în apărare cât și în atac, ele sunt un element de mare valoare; sunt un factor de forță.

Trebue să luăm în sémă că nici o mișcare de trupe numeroase nu se pôte face afară din căile de comunicație.

Arhiducele Carol, vorbind de mijlócele de preparație pentru resboiă, pune și căile de comunicație între chestiunile principale, asupra căror trebue să se opréscă atențiunea celor însărcinați cu apărarea țerei.

Clasificarea căilor de comunicație. Țiind socotélă de natura lor, căile de comunicație pot fi clasificate în: căi fluviale, căi ferate și căi ordinare.

Căile fluviale. Căile fluviale sunt constituite din cursurile de apă navigabile saă plutitóre.

Cel d'ântéiă lucru de considerat la aceste căi, este gradul de navigabilitate al cursului de apă, care deinde de volumul apei, adică de lărgimea și adâncimea rîului.

În al doilea loc, va trebni a se ține socotélă de numărul punctelor de abordagiă, singurele unde se pôte face imbarcarea și debarcarea cu înlesnire.

Aceste abordage nu sunt permanente, fiind o consecință a regimului. Când apele sunt mari, ele sunt numeroase, dacă rîul nu se revarsă din albia sa; în timp de secetă din contră.

Fluviile ca linii de transport pentru trupe nu au prea mare importanță, din cauza număróselor vase de care am avea trebuință, când ar fi vorba de cantități mari de trupe.

În schimb, pentru transportul provisiunilor ele pot fi utilizate cu mari avantaje.

Căile ferate. Căile ferate sunt foarte importante. dar acéstă importanță nu trebuie exagerată până la punctul de a crede că, ele pot fi întrebuițate în tóte ca-surile și că, întrebuițarea lor este lipsită de orí-ce dificultăți. În practică se întâmplă casuri, când transportul trupelor cu calea ferată cere mai mult timp de cât marșul ordinar.

Acésta provine din cauza timpului ce se perde cu imbarcarea trupelor, timp ce nu póte fi compensat de iuțeala mersului, de cât pentru distanțe mari.

Mai este de considerat însă și numărul șinelor ce are calea, adică dacă este simplă sau dublă.

Căile duble simplific foarte mult problema transportului; ele sunt mai productive, căci trenurile pline se pot succeda fără întrerupere, iar cele góle pot sa se reîntórcă la punctul de plecare, fără nici o întârziere. Din contra, căile simple presint multe dificultăți și transporturile nu se pot face în bune condițiuni de cât când sunt executate după nisce studii îngrijite și precise.

Alte considerațiuni mai trebuiesc avute în vedere. Când calea este în linie dréptă și terenul este orisontal, atunci avem maximum de iuțeală. În curbe fiind, suntem expuși la deraiări și de aceia iuțeala e mai mică, proporțional cu raza curbei. Aceleași considerațiuni și pentru pante.

Pentru transportul de material și provisiuni, căile ferate sunt de o mare importanță, și întrebuințarea lor în acest caz presintă mai puține greutateți.

De asemenea pentru transporturile unităților mici de trupe, sunt de o mare utilitate; acesta mai cu osebire în concentrarea diferitelor unități mici, după mobilizare, pentru a le grupa în unități mari; precum și pe timpul mobilizării, pentru transportarea rezervelor.

Căile ordinare. Aceste căi se pot clasifica, la rîndul lor, în: căi întreținute sau șosele și neîntreținute sau drumuri naturale. La șosele este de considerat lungimea lor, formele terenului ce străbat, pantele periculoase și repezi ce presint, etc.

Drumurile neîmpietrite se deosebesc: în drumuri pe cari se pot mișca trăsuri, poteci pentru cai și poteci pentru omeni.

La drumurile naturale trebuie să se ție socotélă de pantele lor, de natura (geologică) terenului pe unde trec, și punctul până la care sunt practicabile pe timp rău.

La poteci e de considerat terenul prin care trec, precum și lărgimea și panta lor.

La tóte drumurile in general. când se consideră rețéua întregă, o atențiune deosebită trebuie dată punctelor *obligate*, care nu sunt alt-ceva de cât punctele ce nu pot fi ocolite în nici un chip, și prin ocuparea cărora s'ar întrepruie comunicația.

De asemenea, lucrările de artă ce se găsesc în lungul drumurilor, au o mare importanță, căci adesea-ori prin distrugerea lor, drumurile devin impracticabile, pentru un timp mai mult sau mai puțin lung.

VII. CENTRELE POPULATE

Obiectivul principal în răsboiū e armata inamică. Armatele aū nevoie pe timpul operaţiunilor de cantităţi mari de provisiuni de tot felu, pe cari nu le putem trage de cât din centrele mari de populaţii.

De aici derivă importanţa acestor centre. Tótă ţesătura operaţiunilor strategice este determinată, în mare parte, de modul cum sunt distribuite centrele populate pe teatrul de operaţiuni.

Afară de acestea. ele mai sunt de considerat şi ca centre politice, centre de cultură, de comerciū, etc. din care punct de vedere sunt tot atât de importante ca şi din cel economic.

Pentru operaţiunile strategice, importanţa principală provine din faptul că, mai în tot-d'auna, centrele mari sunt şi nodurile comunicaţiilor principale.

VIII. FORTIFICAŢIILE

Fortificaţiile, prin natura lor, nu sunt de cât un mijloc artificial de a întări un punct, așa în cât să pótă fi apărat cu forţe mult mai puţine, de cele ce ar trebui când ar lipsi aceste întăriri.

Prin urmare, ele nu pot avea de cât efectul de a crea pedicī inamiculuī; acest efect însă póte lua mai multe aspecte :

1. A sili pe inamic să ocoléscă direcţia pe care se găsesc fortificaţiile ;

2. A'l face să întârđie operaţiile în cas când n'ar fi cu putinţă să ocoléscă punctele fortificate ;

3. A face să pue în joc forțe numeroase, cărora se ne putem opune cu forțe mai mici.

Valórea fortificațiilor este evidentă și este ușor de demonstrat. Intăririle nu face de cât să mărescă valoarea tactică (defensivă) a unei porțiuni de teren, și de aceea s'a ȃis că fortificația nu este alt-ceva de cât sciința ce ne învață să corectăm formele terenului, potrivit cu trebuințele resboiului.

Dacă tóte punctele, ce voim să fortificăm, ar fi cu totul corespunđetóre, prin natura lor, cerințelor nóstre, nu ar mai putea fi vorba de fortificare.

Avantajele fortificațiilor sunt îndoite. Calitatea lor ne procură avantaje tactice, iar aședarea și întrebuințarea lor ne procură avantaje strategice. Nu trebuie să se uite că punctele tactice nu aũ semnificație când nu sunt pe direcțiunii strategice și de aceea, sistemul cel mai bun de fortificație nu are nici o valóre, când punctele întărite nu sunt bine alese.

Avënd proprietatea de a opri pe inamic în loc, fortificațiile ne pot garanta mobilizarea și concentrarea armatei, ceea ce este de mare importanță, căci nu putem dispune de la început de multe forțe spre a ne opune inamicului.

Nu permit inamicului de a se folosi de direcțiile ce sunt prea periculóse pentru noi, căci de sigur că vom avea grija să întărim destul de serios aceste direcții, așa în cât el să găsescă desavantaje în loc de avantaje pe ele.

Pot proteja centre economice și politice importante a căror cucerire ar putea să aibă mare influență asupra condițiilor de pace.

Impedic pe inamic de a pune stăpânire pe unele

puncte ce ar putea să'i aducă folóse cu operațiile sale — orașe bogate, noduri de comunicație, etc., precum și pe acele ce ne sunt nouă folositoare (deposite, etc.).

Tóte aceste avantaje ne înlesnesc combinațiile strategice, obligând în acelaș timp pe inamic să opereze în condițiuni defavorabile.

Basatți pe aceste considerațiuni, voind a studia fortificațiile unei țeri, va trebui să examinăm :

1. Ce lucrări de oprire sunt pe frontiere;
2. Ce întăriri sunt pe direcțiile strategice, ce caracter au, defensiv sau ofensiv ?
3. Apărarea internă cum este organizată ? Liniile și punctele întărite, valórea acestor poziții și natura fortificațiilor.

CAPITOLUL II

PRINCIPII DE STRATEGIE NECESARE IN STUDIILE GEOGRAFIEI-MILITARE

I

TEATRUL DE OPERAȚIUNI ȘI SUB-DIVISIUNILE SALE

Teatrul de resboiú

Se numesce teatru de resboiú tótă regiunea geografică, aparținând celor doui beligeranți, pe care ei pot să se atace.

Acéstă definițiune trebuie luată în sensul larg al cuvintului, căci se póte întâmpla ca, unele din părțile teritoriale, aparținând unui beligerant, să nu pótă fi atacată de către partea adversă, și cu tóte acestea să fie coprinsă în teatrul de resboiú.

Prin organizațiunea actuală a puterii militare, armatele pe picior de pace au un cadru restrins, și numai la declararea războiului ating dezvoltarea maximă.

Trecerea de pe piciorul de pace pe piciorul de război se numește *mobilizare*; prin ea, fie-care unitate și instituție militară se pune pe picior de război. Totă regiunea, aparținând celor două state, pe care au loc aceste operațiuni de trecere din stare de preparațiune (picior de pace) în stare de activitate, cu scop definit (picior de război), se numește teatru de război.

Așa dar, teatrul de război se mai poate deci defini: totalitatea teritoriului, aparținând părților beligerante, în care trupele și toate instituțiunile militare, trec de pe piciorul de pace, pe cel de război.

Teatrul de operațiuni.

Teatru de operațiuni se numește regiunea geografică, din teatrul de război, pe care au loc operațiunile strategice și tactice, pe timpul ostilităților.

Operațiunile ce se execut în război, sunt de două feluri: 1) Acele executate de trupe și care au de scop de a nimici pe inamic; 2) Operațiunile ce au de scop alimentarea trupelor, fie în hrană, fie în material, fie în oameni.

Operațiunile cu menirea de a face rău inamicului în mod direct, se numesc operațiuni strategice sau tactice și ele au loc pe teatrul de operațiuni, celelalte pot avea loc în orice parte a teatrului de război.

Un teatru de război poate să presinte mai multe teatre de operațiuni.

Esicher strategic.

Formele terenului exercită o influență bine constatată asupra operațiunilor militare. și le face să varieze în raport cu aceste forme. Porțiunea de teren ce are, într'un teatru de operațiune, un caracter uniform, se numesce esicher strategic. Așa putem, avea un esicher muntos, un esicher șes, etc

Zona de operațiuni.

Când armatele nu sunt numeroase, ele procedeză sub un același comandament, concurând la realizarea aceluiași scop unic și imediat. Când însă ele sunt prea mari, atunci se fracționează și unele părți pot urmări eventual scopuri deosebite, operând într'o direcțiune deosebită, acésta fie pentru motive geografice, fie pentru motive strategice.

Terenul pe care ast-fel de armate operéză în mod independent, se numesce zona de operație. Prin urmare :

Zona de operație este fâșia de teren pe care o parte din armată operéză, urmărind un anumit scop strategic.

II.

SUPRAFEȚE, LINII ȘI PUNCTE STRATEGICE

Basa de operațiuni

Una din condițiunile cele mai esențiale, ca o armată să pótă opera și atinge diferitele scopuri, precum și satisface trebuințele ce întâmpină în resboiū, este ca ea să

dispună, în tot timpul și cu îndestulare, de resursele de care are nevoie.

Aceste resurse, fiind absolut necesare armatei, trebuie să fie la dispoziția ei în tot momentul.

Pe de altă parte, din cauza marelor efective ale armatelor, resursele trebuie să fie în cantități enorme; de aici necesitatea depozitelor cu rezerve mari de proviziuni, căci ar fi foarte greu să ne procurăm cele necesare numai în momentul trebuinței.

Aceste rezerve, este necesar să fie cât se poate de aproape de armată, ca alimentarea să se facă în mod sigur și neîntârziat, iar pe de altă parte să fie la adăpostul unui atac, spre a nu cădea în mâinile inamicului.

Pentru a îndeplini aceste două condițiuni, se alege pentru instalarea depozitelor o zonă de teren înapoia unui element geografic—natural sau artificial—care să pótă opri în loc pe inamic în cas când am fi nevoiți să ne retragem.

Elementul geografic, ce protegează zona pe care se găsesc resursele noastre, împreună cu această zonă, pörtă numele de baza de operațiuni.

Dimensiunile și formele basei de operație. În toate operațiunile militare este de cea mai mare importanță a se determina bine frontul de ocupat. El trebuie calculat în așa mod ca, în fie-care moment, să putem satisface unul din principiile de căpetenie ale strategiei și care este acela că: pe punctul pe care se dá o bătălie să dispunem de toate sau, cel puțin, de cea mai mare parte din forțele noastre.

Resultă de aci necesitatea ca frontul, pe care vor fi răspândite trupele noastre să fie ast-fel, în cât în

orî-ce punct al său, dacă am fi atacați, să fim în stare a rezista până la concentrarea restului forțelor.

Putem vedea din cele șise că o basă prea întinsă presintă desavantajul de a fi prea slabă în toate părțile, forțele noastre pot fi separate în două. Are avantajul însă, când avem forțe proporționale, că flancurile sunt greu de atacat.

Bazele mici au avantajul de a fi tari, însă au desavantajul de a putea fi învăluite, și nu sunt bune de cât când flancurile sunt resemate pe obstacole sigure.

Formele cele mai elementare ce putem întâlni sunt :

a) Linia dréptă, care presintă la rîndul său două casuri : 1) Póte fi paralelă cu basa inamicului, și atunci condițiunile sunt egale de ambele părți. 2) Póte fi oblică, și atunci are avantajul ofensivei, căci înlesnesce atacarea flancurilor, sau chiar spatele inamicului.

b) Putem avea base curbe-linii, și în acest cas basa póte fi :

1) Concavă spre inamic. Dacă inamicul are o basă rectilinie înăuntrul concavitaței este cu desăvêșire învăluit, căci putem opera pe flancurile sau în spatele sale.

Dacă din potrivă, inamicul are și el o basă curbi-linie concentrică cu a noastră, atunci avantajele se schimb în desavantaje, căci inamicul se póte mișca pe córdă, pe când noi suntem nevoiți a ne mișca pe arc. În acest cas, basa noastră nu póte fi favorabilă de cât numai dacă am dispune de o mare superioritate numerică.

2) Convexa spre inamic. Dacă inamicul are basa rectilinie, basa convexă nu presintă nici un avantajiu

de cât acela că avem flancurile sigure. Dacă inamicul are o basă de operație concentrică cu a noastră, atunci cădem în cazul precedent în mod invers ; adică avem avantajul de a ne mișca pe córdă, pe când inamicul este nevoit de a parcura un drum mai lung, pentru a'și concentra forțele asupra unui punct.

c) Basa de operațiuni mai pôte fi în unghiü, și atunci se presint două casuri: unghiul este eșind saü intrând.

În primul cas basa presintă avantaje defensivei, dar și ofensivei. În ofensivă, putem manevra atât pe o parte cât și pe cea-l-altă, silind pe inamic a face ocoluri mari. În defensivă, ea presintă avantajul că pe orî-ce parte ar ataca inamicul, avem posibilitatea de a ne concentra forțele cu mai mare iuțelă de cât el.

În al doilea cas, basa presintă mari avantaje ofensive. Pentru defensivă se pôte fôrte bine ca inamicul, manevrând contra unei laturî să fie cu desevêrșire expus atacurilor pornite de pe laturea celei-l-alte, ceia ce l'ar sili să adopte și el o basă cu două laturî, paralele cu laturile basei nôstre. Cu acéstă măsură ar evita amenințările de flanc, dar în cas de inferioritate numerică se expune a fi învêluit.

Este lesne de înțeles însă că, aceste avantaje nu aü valóre de cât în cazul când apêrarea s'ar basa pe o combinație rațională a defensivei cu ofensiva.

În ofensivă putem, plecând de pe o lature, să ne resfrângem la nevoie pe cea-l-altă. ceia ce se numesce a schimba linia de operație, manevră grea, dar fôrte bogată în rezultate favorabile.

Basa administrativă

Resursele de care o armată are nevoie în resboi se pot resuma în: 1) alimente, 2) material de artilerie și geniu, 3) material sanitar, 4) echipamente, 5) îmbrăcăminte. Aceste resurse trebuiesc să fie în tot-d'una la dispoziția armatei, prin urmare, trebuie să dispunem de cantități mari. Pe de altă parte, baza de operație nefiind o garanție destul de sigură contra atacurilor inamicului, în cas când am fi obligați de a ne retrage, rezultă necesitatea de a nu duce toate proviziunile înăntâia linie, ci numai o parte din ele. Resursele se dispun de aceea în depozite eșalonate spre interior.

Basa administrativă îmbrățișează toate aceste depozite și chiar și locurile de unde se alimentează ele. Ea se divide în două părți, o parte care coprinde depozitele ce există mai dinainte și acesta este partea fixă a bazei; restul din basă este partea mobilă a ei și coprinde stabilimentele de campanie, adică cele înființate de la începerea resboiului.

Pentru ca alimentarea să funcționeze bine, este necesar ca depozitele să se găsească pe o linie ferată în sensul adâncimei.

Mai este necesar ca ele să fie pe la noduri de comunicații și legate în sensul transversal, prin comunicațiunii lesniciose.

Din cele arătate rezultă că, baza administrativă trebuie să fie o regiune bogată, adică populată și străbătută de multe căi de comunicațiuni.

Base de operațiuni secundare

Dincolo de capetele liniilor ferate, din spatele armatei, transportul către armată se face ținând cu convoiuri. Cu cât ne depărtăm mai mult de aceste capete, cu atât transportul devine mai greu. Ajunge o limită când ar fi peste putință a mai înainta. Atunci se crează o nouă basă cu noi depozite etc. Acastă nouă basă se numește: basa secundară.

Basa de operațiuni eventuală

Având a întreprinde o operațiune de scurtă durată, armata destinată pentru această operațiune, își constituie o basă de operațiuni a sa proprie, care ia numele de basa eventuală de operațiuni. Este posibil ca operațiunile să continue, iar basa să dispară, acesta prin schimbarea liniilor de operație, operațiune prin care trupele detașate se pun în legătură cu baza principală.

Zona de concentrare

Este zona de teren pe care se concentrează armata, îndată după terminarea mobilizării

Mobilizarea se ȳice că este terminată când diferitele unități elementare sunt complectate și unitățile mari își au serviciile organizate.

Pentru a putea începe operațiunile este necesar ca unitățile mobilizate să se adune la un loc, pe o anumită zonă de teren, căci numai ast-fel pot fi întrebuintate la timp și cu folos.

Determinarea zonei pe care se face concentrare armatei este o chestiune foarte importantă și presintă multe greutăți în deslegarea ei practică. Ea implică o perfectă cunoștință a geografiei teatrului de operațiuni, fiind în strînsă legătură cu dezvoltarea ulterioară a operațiunilor, și acestea sunt subordonate condițiilor geografice ale regiunii pe cari se vor desfășura.

De ordinar, concentrarea se face înapoia bazei de operație; se poate face și înainte, acesta însă numai atunci când inamicul nu se poate concentra în acel loc înaintea noastră.

Front strategic

Armata mobilisată se concentrează la adăpost de atacurile inamicului, pe un spațiu mai restrîns, dar când trebuie să se desfășure, ocupă o întindere mai mare.

În general, desfășurarea se face pe un accident sau pe o linie de accidente geografice naturale sau artificiale, care se numesce front strategic.

Front de operație

Prima desfășurare are loc pe frontul strategic și acesta trebuie a se indica prin o linie pe teren.

Colónele se pun în mișcare, frontul e abandonat însă armata are un front tot momentul, dat de linia ce trece prin capul sau cînda colónelor, după cum înaintăm sau ne retragem.

Acastă linie se numesce front de operație.

Linii și puncte de apărare

În operațiunile ofensive armata are nevoie de o basă de operațiunii, pentru ca în cas de înfrângere să se pótă opri în urma unui element geografic și opune rezistență inamicului. În defensivă, ea stă de la început pe loc, cu intențiunea de a rezista. Rezistența se va exercita în condițiuni cu atât mai bune cu cât se va alege un teren, care să-î dea un spor de forțe și o tărie mai mare; decî, defensiva are nevoie și mai mult ca să-și desfășóre forțele înapoia unui element geografic. Acéstă linie, în urma căreia se face desfășurarea defensivei și prima sa rezistență, se numesce antêia linie de apărare.

Diferitele puncte ce serv de puncte de reazem în acéstă linie, pot fi numite puncte defensive, când apărarea se execută chiar pe linia lor, iar când apărarea se face manevrând înaintea lor, ele iaű numele de centre saű pivote de manevră.

Obiective

Operațiunile trebuie să urmărêscă un scop bine definit.

Din punctul de vedere militar, scopul urmărit în reboiű este armata inamică. Dacă parvenim să distrugem forța militară a inamicului, putem impune adversarului voința noastră, și el va fi nevoit să le accepte.

În general însă acest scop nu póte fi atins de cât prin o serie de operațiuni, tindênd fie-care către un scop particular.

Scopul militar ce se urmărește, în o serie de operațiuni, se numește obiectiv.

Dacă ne-am raporta la factorii de forță a unei armate, am putea găsi între ei: 1) Numărul; 2) Calitatea tehnică a armatei; 3) Avantajele date de situațiunea sa strategică.

Fie-care din acești factori poate fi obiectivul operațiunilor de resboi.

Putem avea deci obiective de diferite naturi. Punctele teritoriale, prin luarea cărora privăm pe inamic de avantajele ce-î pot oferi ele, se numesc obiective teritoriale.

Obiectivele teritoriale sunt clasificate în 3 categorii: finale, principale și secundare.

Se numește obiectiv final, acel punct prin ocuparea căruia se poate obține terminarea ostilităților (ca exemplu, capitalele).

Sunt obiective principale, acele puncte prin cucerirea cărora se introduce o schimbare radicală în situațiunea strategică. Ele nasc din situațiunea strategică și au influență tot asupra ei.

Obiectivele secundare au importanța tot strategică însă locală, nu schimbă fața operațiunilor, de cât în parte.

Linii de operațiuni

Drumul urmat de o armată, de la basă spre un obiectiv teritorial, se numește linie de operație. Ea poate consta din un singur drum sau mai multe.

Când sunt mai multe drumuri, pentru ca ele să facă parte din aceeași linie de operație, este necesar ca dis-

tanța ce le separă să fie ast-fel. ca diferitele colóne să se póte ajuta reciproc în cas de atac.

Direcția liniilor de operațiuni

Primul lucru de considerat, la o linie de operațiuni, este direcția sa față cu basa de operațiuni. Acéstă direcție depinde de punctul de unde pornesce, precum și de unghiul ce face linia cu basa de operație.

O linie de operațiuni póte porni din centrul bazei saú de la o extremitate a ei; de asemenea putem avea linii perpendiculare pe basă, saú înclinate. Casul cel mai favorabil este când linia pornesce din centrul bazei și este perpendiculară pe ea.

La obiectiv linia póte ajunge de front, pe flanc saú în spatele obiectivului. Casul cel mai avantajos este când ajunge pe flancul obiectivului, saú chiar în spatele lui, fără însă a fi expusă.

În resumat deci, cele mai bune linii de operație sunt cele cari ar cădea pe flancul obiectivului, plecând din centrul bazei și fiind normale pe ea.

Linii multiple

Când fășiile de drum sunt în ast-fel de condițiuni, în cât diferitele colóne nu se pot ajuta reciproc, atunci avem mai multe linii de operațiuni. Aceste linii pot fi paralele între ele, pot fi însă și înclinate, și atunci avem linii divergente saú convergente, față cu obiectivul ce se are în vedere.

Liniile convergente se numesc și externe, atunci când inamicul ocupă punctul către care tind aceste

linii; în acest cas, liniile divergente, pe care ar manevra inamicul, ieaŭ numele de linii interne.

O armată care ar voi să manevreze pe două linii interne, își împarte forțele în două părți inegale; partea cea mai mică este destinată a se opune uneia din colónele inamice, iar grosul trupelor caută să sdrobescă colóna cea-l-altă, după care apoi trece asupra colónei ținută în loc de partea cea mică.

Acéstă manevră este avantajóasă, dar ea este cu totul periculósă și nu póte reuși de cât în anumite casuri; trebuie un exact calcul de timp și spațiu și chiar atunci, succesul nu este sigur de cât când inamicul ne este inferior ca conducere. Liniile externe sunt și ele periculóse și presint de asemenea dificultăți de conducere. Țiind socotélă însă de masa armatelor de adă, se póte dice că liniile externe vor fi des întrebuintate.

Linii de comunicațiuni

Drumurile cari unesc armata cu basa sa de operațiuni și pe care se aprovisionéză, se numesc linii de comunicațiuni, saŭ numai comunicațiuni.

Aceste linii sunt organizate în așa mod ca transporturile și tóte mișcările din spatele armatei să se póta esecuta cu ordine.

Serviciul prin care se face acéstă organizare a comunicațiilor se numesc serviciul etapelor.

Triunghiŭ strategic

Triunghiŭ strategic este spațiul coprins între basa

de operație și un obiectiv. când s'ar uni extremitățile basei cu acest obiectiv.

Linii de legătură

Linii de legătură nu sunt alt-ceva de cât nisce trunchiuri de drumuri, care stabilesc legătura între diferitele drumuri ale unei linii de operație, sau chiar între mai multe linii de operații. Aceste linii se mai numesc și linii de comunicații. termenul însă este impropriu.

Linii de schimb

Linii de schimb sau de rocadă se numesc o linie care este în lungul basei de operație și care pune în legătură diferitele linii de operații sau de comunicații.

ROMANIA

Privire generală

Frontiere. România este despărțită la Nord, de imperiul Austro-Ungar, prin lanțul Carpaților, care plcă de la Orșova și se dirige către Est, aprópe paralel cu Dunărea, apoi cotesce către Nord într'o direcție perpendiculară. Spre Est se desparte de Rusia, prin cursul Prutului și al Dunărei de la gura Prutului în jos. La Sud se desparte prin cursul Dunărei; de la Silistra la gura Timocului de Bulgaria, iar de la gura Timocului la Vêrciorova de Serbia. Frontiera, atât spre Bucovina la Nord, cât și spre Bulgaria la Sud -- în Dobrogea—nu este determinată de nici o linie geografică naturală continuă și de óre-care însemnătate.

Intindere și populație. Suprafața României este de 131,020 kil. pătrate, cu o populație de 5,400,000, ceia-ce dă o densitate medie de 41 locuitori pe kil. pătrat. Lungimea maximă, dincóce de Milcov, între Vêrciorova și Brăila, este de 450 kil. și lățimea maximă, pe linia Pitești-Turnu-Măgurele, este de 200 kil., iar în Moldova lungimea maximă, între Galați și Mamornița, este de 350 kil. și lățimea între Huși și Palanca de 150 kil.

Populațiunea este aproape tótă română; $\frac{1}{8}$ parte numai este compusă din străini, între care cea mai mare parte ovrei (400,000 ovrei, 85,000 slavî, 39,000 nemți, 30,000 unguri, 200,000 țigani, restul armeni, greci, francesi, italieni, englesi, etc.).

Clima. Clima României este variabilă, și diferența de temperatură între ano-timpuri este foarte mare. Pe când vara căldura ajunge la 40, iarna se scobórá uneori sub 25°. De asemenea, și în timpul ții se observă mari deosebiri de temperatură. Frigul întins duréză puțin, dar iarna adesea este lungă, terenul este acoperit cu zăpadă mai adesea 5 luni, iar în munți chiar și 8 luni.

Ploile sunt abondente toamna și primăvara, ceea ce îngreunéză foarte mult practicabilitatea prin părțile unde lipsesc drumuri împetrite.

Țara fiind deschisă despre Est, dá intrare vânturilor de Nord, cari pe timpul zăpedilor produc viscole și troeni.

Condițiunile igienice sunt puțin satisfăcătore, din cauza locurilor mlaștinóse ce se întélesc în părțile jóse ale țării. Din acéstă cauză populațiunea din vecinătatea acestor părți suferă de friguri, pe timpul căldurilor.

Condițiunile sanitare ale populațiunii sunt mediocre, mai cu sémă la șes, din cauza locuințelor prost condiționate.

Resurse. — Bogăția țării constă mai cu sémă din producțiunile agricole, industria și comerțul sunt încă la început și va trebui mult timp până se ia destulă dezvoltare, spre a răspunde la tóte cerințele țării, așa

în cât să nu mai fie nevoie a se recurge la producțiunile străine.

Din punctul de vedere agricol, teritoriul prezintă, 53% teren cultivabil, 16% păduri și 31% steril și necultivabil (lacuri, riuri, orașe, drumuri, etc.). Partea cultivabilă este foarte mănoasă, pământul conținând multă materie organică (pământ negru). Délurile sunt acoperite de pământ galben. Acest teren este favorabil viilor.

Producțiunile consist în cea mai mare parte din : porumb (care servă de nutriment populațiunei rurale), grâul (care se exportă în mari cantități), orz, ovéz, secară, meiú, rapiță, cânepă, în cartofi, etc. Județele din zona dealurilor produc și vinuri în mari cantități. ¹⁾

Pădurile în general sunt în zona muntósă și în cea delurósă. Aprópe 200.000 hectare sunt acoperite cu păduri.

Părțile cultivabile sunt zona șeasă și văile cele largi, de asemenea și coastele dealurilor, când nu sunt prea repeđi.

Fênul iarășí se găsesce în unele părți în abondență.

Munții conțin substanțe minerale, dar exploatarea este încă forte restrânsă, afară de sarea ordinară de care se extrage în fie care an aproximativ 85 de mií de tone.

Petrolul de asemenea se găsesce în abondență; se estrage anual din puțuri cam 20 mií de tone.

Animalele nu sunt tocmai numeróse, mai cu osebire caii, a căror rasă este cu totul degenerată. Cele

Suprafața cultivabilă este de 4.000.000 hectare și se produce 62 milióne hectolitri cereale, din cari 20 milióne grâu și mai bine de 22 milióne oprumb.

mai numeroase și cu care să face și comerț sunt oile (4 milioane). apoi vin boii (2 milioane) și în fine în unele părți rămătorii.

Locuințele în general sunt pröste în sate și târgu-şóre, numai casele proprietarilor (curțile) și în unele locuri şólele, primăriele și bisericile pot avea oarecare însemnătate.

Satele constau din case mici, făcute după nici un tip și respândite în mod neregulat. Imprejmuirele sunt în general de nuele, iar pereții de lut, sau de bärne, acoperișul de trestie de pae și arare ori de šiță.

Formele terenului

România se împarte, din punctul de vedere al formelor terenului, în trei zone paralele. care 'i dau aspectul unui mare amfiteatru.

Aceste zone, începënd de la Nord sunt:

- 1) Zona muntósă.
- 2) Zona dealurilor.
- 3) Zona șeasă.

Pentru a înlesni studiul acestor trei zone, le vom examina pe rând, mai întâi în România de la Vest de Milcov și apoi în Moldova.

România de la Vest de Milcov

Zona muntósă. Acéstă zonă ocupă $\frac{1}{6}$ parte din teritoriü, întinđându-se pe o fășie coprină între frontieră și o linie ce trece aproximativ prin punctele: Gura-Văei (Vest de Turnu-Severin). Baia de aramă, Bumbesci (pe Jiü), Bogdănesci (pe Olt), Câmpulung, Câmpina (pe

Prahova), Isvórele (pe Teléjen), și Pătărlagele (pe Buzău).

Acéstă zonă este constituită de versantul meridional al Alpilor Transilvani, care coprinde următoarele grupuri de munți :

1) Munții Mehedinți, între Dunărea și râul Bistrița (afluent al Jiului).

2) Munții Vulcani, între Bistrița și Jiū.

3) Munții Paringului și culmea Platănesci, între Olt și Jiū.

4) Munții Făgărașului, între Olt, Dâmbovicióră și Dâmbovița.

5) Munții Bârsei între Dâmbovița și Teleajen.

6) Munții Buzăului, între Teléjen de o parte și Zăbala, (afluent al Putnei) și Milcov, de alta.

Lățimea medie a acestor munți, socotită de la frontieră, este de 30 kilometri, în unele părți trece peste 40.

Înălțimea lor trece la centru peste 2000 și numai către extremități se scobórá până la 1300 (munții Mehedințului și ai Buzăului).

In general munții sunt aspri și bogăția lor stă în lemnării, pășune. Terenul este cultivabil numai prin văile mai largi

Zona dealurilor ocupă $\frac{2}{6}$ din suprafața totală, ea este o continuare a zonei muntóse, și se întinde până la o linie neregulată, ce ar trece aproximativ prin : Cujmir, Belcin (pe Jiū, mai jos de Craiova), Mărunței (mai jos de Slatina, pe Olt), Pitești. Târgoviștea, Ploesci, Buzău, Râmnic-Sărat.

Spre Est acéstă zonă este îngustă, și pentru aceia-ramurile se termină cu pante repeđi; spre Vest (în

Oltenia), din contră că este mai lată, și ramurile se perd în câmpie cu pante dulci.

Zona dealurilor este cultivată și în mare parte acoperită de vii.

Înălțimea dealurilor merge până la 700 m.

Zona șeasă ocupă $\frac{1}{3}$ din suprafața acestei părți a țării, ea este coprinsă între Dunăre și zona dealurilor. Acastă zonă constituie partea cea mai productivă a țării și cea mai străbătută de comunicațiuni.

Sunt însă câte-va părți aproape sterile, din cauza mai cu deosebire a lipsei de apă, cum este de exemplu câmpia Bărăganului la Sud-Vest de cursul inferior al Ialomiței.

Zona șeasă este îngustă spre Vest și merge din ce în ce lărgindu-se spre Est, înălțimea sa medie de asupra nivelului mării este cam de 100 m.

Cursuri de apă. Șease cursuri de apă streat d'acurmezișul cele trei zone enumerate. Înclinându-se în partea lor inferiără spre Est.

Trei din aceste rîuri isvoresc în interiorul țării: Argeșul, Ialomița și Vedea; cele-l-alte trei: Jiul, Oltul și Buzăul, isvoresce din Transilvania și trec lanțul munților, deschidënd trecători, cari pun în comunicațiune cele două versante.

Afluenții acestor rîuri aũ cursul înclinat și une-ori paralel cu rîul căror sunt tributarî; face escepție de la acastă regulă Lotrul, al căruî curs este normal pe Olt.

Intre afluenții cei mai însemnați putem nota:

Ai Jiului:

Motru, Gilortu și Amărădia.

Ai Oltului:

Tăsluiul, Oltețul (cu afluentul său Cerna), Lotru și Topologul.

Ai lui Vedea:

Cotmeana și Teleormanul.

Ai Argeșului:

Neajlov, Valsanul, Dómnei cu riu Târgului și Argeșul și în fine Sabaru și Dâmbovița.

Ai Ialomiței:

Prahova, cu afluenții Teleajenul și Cricovul.

Buzăul, afluent al Siretului, nu are afluenți însemnați.

Comunicațiuni.— Căi ferate. Rețeaua căilor ferate în Muntenia este foarte simplă și toate liniile sunt cu o singură cale.

Artera principală a rețelei este linia ce traversază țara în lung. mergând de la Vêrciorova spre Moldova și trecând prin Craiova-Slatina-Pitești-București-Ploesci-Buzău-Râmnic.

Restul rețelei este constituit din trunchiuri transversale, din care unul singur trece frontiera, cele-l-alte se opresc în munți, sau la Dunăre.

Trunchiurile cari merg spre munți sunt, începând de la răsărit :

1) Ploesci-Predeal (se continuă peste frontieră), cu ramura Câmpina-Doftana.

2) Buda-Slănic.

3) Titu-Târgoviștea.

4) Golești-Câmpulung.

5) Piatra-Râmnic.

6) Filiași-T. Jiū.

Maî putem adăoga ramura Pitesci-Curtea de Argeş în construcţie.

Către Dunăre se despart, de asemenea şese ramuri, ce merg până la malul acestui fluviu :

1) Piatra-Corabia.

2) Costesci-Turnu-Măgurele.

3) Bucuresci-Giurgiu. (Acéstă linie este în legătura cu linia bulgară Rusciuc-Varna).

4) Bucuresci-Fetesci. (Acéstă linie este în legătură cu linia Cernavodă-Constanţa (din Dobrogea).

5) Ciulniţa-Călăraşi.

6) Buzău-Brăila. (Acéstă linie este şi ea în legătură cu Fetesci, prin trunchiul Făurei-Fetesci).

Se maî adoagă şi linia Craiova-Calafat, în construcţie.

Reţeaua are o lungime totală de 1608 kilometri.

Sosele. Reţeaua de şosele este dispusă cam în acelaş mod ca şi cea a căilor ferate. Avem o cale naţională în lungul ţărei, trecând prin aceleaşi puncte şi din care se despart diferite trunchiuri laterale. Intre acestea multe sunt întreţinute de judeţe sau chiar numai de comune, şi de aceia adesea ori se întâmplă să fie în próstă stare Şoselele naţionale însă în general sunt bine îngrijite, şi tóte lucrările de artă sunt solide; pe cele judeţene în unele părţi podurile nu sunt destul de solide, iar cele comunale pe alocurea nu sunt nici asternute.

Şoselele naţionale ce se despart din artera principală sunt următoarele :

Spre munţi :

1) Şoseaua Filiaşi, Târgu-Jiului-Lainici neterminată

încă la trecătoare. Ea se continuă în Transilvania prin Pietroșani spre Hatzeg.

2) Soseaua Piatra-Râmnicu-Vâlcea-Câineni, prin valea Oltului, care se continuă spre Sibiu.

3) Pitesci-Curtea de Argeș-Tigveni și de aci dă în precedenta la Râmnic, trimițând prin valea Topologului o ramură la Câineni, tot în valea Oltului.

4) Pitesci-Câmpu-Lung-Bran-Brașov.

5) Fundata-Tîrgoviștea-Petroșița.

6) Ploesci-Predeal-Brașov.

7) Ploesci-Isvórele (valea Teleajenului)-Brașov, acum județiană, dar pozitiv va deveni națională.

Spre Dunăre :

1) Craiova-Bechet, la Gura-Jiului.

2) Piatra-Corabia prin Caracal, se prelungește la Islaz.

3) București-Turnu-Măgurele.

4) București-Giurgiu.

Pe lângă aceste șosele naționale, mai putem nota următoarele județiene sau comunale, ca mai importante :

1 Intre Craiova și T.-Severin șoseaua ce urmează valea părului Obedeanu.

2) Craiova-Calafat.

3) Slatina-T.-Măgurele.

4) Costesci-Turnu-Măgurele; această șosea la Ruși-de-Vede, se bifurcă, trimițând o ramură prin Alexandria la Giurgiu, care la rîndul său trimete și ea o altă ramură la Zimnicea.

5) Pitesci-Giurgiu.

6) București-Oltenița.

7) București-Călărași.

8) București-Urziceni-Buzău.

- 9) Râmnicu-Sărat-Brăila, și
10) Focșani-Brăila.

Drumuri ordinare. Drumurile neîmpietrite sunt foarte numeroase, dar din cauza naturii terenului ele nu pot fi utilizabile de cât pe timp frumos și, chiar atunci, se întâmpină greutăți, din cauză că mai adesea lipsesc podețele sau sunt în proastă stare.

În medie ca drumuri întreținute (șosele naționale, județiene și comunale) putem calcula 1 kilometru pentru 40 kilometri de suprafață.

Centre populate. Între orașele mai importante găsim : *Bucurescii*, capitală politică, militară și intelectuală ; nod principal de comunicație.

Ploescii, nod de comunicație spre munți.

Craiova, centrul comunicațiilor din Oltenia.

Slatina și *Pitescii*, puncte de legătură între Craiova și București.

Têrgoviștea, punct de legătură direct între Ploesci și Pitesci.

Filiaș, de mică importanță politică, însă are importanță fiind situat la întrunirea a două comunicații importante.

În fine mai putem nota :

Buzău, *Câmpu-Lung*, *Râmnicu-Vâlcea*, *Têrgu-Jiului* și *Turnu-Severin*, situate toate pe câte un trunchi de comunicație, ce merge din artera principală spre frontieră.

În partea sudică avem de notat : Calafat, Turnu-Măgurele, Giurgiu, Brăila.

Moldova

Zona muntósă. Zona muntósă în Moldova se găsește pe frontiera apuseană a țerei, și face parte din clina orientală a munților mărginași ai Transilvaniei. Ei acoperă cam $\frac{1}{4}$ din întreaga suprafață a Moldovei; înălțimea lor variază între 1400^m--1600^m.

Zona este formată din mai multe grupuri de munți, cari se despart, spre Est, din lanțul a cărui creastă se găsește în Transilvania, la o depărtare medie de 10 kilometrii de frontieră.

Aceste grupuri, începând de la Nord, sunt :

1) Munții Dornei, între Négra-Șarului, Bistrița și Negrișóra.

2) Munții Grințieșului, între Negrișóra, Bistrița și Bistricióra.

Acești munți sunt formați din ramurile orientale ale masivului Căliman.

La orient, și în sens normal pe aceste ramuri, se întind munții Bistriței între Moldova și Bistrița.

3) Munții Ciahlău, între Bicaz, Bistrița și Bistricióra.

4) Munții Tarcăului, între Bistrița, Taslău și Trotuș.

5) Munții Oituz, între Uz și Oituz.

6) Munții Zăbrăuții, între Oituz și Sușița.

7) Munții Vrancei, între Sușița, Putna, Milcov, Zabală și obârșia Bâscei.

Acești munți sunt în general păduroși și puțin cultivați. Direcția celor mai multe văi este spre Sud-Est.

Zona delurósă. De la marginea zonei muntóse, ramurile munților se întind până în Siret sub formă de coline, în general acoperite de păduri.

Aceste ramuri nu sunt de cât prelungirea masivelor muntoși, cari constituiesc marginea apusană a Moldovei și a Bucovinei. Ast-fel avem: între Siret și Moldova dealurile ce sunt o prelungire a munților Lerșei din Bucovina.

Intre Moldova și Bistrița, zona dealurilor este constituită din prelungirea munților Bistriței.

Intre Bistrița și Taslău se întind ultimele ramuri ale munților Tarcăului.

De partea stângă a Siretului, terenul este de asemenea deluros. Acéstă zonă pare a fi de sine stătătoare; în realitate însă dealurile din care se compune sunt o prelungire a munților Prahovei din Bucovina.

Acest lanț de dealuri la capul văii Bêrladului, se bifurcă, trimetând o ramură între Siret și Bêrlad până la confluența lor și una între Bêrlad și Prut, ale cărei ondulațiuni se perd ceva mai sus de Galați. Inaiute de acéstă bifurcație, culmea principală mai trimite două ramuri spre Sud-Est. Una între Jijiea și Siret și alta între Bahlui și Jijiea.

Din acéstă dispunere a dealurilor din Moldova, rezultă că toate văile dintre Siret și Prut au direcția de la Nord la Sud, sau ceva înclinat spre Sud-Est.

Dealurile ocupă mai bine de $\frac{1}{2}$ din întinderea Moldovei; ele sunt cultivate unde nu sunt acoperite de păduri, terenul este foarte fertil. Comunicațiile însă se fac mai mult prin văi, și trecerea din vale în vale presintă mai în toate părțile dificultăți, din cauza pantelor care sunt în general repeși.

Zona șeasă. La sudul Moldovei este o porțiune aproximativ cam de $\frac{1}{3}$ din întregul teritor șes, care

începe pe linia Focșani-Galați și se urcă cam până la înălțimea orașului Tecuci. De aci se ridică trei suvițe de șes în spre Nord, și anume :

1) Șesul Siretului, lărgimea 5—10 kilometri ; populat și bogat.

2) Șesul Bêrladului, ceva mai îngust, mai cu ose-bire de la Bêrlad în sus, unde devine o vale largă, dar al cărei fund nu poate primi numele de adevărat șes.

3) Șesul Prutului, până la Fălciu foarte întins, de aci începe să aibă o lărgime de la 3—5 kilometri și se strâmtéză spre Nord de Ștefănesci, unde valea se deschide din nou, dar terenul este mai mult undulat de cât unit, și pentru aceea valea nu presintă aspectul unui șes propriu ȕis.

Idrografia. Cursurile principale de apă ale Moldovei sunt Prutul și Siretul.

Prutul, isvoresce din munții Hovarlii, are o lărgime la Cernăuți de 200^m și de aci merge strîmtându-se (ajunge la 160^m), adâncimea din contră la început de 1^m devine în unele locuri chiar de 4^m. Nu poate fi trecut de cât pe poduri.

Prutul este plutitor mai peste tot, iar navigabil de la Fălciu saŭ chiar de la Drănceni (Brânza) în jos. El are puțini afluenți și de mică valoare; mai de notat este Jijia, a cărei vale aprópe paralelă cu a Prutului, deschide o comunicație importantă în lungul frontierei de Est, între Iași și Dorohoiu.

Siretul. Siretul isvoresce din muntele Lungul, din Bucovina, intră în Moldova la Mihăileni și desparte țara în două părți. Până la Adjud să găseasc vaduri, în general însă ele nu pot fi trecute de cât în timp de

secetă. Lățimea variază de la 100 la 200 m., iar adâncimea 1—3 m., este plutitor de la Roman și navigabil de la Adjud în jos.

Între afluenții, sei se notază, în stânga :

Bêrladul, care împarte zona dintre Prut și Siret în două, și deschide comunicație între Iași și Galați. De la Vaslui, comunicația să face pe valea Vaslușului, iar pe valea Bêrladului drumul duce la Roman.

Bêrladul ia naștere în dealurile din dreptul Romanului.

Mai numeroși sunt afluenții din dreapta Siretului, între care găsim :

1) Suceava. Confluența la Rășcani, deschide comunicație cu Bucovina. Valea este largă până la 15 kilometri în Bucovina, la Ițcani să strâmtéză la 1 kilometru, spre a se lărgi din nou.

2) Moldova. Confluența la Roman. Lărgimea văii în Bucovina este de 1 kilometru, iar în țară merge până la 4 kilometri. Deschide comunicația între Moldova și Bucovina, iar cursul său superior deschide comunicațiunea între Bucovina și Transilvania prin pasurile Putna și Tihuța (Borgo). Este de o mare importanță, de ore-ce prin ea trece drumul din Rusia în Transilvania (Ungheii-Gura Humorei-Câmpulung-Borgo).

3) Bistrița, isvoresce cu o ramură din muntele Kohorn (Piatra Inăului); curge prin o vale strâmtă și se varsă în Siret la Bacău; intră în țară la Dorna-Vatra, deschide aici comunicație. Afluenții sei deschid pasurile Prisecani (Bistricióra) și Bicaz (Bicazul).

Lărgimea medie 70 m. adâncimea până la 3 m.; cursul torențial și foarte repede.

Valea superioară este strâmtă și aspră, cea mijlocie

este populată, dar șesuri însemnate nu sunt, de la Piatra în jos însă Valea este deschisă.

4) Trotușul. Până la Onesci valea în general este strâmtă, de la Onesci în jos ea se lărgeste la 3 kilometri. Deschide comunicație prin pasul Palanca spre șesul Cicului în Transilvania.

Afluenții sei mai deschid pasurile următoare: Uz (Uzul) și Oituz (Oituzul); acest din urmă este cel mai însemnat din munții Moldovei.

Trotușul are ca afluent pe stânga Taslăul.

Mai putem nota ca afluenți ai Siretului: Sușița și Putna, ambi de o mai mică valoare.

Căi de comunicație. Moldova se poate dice că este mai bogată în căi ferate saū, cel puțin, rețeaua este mai avantajos dispusă.

Două linii o traversază în lung de la o extremitate la alta :

Dorohoiu-Iași-Galați ¹⁾, și Ițcani-Pașcani-Focșani

Aceste linii sunt legate prin următoarele trunchiuri:

1) Dorohoiu-Leorda-Veresci.

2) Iași-Pașcani, care vine de la Ungheni, unde se leagă cu linia Rusa, Kișeneu.

3) Tecuci-Mărășesci, prin care se face comunicațiunea directă între Bucuresci și Iași.

Trei ramuri se despart din valea Siretului spre munți și anume :

1) Dolhasca-Fălticeni.

2) Bacău-Piatra pe valea Bistriței.

3) Adjud-T.-Ocna (Moinesci) pe valea Trotușului.

¹⁾ Porțiunea Dorohoi-Iași nu este încă construită. Acastă linie se va prelungi până la frontiera, spre Nona Sulița (în Basarabia).

Sosele. Soselele în Moldova sunt puțin numeróse ; direcțiunea lor este determinată de orientarea diferitelor văi ce brăzdează regiunea.

Artera principală este continuarea celei din Muntenia, care de la Focșani, se îndreptă către valea de mijloc a Siretului și o sue până la Roman. Aici ea se bifurcă ; o ramură merge pe valea Moldovei la Fălticeni, iar alta, prin zona deluroasă, la Târgu-Frumos, și de aici la Botoșani-Mihăileni, precum și prin valea Bahluiului la Iași.

A doua comunicație, în lungul țării, este soseaua naturală care pornesce de la Galați spre Iași, trecând prin văile Siret, Bêrlad și Vasluiu. Ea este secondată de o comunicație aprópe paralelă, cumpusă din trunchiuri județiene, care urmează valea Prutului.

De la Iași soseaua se prelungește prin Sculeni în susul Prutului până dincolo de Ștefănesci. Intre Sculeni și Ștefănesci comunicația constă din trunchiuri județiene și comunale.

Cele două sosele naționale (din valea Siretului și a Bêrladului) sunt legate prin două trunchiuri de căi naționale ; Iași-Târgu-Frumos și de aici cale județiană la Pașcani, și Tecuci-Mărășesci prin Cosmesci ; precum și prin șoselele județiene și comunale : Botoșani-Ștefănesci, Botoșani-Iași, Roman-Vasluiu, Roman-Bêrlad și Focșani-Galați.

Sunt trei ramuri de sosele ce merg spre frontiera Austriei și anume :

- 1) Bacău-Piatra, șesul S-t Miclăuș (prin pasul Pri-secani), trimetând o ramură spre Dorna-Vatra.
- 2) Adjud-Ocna, șesul Cicului (prin pasul Palanca).
- 3) Onești-șesul Haromszek (prin pasul Oituz).

Soselele naționale sunt în general în bună stare, cele județiene și mai cu seamă cele comunale, în mare parte în construcție, sunt adesea lipsite de poduri, așa în cât în multe părți sunt nepracticabile.

Drumuri naturale. Moldova este acoperită de o bogată rețea de drumuri naturale dar ele nu sunt practicabile toate, din lipsa de podețe, iar pe timp rău sunt cu totul anevoioase, din cauza terenului moale și mai cu osebire din cauza pantelor, căci drumurile urc dealurile urmând, mai în general, linia de cea mai mare pantă.

Centre Populate. Sunt de notat: Iași, importanță politică. Galații, comercială și militară, iar puncte cu importanță pur militară sunt: Fălticeni, Roman, Bacău Piatra, Adjud și mai cu seamă Focșani în valea Siretului, Vaslui și Bêrlad în a Bêrladului.

OLTENIA

Se dă numirea de Oltenia sau de România mică, părții din teritoriul țerei, cuprins între Olt, Dunăre și Carpați.

Interiorul său este acoperit sau brădat de diferite elemente geografice care se bucură, fie-care, după situațiunea și valoarea sa, de o importanță militară mai mult sau mai puțin mare.

Aceste obstacole interioare nu sunt în realitate decât o continuare sau ramificare a celor de la periferie și de aceea se găsesc în cea mai strânsă legătură cu ele.

Ast-fel, munții Olteniei nu sunt alt de cât ramurile

meridionale ale părții Carpaților, ce se găsesc pe frontiera de Nord și Nord-Est a Olteniei, iar cursurile de apă sunt afluenții Dunărei și Oltului, cari închid Oltenia la Sud și Est.

Orografia

Munții Olteniei sunt constituiți din trei grupuri și anume: munții Mehedinții, munții Vulcan și munții Paringu.

Munții Mehedinții și munții Vulcan aparțin, cu privire la divisiunea naturală a terenului, unui același masiv muntos, coprins între Dunăre și Jiū, iar munții Paringului aparțin masivului dintre Jiū și Olt

Resultă deci că, studiul orografiei Olteniei se reduce la examinarea pe rînd a acestor două masivi, adică a masivului dintre Dunăre și Jiū și a masivului dintre Jiū și Olt.

Masivul dintre Dunăre și Jiū

Masivul dintre Dunăre și Jiū face parte din grupul muntos coprins între: Dunăre, Cerna, Mehadia, Temeș, Bistra, Rîul mare, Streinul și Jiul. Partea din România, separată de restul grupului prin cursul Cernei și al Jiului român, după denumirile date de locuitori, se compune din două șire deosebite de munți, ce pornesc de la muntele *Oslea*, situat cam în centrul masivului, în două direcțiuni opuse și anume: munții Mehedințului în direcția Sud-Vest-Sud, și munții Vulcan în direcția Nord-Est-Est. Intregul masiv se lîgă, prin munțele Sturul, cu munții Cernei, ce aū o ramură paralelă munților Mehedinții, și cu grupul Hatzeg, a cărui

creastă are un mers aproape paralel cu cea a munților Vulcan.

Munții Mehedinți. Înălțimea acestor munți nu întrece 1300^m, iar lungimea crestei este de vre-o 60 kilometri. Spre interiorul țerei ramurile lor au aspect muntos, pe o întindere de 15 kil., ele se transformă apoi în deluri, sub care formă se prelungesc spre Sud-Est, pe o întindere de mai bine de 60 kilometri. În văile formate de aceste ramuri, curg mai multe râuri și pârae, parte afluenți ai Jiului, între care putem nota: Bistrița, Tismana, Motru cu Coșuștea, parte ai Dunărei, între cari sunt de notat: Bahna și Topolnița. Culmea Godénului desparte apele Jiului de ale Dunărei.

Spre Banat, din contră. ei se termin în pante repeși pe Cerna, al cărui curs, paralel cu direcția crestei, este numai la câțiva kilometri de ea.

În general acești munți sunt aspri, acoperiți de păduri și pe alocurea pășune; puținele sate ce se găsesc în ei, sunt situate prin diferitele văi ce se deschid între ramurile lor.

Nu sunt traversați de nici un drum, afară de vre-o trei poteci. În lungul lor, pe linia unde începe zona dealurilor, există o șosea comunală, ce duce de la Turnu-Severin și Vêrciorova la Baia de Aramă.

Zona dealurilor din contră este mai bogată, mai populată și mai străbătută de drumuri.

De la Filiași pornesc două șosele comunale spre munți, una pe valea Motrului la Baia de Aramă și una pe valea Jiului (malul drept) la T.-Jiului.

Paralel cu cresta munților, tot în zona dealurilor,

avem o șosea județiană ce taie diferitele culmi, mergând de la T.-Severin prin Brosceni la T.-Jiū.

Munții Vulcan. Acești munți se întind între vârful Oslea și cursul Jiului, a cărui vale superioară este paralelă cu cresta lor până la punctul unde, întorcându-se brusc spre Sud, o taie, și își deschide drumul spre țară, prin defileul Lainici.

Munții Vulcan au o înălțime medie de 1500 m., unele din vârfurile sale trec peste 1800 m. Lungimea crestei este de vr'o 40 kilometri.

Natura acestor munți este aspră; ei sunt acoperiți de păduri, văile sunt adânci și de aceea cóstele sunt repeđi în spre interiorul țerei și se întind în ramuri scurte; ele au aspect muntos până la linia ce trece prin Tismana-Dobrița-Bumbesci, adică pe o întindere în medie 15 kilometri, apoi ramurile se transformă în dealuri, convergând spre unghiul format de confluența Jiului cu Bistrița.

În văile formate de ramurile munților Vulcan, curg o parte din afluenții Jiului, cari sunt mai mult niște pârae.

Spre Transilvania munții nu trimit ramuri, ci cad în pante repeđi pe Jiū.

Un singur drum traversază munții Vulcan, cel ce trece în Transilvania prin trecătórea Buliga, (pasul Vulcan) la vest de trecătórea Lainici, numit în vechime drumul Neamțului, dând în valea superioară a Jiului; drumul de la Buliga încolo să transformă în potecă.

În depresiunea ce separă zona munților de a dealurilor există o comunicație, compusă din trunchiuri de

șosele comunale pe alocuirea întrerupte care leagă Baia de aramă cu Târgul-Jiului, în prelungirea soselei de la Turnu-Severin.

Masivul dintre Jiū și Ôlt

Masivul dintre Jiu și Olt face parte din grupul de munți cuprins între: Olt, Sibiu, Secaș, Mureș, Streiul și Jiul. Partea nordică a grupului se compune din munții Sibiului și Sebeșului, separați între ei prin râul Sebeș. Partea sudică, pe care trece frontiera română, este cunoscută sub numele de munții Paringului. Culmea principală a acestei părți la 18 kil. aproximativ, la est de Jiu se bifurcă, ramura meridională păstrează denumirea de munții Paringului și se întinde în direcțiunea est până în Olt, iar cea septentrională se îndreaptă spre Nord pentru vr'o 13 kilometri și apoi cotesce la Est, mergând iarăși până în Olt, paralele cu munții Paringului sub denumirea culmea Plătănesci.

Aceste două culmi sunt separate printr'o depresiune de o lărgime de 20 30 kil. și care constituie bazele Lotrului, afluent al Oltului.

Lungimea masivului întreg, măsurată între Jiu și Olt, este de 70 kil.; înălțimea medie 2000 metri, unele vârfuri merg până la 2,200, 2,400 și chiar 2,500. (Vârful Mândru 2,520)

Versantul meridional al crestei Paringului se întinde, spre Sud-Vest, dând naștere la diferite văi, cu direcția spre Jiu, și parte spre Sud-Est, între care curg diferite afluenți din dreapta ai Oltului. Culmea Zănoaga, ce

pornesce din muntele Păpușa, normal pe mersul crestei, desparte apele Jiului de ale Oltului

Intre diferitele râuri ce iaă nascere din clina meridională a acestor munți putem nota:

1) Afluenții din stânga ai Jiului. Gilortul, confluența aproape de Filiași. Amărădia, confluența mai sus de Craiova.

2) Afluenții din dreapta Oltului. Bistrița, confluența în apropiere de Băbeni. Luncăvețul, confluența mai jos de Slăvitesci. Oltețul (cu afluentul său principal Cerna), confluența la Mărunței.

Ramurile conservă aspectul muntos până la linia Bumbesci-Râmnic, pe o întindere de 18 kilometre, și apoi se întind în formă de dealuri, spre Sud, trecând cu ultimile undulații dincolo de soseaua Craiova-Slatina.

Masivul nu este străbătut, de a curmezișul, de cât de vr'o două poteci fără importanță. Pe valea Lotrului există o sosea comunală, care se desparte din soseaua națională la Gura-Lotrului și merge până la Voineasa, de unde se prelungește în formă de drum și mai pe urmă de potecă, până peste frontieră, la Riul satului.

Prin depresiunea ce se întinde la marginea zonei munților, unde încep dealurile, trece soseaua județiană Râmnicu-Vâlcea-Târgu-Jiului; de la Horez, o ramură de sosea comunală merge la Bumbesci pe Jiū.

Mai multe comunicații pun în legătură soseaua națională Slatina-Craiova, cu zona munților, prin diferite văi din zona dealurilor.

Intre aceste vom nota : 1) Filiași-Scórța-Târgu-Jiul,

prin valea Gilortului, sosea județiană. 2) Sosea județiană Craiova-Cărbunesci, prin valea Amărădiei, compusă din trunchiuri de sosea județiană și comunală; la Cărbunesci dă în soseaua precedentă, ducând prin urmare la T.-Jiū; 3) Craiova-Ciuperceni, prin valea Oțetului, în care dă la Oțeteliș soseaua comunală ce vine de la Balș; 4) în fine, se mai pot nota și trunchiurile: Oțeteliș-Slăvitesci, prin valea Cernei, sosea județiană; și Băbenii, monastirea Bistrița, prin valea Bistriței. sosea comunală.

Hidrografia

Hidrografia Oltenii constă din:

- 1) Dunărea ¹⁾;
- 2) Afluenții mici ai Dunărei;
- 3) Cursul Jiului și afluenții săi;
- 4) Cursul Oltului și afluenții săi din dreapta.

Afluenți mici ai Dunărei

Cerna, valea Cernei este mărginită de culmea centrală a munților Mehedinți și de culmea Piatra-Go-deanului, iar la capul ei de vârfurile Sturul și Oslea, între cari și are isvórele Cerna de o parte, Jiul român de alta.

Partea superioară a văii aparține României, partea inferioară Austriei, iar cursul de mijloc al râului formează frontiera.

Valea Cernei este străbătută de o sosea și cale fe-

¹⁾ Cursul Dunărei se va studia în întregime, mai departe.

rătă până la confluența cu Mehadia, de unde apucă prin valea acestui râu, pentru a duce, prin pasul Do-mașna și valea Temeșului, spre Karansebes-Segedin. Cerna se varsă în Dunăre la Est de Orșova.

Bahna, râu de mică însemnătate. se varsă în Du-năre la Vêrciorova. Valea sa este limitată de cul-mea Motărețului spre Est, și culmea principală a mun-ților Mehedinți, la Vest.

Prin valea Bahnei există o sosea comunală în con-dițiunii mediocre, care trece culmea Motărețului, îndrep-tându-se spre Baia de Aramă.

Topolnița, curge între culmea Motărețului și Go-deanului și se varsă în Dunăre la apus de T.-Severin. Ca volum al apei este de mică importanță ; numai în timpul creșterilor, adâncimea sa trece peste jumê-tate de metru.

Prin valea Topolniței există o sosea comunală, care duce de la T.-Severin la Baia de Aramă, și în care dă cea de la Bahna.

Isvórele, constă mai mult dintr'un canai de scur-gere al apelor ce se adună în depresiunea din cotul Dunărei. Se varsă în Dunăre la Isvóre.

Drincea, are cam acelaș caracter ca Isvórele; constă din întrunirea mai multor pârâiașe și se varsă în Dunăre la apus de Cetate.

Dăsnăuțul. Cursul acestui râu descrie o curbă pa-ralelă cu cursul inferior al Jiului și se varsă în lacul

Balta Nedea. Lărgimea mijlocie a Dăsnăuțului este de 20 m., iar adâncimea de 1^m20.

Dăsnăuțul are importanță din cauza obstacolului ce presintă, atât prin volumul apelor sale, cât și prin natura fundului, care este mâlos.

Cursul Jiului

Jiul isvoresce din Transilvania, din două ramuri: una apusană Jiul românesc, a căruî vale este paralelă cu munții Vulcani; și alta răsăriteana, Jiul transilvan (numit și unguresc) cu o direcțiune generală de la Nord la Sud-Vest. Aceste două ramuri se întrunesc mai jos de Bărbăteni, de unde cursul se îndreaptă către Sud. făcând o tăetură în tótă adâncimea zonei muntoase, între munții Vulcani și Paringu, cunoscută sub numele de *defileul Lainici*.

La eșirea din regiunea munților, Jiul se apleacă spre Sud-Vest până la confluența cu Tismana, unde printr'un mare cot iea o direcțiune aprópe normală pe cea d'ântêi, îndreptându-se către Sud-Est până la Craiova. De aici Jiul se îndreaptă direct către Dunăre, în care se varsă la Bechet, trimețând însă o parte din apa și în lacul Nedea.

Basinul Jiului este mărginit la apus de culmea Godeanului, prelungită prin vârfurile Oslea și Sturu, la Nord de culmea centrală a munților Hatzeg (Retezatul) și Sebes, ear la răsărit de culmele Cabanul și Zánoga. Acest basin este împărțit în două secțiuni, de o barieră transversală, constituită de creasta principală a Carpaților, (munții Vulcani și Paringu) și pe

care râul o tae spre a trece dintr'o secțiune a basinelului său, în cea altă.

Valea Jiului are diferite aspecte. De la Bărbăteni la Bumbesci strîmtă și prăpăstioasă; adevărat defileu. De la Bumbesci se lărgește la 2 kil., ear la T.-Jiului se transformă într'un șes întins și fertil. De la Târgu-Jiului la Craiova, lățimea 4—6 kilometri, ear în jos de Craiova merge și până la 8 kilometrii.

Malurile râului în zona munților se confundă cu pereții stîncosi ai tăeturei prin care curge el; în dealuri ele sunt drepte și se ridică pe alocurea până la 4 metri de asupra apei.

Volumul apelor este variabil; ast-fel, în timpî ordinarî, în difeleu, este în medie de 25 m., la Craiova de 50 m., ear aprópe de Dunăre atinge 100 m. In timpul apelor mari, lărgimea cresce la Craiova până la 200 m., ear spre Dunăre până la 300.

Adâncimea în medie este de 1.50, numai la ape de tot scăđute este sub 1 m., la ape mari cresce la 3 m.

Iușeala curentului este fórté mare în munți, parte mijlocie și inferióră a cursului este în medie de 1 m. pe secundă.

Pe valea Jiului găsim o sosea națională în tot lungul ei, care duce de la Dunăre în Transilvania prin Craiova și T.-Jiului, și o sosea comunală pe malul drept, de la Filiași la T.-Jiu.

De la Craiova la Filiași valea este străbătută și de calea ferată Bucuresci-Verșiorova.

Punctele de trecere mai însemnate, în care se găsec poduri în bune condițiuni, sunt: Târgu-Jiu, Filiași, Craiova. In unele părți sunt poduri umblătóre permanente (în cursul inferior): Zaval, Ghindiova, Tarnava

etc. saũ instalate eventual pe timpul creșterilor (cursul superior).

Afluenții mai însemnați ai Jiului sunt :

1) *Motrul*, isvorește din culmea centrală a munților Mehedinți, din părae cari se unesc la Cloșani ; se varsă în Jiu aprópe de Filiași, după ce primesce mai întâi pe Coșuștea și pe Usnița, prin a căreia vale apucă soseaua națională și calea ferată.

Lărgimea Motrului în medie este de 50 metri și adâncimea în timpî ordinari este mică.

2) *Gilortul*, isvorește din munții Paringu (V. Mandru) și se varsă în Jiu la Țanțăreni, la Nord de Filiași.

Prin valea Gilortului trece calea Ferată Filiași-Târgu-Jiului și o sosea județiană, care la Scórța dă în soseaua R.-Vâlcea-T.-Jiului. Atât soseaua cât și calea ferată lasă valea Gilortului la Cărbunesci, și se îndreptă spre apus, trecând prin pasul Copăcioasa, după care tae în curmeziș valea Amărădia Pietrósa, și daũ apoi la T.-Jiu.

Atât valea Gilortului cât și a Motrului sunt populate și spre partea mijlocie și de jos aũ o lățime până la 3 kil.

3) *Amărădia*, isvorește din culmea meridională a munților Paringu, și are cursul superior întru cât-va paralel cu acela al Gilortului; se înclină apoi ușor către Est. Mai sus de Craiova, printr'un cot brusc spre apus, dă în Jiu.

Prin valea sa există o sosea județiană, care merge de la Craiova spre Cărbunesci, în valea Gilortului.

Cursul Oltului

Oltul isvoresce din munții răsăriteni ai Transilvaniei (muntele Măgușa). Are o direcție de la început Nord-Sud, se îndreptă apoi spre Vest, deschidându-și drumul printr'o tăetură (defileul Racoș) în munții interiori ai Transilvaniei; și, după ce curge paralel cu creasta munților Făgăraș, este silit, de masivul munților Sibiu a coti la spre Sud; în această direcție 'și deschide drumul spre Dunăre, tâind în curmeziș Alpii transilvăneni, între munții Paringu și Făgăraș. Acastă tăetură adâncă și lungă 50 kil. de la Boița (Rother Turn) la Călimănesci, este cunoscută sub numele de *defileul Căineni*.

Cele două defileuri ce străbate Oltul (Căineni și Racoș) împarte basinul său în 3 secțiuni; cel superior și cel de mijloc sunt în Transilvania, cel inferior aparține României.

Acesta este limitat la Vest de Culmea Zănóga, la Nord de culmea centrală a Alpilor Transilvanii (culmea Plătănesci și munții Făgăraș) și la Est de culmea Lovișteea, care-l separă de basenul Argeșului.

Valea între Boița și Călimănesci presintă aspectul unui defileu continuu și strimt, afară de mici părți unde găsim óre-cari lărgituri. Sunt de remarcate porțiunile dintre Boița și Căineni și cea de la Golotreni la Călimănesci.

În prima, Oltul desparte culmea Plătăneștilor, care limitază partea de Nord a văii Lotrului, de munții Făgărașului. În această secțiune, de 18 kilometri, valea este cu desăvârșire strâmtă; nu aũ loc de cât riul și soseaua; pantele nu sunt aspre însã, de cât pe

alocurea, și prin unele părți sunt și mici luminișuri.

De la Căineni la Golotreni, valea relativ este largă, trece în unele părți de 500 m.

De la Golotreni la Călimănești (14 kil.) Oltul face în munte o tăetură îngustă și adâncă—valea este cu totul strâmtă. Soseaua este tăiată în stâncă și urmează cotiturile brusce ale râului. Acesta este partea cea mai aspră a văii. Căstele munților cad în pantă repede, în unele părți verticale pe râu; înălțimea lor este considerabilă.

De la Călimănesci valea se deschide din ce în ce pentru a atinge în jos de Râmnic, în unele părți, 10 kil.

Lățimea apei variază între 70—100 m; în timpul apelor mari, acolo unde malurile nu sunt înalte și apropiate, ea merge până la 2 și 3 sute metri.

Adâncimea în zona munților este de 2—3 metri, de la Râmnic în jos este numai de 1.5; la ape mari ea crește până la 4^m, în unele puncte chiar mai mult.

Curentul în munte este foarte repede, peste 3^m pe secundă; de la Râmnic în jos este de la 1,5—2^m.

Punctele de trecere sunt la Râmnic, Slatina, Slătioara și T.-Măgurele, unde sunt poduri stătătoare.

În mai multe puncte sunt poduri umblătore, (Căineni, Racovița, Călimănesci, Ostroveni, Bujorani etc.).

Valea Oltului este străbătută de soseaua națională: Corabia-Caracal-Râmnic-Riș-Vadului; ea este însoțită până la Râmnic de cale ferată, care se întretae cu linia principală București-Verciorova, la Piatra. Pe malul stâng există o sosea județiană T.-Măgurele-Slatina-Jiblea, (în fața Călimăneștilor).

Afluenții din dreapta ai Oltului sunt :

1) *Lotrul*, a cărui vale se deschide între culmea Plătănesci și munții Paringului și este închisă la Est de marginea apusană a munților Făgăraș. Cursul său superior este în parte pe frontieră, iar cel inferior este normal pe al Oltului, și confluența are loc la Golotreni, unde începe partea cea mai aspră a defileului.

Lățimea Lotrului este de la 20—30 m., iar adâncimea merge până la 2 metri.

Valea este străbătută de o sosea comunală, care merge până la Voineasa.

2) *Oltețul*, izvorește din munții Paringului (V. Păpușa) și are un curs paralel cu al Oltului, până la Oteteliș, unde primesce pe afluentul său Cerna; de aici se înclină spre Est și se varsă în Olt în fața Mărunțeilor, la marginea zonei dealurilor.

Lărgimea Oltețului variază între 20—40 m., iar adâncimea în medie este de 1 m.

3) *Luncavățul* și *Bistrița* cu confluența la Slăvițești și Băbeni; pârae de munte de mică importanță ca volum al apelor; prin valea de jos a primului trece soseaua județiană, care de la Oteteliș dă din valea Cernei în a Oltețului; prin valea celui de al doilea există o sosea comunală, care merge de la Băbeni la mănăstirea Bistrița și dă, prin urmare, în soseaua de legătură Râmnicu-T.-Jiului.

Căi de comunicație

Rețeaua căilor de comunicație din Oltenia, se compune din trei linii principale și din diferite trunchiuri care le secundează în aceeași direcție, sau stabilesc legătura între ele.

Liniile principale sunt :

1) Soseaua Slatina-Craiova-T.-Severin, pe care o vom numi *calea Vărciorova*, sau *calea Porțile de fer*.

2) Soseaua Bechet-Craiova-T.-Jiului-Lainici, pe care o vom numi *calea Lainici*.

3) Soseaua Corabia-R.-Vâlcea-Rîul-Vadului, pe care o vom numi *calea Turnu-Roșiu*.

Calea Vărciorova. Calea Vărciorova este constituită din capătul apusan al arterei principale de comunicații a țerei noastre. De la Craiova ea urmăzează, însoțită de calea ferată, fundul văii Jiului, până la Filiași; de aci apucă pe valea Motrului; de la Strehaja pe valea Usneței, și, la Poroina (Palota), trece peste culmea Poroina, dând apoi la T.-Severin; soseaua de aici se apropie de Dunăre și dincolo de Severin intră în zona munților, din care ese la Baziaș în Ungaria.

La Orșova ea se bifurcă; a doua ramură lasă valea Dunărei și apucă prin valea Cernei și a Mehădiei, trece în valea Temeșului, prin pasul Domașna, și merge la Caransebeș și Temeșvar. Calea ferată însoțesce această a doua ramură.

În interiorul țerei, soseaua are un punct dificil la dealul Poroina; până la acest punct în general ea traversază o zonă ușoară și este secundată de mai multe drumuri, între care se pôte nota cel de la Craiova la Ghelmeșioia, prin valea Obedeianului, compus din trunchiuri comunale, și soseaua Strehaja-Broșcenî-Severin.

Puncte tactice, pe această direcțiune, ce pot presenta avantaj apărării sunt: Vărciorova, Gura văii și mai cu seamă Palota pe dealul Poroina.

Calea Lainici. De la Filiași se desparte o ramură din calea națională, care urcând valea Jiului, merge prin Târgu-Jiului la Petroșani și dă apoi, peste pasul Merișor, în valea Streiului, prin care se scoboră în valea Mureșului, aproape de Deva.

Soseaua este în bună stare, cu deosebire că de la Bumbesci spre frontieră în parte este încă în construcție.

Ea este însoțită de la Filiași de o altă sosea (parte județiană și parte comunală), care urmăzează tot valea Jiului (rîpa opusă) până la T.-Jiu.

În fine, tot din Filiași, se mai desparte prin valea Gilortului o sosea județiană și calea ferată, Filiași T.-Jiului.

În resumat, de la Filiași până la T.-Jiu, avem trei căi bune și o cale ferată.

De la T.-Jiului avem numai o sosea în parte în construcție și un drum ce duce la vama Buliga și care se reduce spre frontieră la o simplă potecă.

Putem distinge, prin urmare, următoarele trei secțiuni:

1) De la Filiași la Târgu-Jiului. Condiții cu totul favorabile, din punctul de vedere al viabilității; avem o cale ferată și trei sosele, din care două pe aceeași vale. Valea este bogată și largă, se presintă ca o șuviță de șes, a cărei lărgime nu este nicăieri mai mică de 3 kil., iar la confluența Jiului cu Tismana și Bistrița, șesul se lărgesce foarte mult.

2) De la T.-Jiu la Bumbesci. O singură cale prin valea Jiului; un drum în proște condițiuni o însoțesce urmând culmea vecină. În ori-ce cas, și în această secțiune, condițiunile sunt încă favorabile, valea fiind spațioasă și terenul nu tocmai aspru.

3) De la Bumbesci la frontieră.

În această porțiune condițiunile devin mai mediocre; avem o singură sosea, în parte în construcție. Valea este strâmtă; un adevărat defileu, a cărei lărgime nu trece de cât rar peste 400 m; este cotită și accidentată; soseaua este tăiată în unele părți în stâncă, trecând de mai multe ori de pe un mal pe altul pe poduri. Comunicația este deci foarte susceptibilă de a fi întreruptă cu înlesnire, de asemenea și valea poate fi baricadată cu ușurință, fiind o strâmtore lungă de vre-o 30 kilometri.

Ca pozițiunii tactice în valea Jiului găsim pozițiunea de la Lainici și cea de la Bumbesci.

Calea Turnu-Roșu. La Vest de Slatina, pe malul drept al Oltului, atât din calea ferată, cât și din soseaua națională să desparte câte o ramură în susul văii acestui rîu. Calea ferată se opresce la R.-Vâlcea, iar soseaua se continuă până peste frontieră, urmând valea până la confluența cu Sibiul și de aici urmând valea acestui rîu, merge la orașul Sibiu.

Soseaua este în bună stare. Valea fiind strâmtă, în multe părți drumul este tăiat în stâncă și susținut prin lucrări de artă, fapt ce-l face a fi foarte expus distrucțiilor. Ca drumuri secundare există soseaua T.-Măgurele, Slatina-Jiblea, precum și soseaua Râmnic-Tigveni-Căineni, care are o foarte mare importanță, permițînd a se întorce defileul Căineni-Călimănesci.

Fiind sémă de comunicațiunile existente și de natura și aspectul terenului, calea Căineni poate fi împărțită și ea în trei secțiuni:

1) De la Slatina la Călimănesci (la Nord de R.-Vâlcea).

2) De la Călimănesci la Căineni (40 kil).

3) De la Căineni la Boița în Transilvania (18 kil).

În prima secțiune soseaua este în perfectă stare, valea are o lărgime medie, până la Râmnic, de 7 kil. și prezintă aspectul unei fășii de șes populat și bogat; de la Râmnic ea se strâmtază, nu devine însă mai mică de 1 kil și $\frac{1}{2}$.

Pe malul stâng al Oltului mai există o sosea, parte județiană parte comunală, care merge până la Jiblea în fața Călimăneștilor, în condițiuni destul de bune.

În a doua secțiune, soseaua intră într'un adevărat defileu; valea devine foarte strâmtă, în unele locuri soseaua nu mai poate urma fundul văii, urcă la jumătate coastă, și este tăiată în stâncă; poduri peste diferite parae expuse foarte ușor destrucțiunilor.

Oricum fie însă, soseaua prezintă condițiuni bune; ea este secondată de soseaua Râmnic-Tigveni-Căineni, cu care se lăgă și prin trunchiul Călimănesci-Jiblea-Suici. Se mai poate nota ramura din valea Lotrului, care de la Voineasa în sus se transformă însă în drum și apoi în potecă, ducând în Transilvania prin râul Satului la Talmaci (valea Sibiului).

În orice caz însă, condițiuni mai avantajoase prezintă soseaua Tigveni, de cât cea din valea Oltului, și de aceea ea capătă o importanță foarte mare.

În fine, în a treia secțiune, soseaua este în bună stare, însă defileul continuă, și ea nu este secondată de nici o altă cale, ceea-ce face ca orice mișcare să nu se poată executa de cât pe dânsa.

Resumând cele șise asupra acestei căi, putem conchide că, condițiunile în care se găsește sunt mediocre, față cu mișcări de trupe numeroase. Valea fiind

în munți cu totul strâmtă, este nefavorabilă pentru staționare pe tot lungul defileului de la Boița la Călimănesci.

Afară de aceste trei căi principale și secundarele lor descrise până aici, mai putem nota și următoarele sosele :

- 1) Craiova-Caracal, sosea județiană.
- 2) Craiova-Calafat, și Craiova-Cetate, sosele județiene.
- 3) Severin-Calafat, urmând malul Dunărei, sosea județiană.
- 4) Calafat-Corabia-Islaz comunicație în condițiuni mediocre, consistând în total din trunchiuri de sosele comunale.
- 5) Bechet-Caracal, sosea comunală.

Considerațiuni asupra frontierei despre Austria

Lanțul de munți din Oltenia este compus din două masivi, masivul dintre Dunăre și Jiū, care coprinde munții Mehedinți și Vulcan, cu o întindere totală spre frontieră de vre-o sută kilometri, și masivul dintre Jiū și Olt.

Primul este dublat în Transilvania de un lanț paralel : Piatra Godeanului și munții Hațegului. Depresiunea dintre aceste două lanțuri, constituită de văile opuse ale Cernei și Jiului românesc, nu conține nici o cale de comunicație.

Masivul dintre Jiū și Olt este asemenea format dintr'un dublu lanț separat de valea Lotrului. Lungimea crestei este de vr'o 70 kilometri.

Pe la extremitățile acestor două masivi trece câte

o cale de comunicație, ce traversează frontiera. Două din aceste trei căi se unesc la Filiași, cea d'a treia este o ramură, ce se desparte din artera principală la Slatina. Punctele Filiași și Slatina sunt deci puncte de joncțiunii ale comunicațiilor de peste munți cu calea principală din interiorul țerei; ele pot fi considerate ca puncte obligate și prin urmare, de o importanță vădită. Craiova, între ele, care poate fi considerată ca centrul tuturor comunicațiilor din Oltenia, ia iarăși mare importanță. Este de notat însă că, fiecare din aceste trei linii, în zona muntosă, sunt în proste condițiuni, plus că se găsesc la distanța de 4—6 zile de marș între ele și fără comunicații de legătură. Resultă că pe de o parte trebuiesc considerate ca trei linii independente, iar pe de alta, coloanele ce vor opera separat pe ele, nu pot fi considerabile.

Acestea fiind condițiunile rețelei de comunicații, pare că această regiune nu are probabilitate să fie teatrul unor operațiuni întreprinse cu forțe numeroase.

În adevăr, din punctul de vedere al ofensivei din Transilvania, operațiunile ar trebui să plece din trei puncte : Caransebeș, Hațeg și Sibiu, legate printr'o singură sosea, ce traversează pasul Porțile-de-fer Transilvane ¹⁾, și fie-care linie de invație (compuse din câte o singură cale), are înaintea sa unul sau două defileuri. Legătură nu există între căi; condițiile de debușare defavorabile, căci apărarea dispune de mai multe drumuri prin care poate să concentreze forțe superioare la Turnu-Severin, Târgul-Jiului și Râmnicul-

¹⁾ Vezi Transilvania, latura de Est.

Vâlcea. Aceste puncte sunt apoi legate printr'o bună linie transversală, ale cărei centre de manevre sunt Filiași, pentru porțiunea apusană și Craiova pentru întreaga secțiune, ceia ce face condițiunile apărării și mai bune.

Vedem dar că se poate conchide din cele ținse că, în cazul când Oltenia ar fi apărată cu destule forțe, ofensiva ar avea puținii șorți de reușită; succesul său nu ar putea fi asigurat de cât în cazul când ar putea să-și procure superioritatea numerică la punctele de debușare, ceia ce defileurile nu'i permit.

ROMÂNIA MARE

România mare este partea țerei dintre Olt de o parte, Milcovul, Putna și cursul inferior al Siretului de cea-l-altă; ea se întinde din crestele Carpaților până în Dunăre, de la gura Oltului la a Siretului.

Din punctul de vedere al formelor terenului; această regiune nu se deosebesce aprópe întru nimic de Oltenia. Găsim și aici trei zone: una muntósă, constituită de versantul meridional al Carpaților, una delurósă, care nu este de cât prelungirea munților spre câmpie și în fine zona șeasă ce se întinde între pólele dealurilor și cursul Dunărei.

Zona muntósă este partea cea mai înaltă a munților noștri, în unele puncte atinge limita zăpeșilor vecinice. Ea este tăiată de mai multe rîuri, din care două sunt de o importanță militară mai mare și anume: Prahova și Buzăului.

Luând ca linii de demarcațiune aceste rîuri, întreaga

zonă p \acute{o} te fi \acute{i} mp \acute{a} r \acute{t} it \acute{a} , pentru \acute{i} nlesnirea studiului s \acute{e} u din punctul de vedere militar, \acute{i} n trei masivi :

1) Masivul dintre Olt \acute{s} i Prahova, compus din mun \acute{t} ii F \acute{a} g \acute{a} ra \acute{s} ului \acute{s} i o parte din mun \acute{t} ii B \acute{a} rsei.

2) Masivul dintre Prahova \acute{s} i Buz \acute{e} u, compus din restul mun \acute{t} ilor B \acute{a} rsei \acute{s} i o parte din mun \acute{t} ii Buz \acute{e} ului.

3) Masivul de la Est de Buz \acute{e} u, compus din restul mun \acute{t} ilor Buz \acute{e} ului.

\acute{I} n ace $\acute{s$ ti masivi ia \acute{u} naștere mai multe cursuri de ap \acute{a} , care se adun \acute{a} \acute{i} n dou \acute{e} bazine principale: Arge \acute{s} ul \acute{s} i Ialomi \acute{t} a \acute{s} i un basin secundar : Buz \acute{e} ul, afluent al Siretului. Unele din aceste r \acute{i} uri au o importan \acute{t} ă cu totul secundar \acute{a} , not \acute{a} ndu-se numai prin faptul c \acute{a} deschid comunica \acute{t} iunii \acute{i} n zona dealurilor \acute{s} i a mun \acute{t} ilor, \acute{s} i leag \acute{a} ast-fel aceste zone cu partea \acute{s} east \acute{a} a ț \acute{e} rei, care este cea mai bogat \acute{a} \acute{s} i mai populat \acute{a} . Altele \acute{i} ns \acute{a} , au o \acute{r} e-care importan \acute{t} ă, fie prin volumul apelor, fie mai cu seam \acute{a} , prin direc \acute{t} iunea ce au \acute{i} n curmezi \acute{s} ul zonei \acute{s} ese, constituind ast-fel o serie de linii de ap \acute{a} rare, care \acute{i} n anumite cazuri, ar putea fi utilizate cu o \acute{r} e-care succes.

O r o g r a f i a

Masivul dintre Olt \acute{s} i Prahova

Dup \acute{a} \acute{i} mp \acute{a} r \acute{t} irea f \acute{a} cut \acute{a} , mun \acute{t} ii dintre v \acute{a} ile Olt \acute{s} i Prahova apar \acute{t} in, din punctul de vedere militar, unui acela \acute{s} i masiv, care prezint \acute{a} apr \acute{o} pe acelea \acute{s} i caractere \acute{i} n t \acute{o} t \acute{a} \acute{i} ntinderea sa. Dup \acute{a} numirile date \acute{i} ns \acute{a} de locuitor \acute{i} , masivul se descompune \acute{i} n dou \acute{e} p \acute{a} r \acute{t} i: mun \acute{t} ii F \acute{a} g \acute{a} ra \acute{s} ului, de la Olt \acute{s} i p \acute{a} n \acute{a} la D \acute{a} mbovi \acute{t} a-D \acute{a} mbovici \acute{o} ra,

și partea occidentală a munților Bărsei, restul de la Dâmbovița până în Prahova.

Munții Făgărașului. Acești munți reprezintă partea cea mai impunătoare a Alpilor Transilvaniei. Înălțimea lor variază între 2000 și 2500^m, atingând prin urmare, cu unele vîrfuri, limita zăpezilor vecinice. Lungimea crestei este de vre-o 80 kilometri. Extremitatea lor estică se leagă în Transilvania cu munții Persani și Geister, care se întind spre Nord-Est până la Olt, silindu-l să curgă prin defileul Rakoș.

Spre Nord, ramurile acestor munți sunt scurte și cad în pante repezi; spre Sud, din contră, sunt lungi, în medie 35 kil.; de la creastă; acestea au o direcțiune normală pe creastă până la linia Bogdănesci, Stănesci, Câmpu-Lung, Laicăi, unde se termină zona muntosă.

De aci ramurile de la Vest de culmea Comarnic (care desparte apele Oltului de ale Argeșului) au o direcțiune curbă, cu convexitatea spre Sud-Est.

Între aceste ramuri curg afluenții din stînga Oltului, din care cel mai important este Topologul, confluența la Slăvitesci.

Ramurile de la Est de culmea Comarnic conservă direcția lor normală pe creastă. Prin văile formate de ele curg afluenții din stînga Argeșului

Între acești afluenți distingem, începînd de la Vest: Valsanul, confluența la Merișani; Rîul-Domnei care primește rîul Tîrgului cu Sora și Argeșul, confluența la Pitesci; în fine Dâmbovița cu Dâmbovicioara, confluența în zona șeasă, la Budesci.

Diferitele văi nu deschid nici o comunicațiune peste frontieră; exist însă cîte-va sosele care pun în le-

gătură soseaua principală Pitesci-Bucuresci cu localitățile din susul văilor enumerate.

Aceste trunchiuri sunt :

Prin valea Argeșului și a Topologului, soseaua națională Pitesci-Curtea-de-Argeș-Tigveni-Câineni, comunicație importantă, prin care se poate trece din valea Oltului în a Argeșului. La Tigveni soseaua se bifurcă trimețând o ramură la Râmnicu-Vâlcei.

Prin valea Argeșului, soseaua comunală Arefu-Curtea-de-Argeș.

Prin valea Valsan, soseaua comunală de la Merișani la Brădetu.

Prin valea Dómna, soseaua județiană Pitesci-Piscani-Stănesci-Nucșóra, trimețând o ramură de sosea comunală prin valea râului Sora, la Berevoesci.

Prin valea Dómnei și riul Têrgului, soseaua națională Pitesci-Câmpu-Lung, care se prelungește prin valea Dâmboviței spre pasul Bran, în munții Bârsei.

Prin valea Dâmboviței, soseaua județiană Târgoviștea-Dragomiresci-Pitesci, trimețând o ramură de sosea comunală pe vale în sus, la Dragoslavele.

Din toate aceste trunchiuri sunt importante căile Pitesci-Câineni și Pitesci-Podul-Dâmboviței, care duc la frontieră.

Comunicații transversale sunt foarte puține și nu au continuitate, spre a forma o bună linie de legătură. Poate servi ca ast-fel de linie drumul Râmnicu-Vâlcea-Câmpu-Lung, pe la marginea zonei muntóse, care constă din 3 trunchiuri :

1) Râmnicu-Vâlcea-Curtea-de-Argeș, cale națională,
2) Curtea-de-Argeș-Stănești, trunchiuri comunale în próstă stare, 3) Stănesci-Câmpu-Lung, sosea județiană.

Munții sunt asprii și puțin populați, lucru ce se deduce din faptul puținelor căi de comunicație ce se găsesc în ei, căci zona muntosă nu este străbătută de cât de poteci.

Intre ele pot fi notate cea care duce din valea Topologului în a Oltului, trecând frontiera la pasul Scărișóra.

Munții Bârsei. Acești munți se întind de la Bârsa până în Tatrang, așa în cât numai o parte din ei sunt coprinși în masivul considerat.

Ei au același caracter și aceeași structură ca și munții Făgărași, ramurile lor cad spre Sud în direcția normală pe creastă. Ramura Leota desparte apele Argeșului de ale Ialomiței. Délurile încep de la linia Laicăi, Cozieni-Câmpina.

Munții Bârsei în această porțiune sunt străbătuți, afară de importanta cale din valea Prahovei, care duce pe la extremitatea estică a masivului, de o singură cale de comunicație și anume : soseaua din valea Ialomiței, care se termină la Moroeni.

Maî găsim însă potecele :

1) Micloșani-Törtzburg, peste culmea Leota.

2) Moroeni-Törtzburg prin vama Strunga. Acéstă din urmă potecă se légă prin una laterală cu cea precedentă precum și cu calea din valea Prahovei.

Munții Bârsei sunt tot atât de aspri ca și ai Făgărașului, cu tóte acestea, ei sunt maî populați din causă că pe aici trece drumul cel maî important ce légă România cu Transilvania, drum care este însoțit la mică distanță de alte maî secundare.

Masivul dintre Prahova și Buzău.

Acest masiv este și el împărțit în două, de valea Teleajenului, și se compune din o parte din munții Bărsei (partea de la Est de Prahova) până la Teleajen și din partea Vestică a munților Buzăului.

Munții Bărsei. În această parte munții Bărsei sunt mai puțin aspri.

Înălțimea lor se scoboră sub 2000 metri, iar adâncimea crește la 50 km., ceea ce face ca panta generală să fie mult mai dulce.

Ei sunt străbătuți de drumul ordinar din valea Dofthanei, ce vine din Transilvania prin pasul Predeluș la Teșila, trecând de aci peste culme în valea Prahovei, la Comarnic.

Prin valea Dofthanei se continuă în jos un drum în condițiuni mediocre, printr'un defileu numit Secăria, și merge la Brebu și Câmpina

Pe marginea orientală a munților Bărsei, unde încep ai Buzăului, trece calea Bratocea, care urcă valea Teleajenului și dă în valea Tatrang; iar pe cea occidentală, trece calea Predeal, cea mai importantă din toate comunicațiunile din Alpii Transilvanii.

Munții Buzăului. Acești munți sunt coprinși între Teleajen și riul Buzău; ei devin din ce în ce mai mici, de la Vest spre Est; lângă valea Buzău înălțimea lor maximă este de 1400 m., cu toate acestea formele lor fiind încurcate și aspre, puținele comunicații ce-î străbat presint mari greutate.

Afară de cele două căi ce trec pe la extremitățile

lor, prin valea Teleajenului și a Buzăului, ei sunt traversați de un singur drum în foarte proustă stare.

Acesta este drumul din valea Drajei, care duce de la Văleni la pasul Tataru. De la Văleni până unde se ramifică din calea Bratocea, la Drajna de sus, este sosea, de la Drajna la Zlon drum ordinar, (parte sosea proiectată) iar restul potecă, care dă în valea superioară a Buzăului.

Munții Buzăului mai sunt traversați de o potecă, care de la Cislău duce prin valea Bâsca-Chiosdului la Crasna peste frontieră.

Ca comunicații de legătură poate fi considerată soseaua Cislău-Ogretin-Văleni, care leagă calea Buzău cu calea Bratocea.

Masivul de la Est de Buzău

Acest masiv se compune din restul munților Buzăului, cari se întind până la Milcov și Zabala, afluenți ai Putnei.

Înălțimea lor se coboră la 1300 m., prin urmare aci avem partea cea mai josă a munților noștri de pe frontiera nordică. Adâncimea zonei muntoase este de 50 kilometrii, repartisându-se aproape egal pe cele 2 versante. Nică o comunicație nu traversează.

Hidrografie

Hidrografia Munteniei constă din:

- 1) Dunărea ¹⁾.
- 2) Afluenții din stânga ai Oltului.
- 3) Vedea și afluenții săi: Teleorman și Cotmeana.

! ¹⁾ Veđi nota de la pag. 74.

4) Argeşul şi afluenţii săi : Vâlsan, Dómna, Dâmboviţa şi Neajlovu.

5) Ialomiţa şi afluentul său Prahova.

6) Afluenţii Siretului.

Afluenţii din stânga ai Oltului

Oltul primesce în stânga sa numai afluenţi de valoare neînsemnată ; pot fi notaţi Topologul şi Oltul mic.

Primul iea naştere din culmea centrală a munţilor Făgăraşi (V. Negoi) şi curge în direcţiune Nord-Sud până la Tigveni, de aici se încovăie spre Vest dând în Olt în faţa gurei Luncavăţului, în dreptul Slăviteştilor.

Ca volum al apei, Topologul nu are nici o însemnătate; în stare ordinară el poate fi trecut cu piciorul orî şi unde; având însă mai tot cursul său în munte, patul este acoperit cu bolovanî.

Valea sa, care în unele părţi de la Suici în jos este spaţioasă, are importanţa prin faptul că este populată şi străbătută de o sosea, care permite ocolirea părţii celei mai grele din defileul Căineni.

Acastă sosea duce de la Tigveni la Căineni. lăsând valea Topologului la Salatruc şi dând în a Oltului peste culmea Spinu. Ea se desparte la Tigveni din soseaua naţională Piteşti-Curtea de Argeş-Râmnicu-Vâlcea, şi se mai leagă cu valea Oltului prin soseaua comunală Suici-Jiblea, care însă din cauza pantelor este o comunicaţie grea.

Oltul mic este un pârâu de şes, de o importanţă cu totul mărginită.

Provine din ape de strânsură şi infiltraţiune: va-

lea sa începe a se observa în dreptul Caracălului, și curge paralel cu Oltul de jos, în care se varsă la Islaz.

Din punctul de vedere militar se pôte observa că fiind paralel cu Oltul, pôte în anumite împrejurări să-î mărească valórea.

V e d e a

Aprópe în tot cursul său, Vedeá aparține regiunei șese; el isvóresce dintre ultimele ramificațiuni ale culmei Comarnic. Are o direcțiune generală spre Sud-Est și se varsă în Dunăre, după ce trece pe la Rușii de Vede și Alexandria, prin doué brațe, unul spre apus numit al Zimnicei și altul spre răsărit numit Gârlele. Volumul apelor este fórte variabil, ríul este supus umflărilor și secetei; în medie, lărgimea variază de la 30—60 m., iar adâncimea numai excepțional este atât de mare în cât să nu permită trecerea prin vad. In cas când apele Dunărei cresc, se produce un fel de reflux, care se pôte observa până aprópe de Bragadir.

Patul ríului, în partea de sus, este acoperit de pietriș, în cea de jos este mălos.

Valea în general este spațiosă 4—5 kilometri, ea este practicabilă; în partea de jos pe alocurea este mlăștinósă.

Trecerile sunt numeróse, pot fi notate cele de la Alexandria. Rușii-de-Vede, Potcova, Mărgineni, pe unde trec soselele și căile ferate, cari duc din valea Argeșului în a Oltului.

Vedeá primesce afluenți Vedița, Cotmeana și Te-leormanul, care presint identic acelaș caracter, cu deo-

sebire că volumul apelor este mult mai mic și sunt mai supuși secetei complete.

Intre Olt și Vedea este de notat râul Călmățui, care are cam aceeași origină ca Oltul mic. Cursul său este paralel cu Vedea, și se varsă în lacul Suha, la Nord-Vest de Zimnicea.

A r g e ș u l

Basinul Argeșului ocupă mai totă partea centrală a Munteniei; are o importanță însemnată, prin faptul că în el se întretae toate comunicațiunile principale, convergând către cel mai important nod de comunicațiune din țară, Capitala București, situată cam în centrul acestui basin.

El este mărginit la miază-nópte de culmea centrală a munților Făgăraș, la Nord-Est de partea apuseană a culmei munților Bârsei, la apus de culmea Comarnic, prin care se desparte de apele Oltului și din pólele căreii începe basinul Vedei, iar la răsărit de culmea Leota, care desparte apele Argeșului de acelea ale Ialomiței.

Direcțiunea cursului este mai ántéiú de la Nord spre Sud; la Curtea-de-Argeș râul se înclină spre Sud-Est, care direcțiune se accentuează din ce în ce mai mult, până la confluența cu Neajlovul, unde se îndréptă către Est până la Budesci; aici Dâmbovița 'i îndréptă cursul din nou către Sud-Est. Argeșul atinge Dunărea la Oltenița, în fața orașului Bulgar Turtucaia.

Valea Argeșului póte fi deosebită în trei secțiuni. De la origină (sub vârful Negoii) până la Aref, de la

Aref la Pitești, de la Pitești la confluența cu Dunărea.

În prima secțiune valea este o strâmtore sălbatică, în totă puterea cuvântului. Nu există ca comunicațiuni de cât nisce trunchiuri de poteci foarte grele, trecând adesea prin însuși patul râului. Cóstele văei sunt stâncóse și abrupte, cu desăvârșire ne accesibile.

În a doua secțiune râul curge în regiunea dealurilor; valea se lărgesce, este populată și practicabilă, cóstele sunt mai puțin aspre și accesibile. Comunicația este lesniciósă.

De la Pitești în jos, fundul văei ia aspectul unui șes, lărgimea sa crește progresiv de la 4—8 kil., este populat, productiv, și practicabil în toate sensurile.

Dealurile încetează la Pitești numai pe malul drept al râului; pe malul stâng ele se continuă până la Găesci, unde râul intră cu desăvârșire în regiunea șeasă.

În această regiune direcțiunea Sud-Est este dată râului de o terasă, care se prelungește până la confluența cu Neajlovul, de unde începe a se depărta de malul său. Acestă terasă are însemnătate din punctul de vedere militar.

Albia râului este neregulată; lărgimea sa variază între 150—300 m., malurile sunt escarpate; fundul este acoperit cu pietriș în regiunea dealurilor, în cea șeasă este mălos.

Argeșul are regim torențial; volumul apelor sale variază cu anotimpul. Lărgimea până la Pitești nu trece de ordinar de 60 m., iar în jos atinge pe alocuri și 200 m. Adâncimea până la Curtea-de-Argeș este mică, se poate trece prin vad, în jos ea crește; la Pitești trece de 1 metru și merge până la 2 și 2 $\frac{1}{2}$.

Punctele de trecere au însemnătate mai cu seamă

de la Curtea-de-Argheș în jos, de unde râul nu mai p^ote fi trecut prin vad în orⁱ-ce vreme. Aceste puncte sunt :

Curtea-de-Argheș—Soseaua Pitești-Tigveni ;
Merișani—Soseaua Pitești-Curtea-de-Argheș ;
Pitești—Soseaua Pitești-Câmpu-Lung ;
Pitești-Golesci—Calea ferată București-Vêrciorova ;
Ionesci—Soseaua Găesci-Giurgiu ;
Prisăcenⁱ—Soseaua București-Turnu-Măgurele ;
Copăcenⁱ și Dăresci—Soseaua București-Giurgiu ;
Grădiștea—Calea ferată București-Giurgiu.

Argheșul primește mai mulți afluenți, între cari sunt de notat :

Pe dr^epta: Nenjlovul, cu afluentul său Glavacioc. Pe stânga: Vălsan, confluența în apropiere de Merișani ; Rîul Doamna, confluența la Pitești ; Sabarul și în fine Dâmbovița, confluența la Budesci.

Acești doi din urmă sunt cei mai importanți.

Rîul Doamna isvoresce dintre culmea Gheserea și culmea centrală a munților Făgăraș ; cursul său este apr^oppe paralel cu al Argeșului, și primesce la Colibaș pe Rîul Târgului, care udă Câmpu-lung și în care se varsă, în apropiere de Piscani, Argeșelul în stânga, Sora cu Bughea, în dr^epta.

Dâmbovița are importanță prin lungimea cursului său și prin faptul că udă Capitala.

Nasce în fața văii Doamnei, dintre culmea Gheserea și culmea centrală a munților Făgăraș.

În partea superi^oră a cursului său, Dâmbovița descrie un mare arc de cerc, determinat de mersul cre-

stei centrale a Carpaților ; de la confluența cu Dâmbovicioara, cursul se îndreaptă aproape direct către Sud; la eșirea din zona muntoasă, la Lăicăi, se înclină către Est și de la Dragomiresci, Dâmbovița curge paralel cu Argeșul, până la Budesci, unde se varsă în el.

Valea, până la Podul Dâmboviței, este o strîmtore de multe, impracticabilă; de la podul Dâmboviței, începe a se mai lărgi puțin, de și este încă puțin spațioasă, ne-trecînd peste 500^m, iar în unele părți se restrînge chiar, transformându-se în defileu, cum este la Cetățeni. La Gemeni valea se lărgesce treptat până la 3—4 kil., iar la Dragomiresci rîul este din regiunea delurilor.

Lărgimea rîului este 20 - 40 metri, regimul său este torențial; cu toate acestea, secțiunea care străbate orașul București este canalizată și regimul regularizat, așa în cât variațiunile în partea inferioară a cursului nu sunt atât de simțite. Adîncimea rîului în rare locuri trece de 1 metru.

Puncte de trecere sunt numeroase; rîul se poate trece fără greutate prin vad, iar poduri în munți și deluri sunt la: Podul Dâmboviței, Rucăr, Dragoslavele; în regiunea șesă sunt mai multe, între care sunt de remarcat: podul căii ferate Titu-Târgoviștea și cele de la București în număr de 11, din care 3 de fier, 7 de piatră și 1 de lemn.

Dâmbovița primesce în regiunea munților pe Dâmbovicioara, a cărei vale corespunde în Transilvania văii Bărsa, și prin care trece soséua Câmpu-Lung-Brașov. În regiunea șesă primesce pe Colentina.

Ialomița

Ialomița isvoresce din clina meridională a munților Bărsei, și anume de sub cóstele apusene ale Bucegiului. Cursul său are direcțiunea Nord-Sud până în apropiere de Târgoviște, de unde se înclină către răsărit.

De la Bilciuresci, Ialomița ia direcțiunea generală spre răsărit, descriind numeroase sinuosități până în Dunăre, în care se varsă la Gura Ialomiței. Se crede că mai de mult, râul păstra direcțiunea Sud-Est de la Bilciuresci în jos până la gura sa, lângă orașul Călărași, direcția ce este semănată astă-dîi de lacuri și mlaștine.

Basinul Ialomiței este mărginit la Nord de culmea centrală a munților Bărsei, la apus de culmea Leota, care-l desparte de basinul Argeșului și la răsărit de culmea Tătarul, din munții Buzeului, care-l desparte de basinul Siretului.

În partea superioară a cursului Ialomiței, valea este strîmtă și sêlbatică; cóstele sunt stâncóse și ne accesibile; o simplă potecă duce la frontieră, trecênd prin pasul Strunga în Transilvania, la Törzburg. La Moroeni valea începe a se lărghi, mai cu sémă de la Țița în jos, de unde râul curge în zona délurilor, până la Târgoviște. În acest punct, fundul văei este un șes de aprópe 7 kilom. lărgime. De la Târgoviște în jos, râul curge în regiunea șesă, și udă partea cea mai unită a țarei. Între cursul său inferior și al Dunărei, se întinde câmpia numită Bărăganul, cu desăvârșire uniformă și lipsită de apă.

Albia râului în munți este stîncósă; de la Moroeni în jos este acoperită cu pietriș; în regiunea șesă

cu nisip sau mъл. Până la Târgoviște nu atinge 100 m. lărgime, în jos însă merge pe alocurea până la 300 metri.

Volumul apelor în partea superióră este mic, crește către cursul inferior. Până la Târgoviște în timpî ordinari lărgimea este de 300 m., adâncimea sub 1 m. De la Târgoviște în jos lărgimea merge până la 50-60 metri, și adâncimea în timpul creșterilor ajunge până la 3 m. În ceea ce privește punctele de trecere, în stare normală, póte fi trecut prin vad, aprópe în tot lungul cursului sේ, acolo unde fundul este resistant.

Podurile sunt numerose de și nu tóte în bună stare. Sunt de remarcat cele de la Târgoviște, cel de la Că-tunu, Bălteni și Țigănești, prin cari trec comunicațiile ce leagă Ploeștii cu Bucureștii; și în fine cel de la Coșăreni, prin care trece soseaua Urzicenilor.

Ialomița nu primesce de cât un afluent important: Prahova; toți cei-l'alți afluenți direcți ai sේ sunt nisce pârae de munte sau gârlețe de șes, fără nici o însemnătate. Póte fi notată Ialomicióra apusană, confluența mai jos de Țița; până aici Ialomița este numită Ialomicióra rēsăriteană.

Prahova. Valea Prahovei împarte în douē masivul munților Bărsei. Importanța sa este mare, pentru că prin ea trece comunicația care leagă mai direct capitala Bucuresci cu Transilvania. Valea sa corespunde în Transilvania văei Timeșului (Tömös).

Volumul apelor în general este mic. Rîul póte fi trecut, în timpî ordinari, aprópe peste tot cu piciorul.

Valea în general este populată; ea însă nu este largă, în unele părți are chiar părți fórte restrinse

De la Frontieră la Bușteni lărgimea variază între 50 și 200 m. ; cóstele sunt repeđi și în multe puncte aspre. De la Bușteni la Floria valea în medie are lărgimea 300 m., atingând în unele părți 500 m. Intre Floria și Comarnic cóstele se apropie, devin drepte și stâncóse; rîul străbate un defileu, numit al Orăștilor, strâmt în cât soseaua și calea ferată sunt nevoite a lăsa fundul văei. De la Comarnic în jos valea în fine se lărgeste.

La Cămpina rîul intră în regiunea șeasă și după ce trece de linia Ploesci-Têrgoviște, descrie un mare arc, spre a se îndrepta către Est, până ce dă în Ialomița în apropiere de Moldoveni.

Prahova este traversată de mai multe ori de calea ferată și soseaua Bucuresci-Brașov. De la Cămpina la Predeal sunt 8 poduri de drum de fer și 5 de sosele.

Prahova primesce în stânga sa pe Doftana și pe Teleajin, care la rîndul său este mărit de Drajna și Cricov.

Doftana. Volumul apelor acestui rîu este de ordin mic, vadurile sunt numeroșe, prin faptul că peste tot, fundul patului este resistant.

Doftana isvorăște din culmea centrală a munților Bărsei, și curge de la Nord la Sud până la Slobozia-Cămpina, unde se varsă în Prahova.

Valea în general este deschisă în partea sa superioară; partea de jos, de la Teșila la Brebu, este mai aspră, cóstele se restrîng spre a forma un defileu numit Secaria. Din această cauză comunicația este dificilă și de aceea drumul, ce vine de la frontieră, cotesce

de la Teșila peste muntele Secaria spre Comarnic în valea Prahovei.

Teleajinul. Acest afluent al Prahovei deschide, prin pasul Bratocea, o comunicație importantă între Ploesci și Brașov. Valea sa corespunde în Transilvania văii Tatrang.

Valea Teleajinului are în munți o direcțiune simetrică cu a văii Prahova, în raport cu axa Brașov-Ploesci. După eșirea din zona delurilor, Teleajinul descrie un mare cot, la Nord de Ploesci, și merge a se vărsa în Prahova lângă Receanu, după ce a primit mai întâiu pe Drajna, în regiunea muntosă, și pe Cricov, în cea șeasă.

În general valea este deschisă, atingând pe alocurea chiar $2\frac{1}{2}$ kil. lărgime; în două părți însă ea se restrânge și formeză defileuri: de la frontieră la Cheia, unde cóstele sunt apropiate și stâncóse, pe o întindere de vre-o 7 kilom., așa în cât drumul este nevoit să lase valea, și de la mánăstirea Suzana la Valea Largă, unde iarăși cóstele, aspre și verticale, se apropie de a nu da loc, în unele puncte, de cât trecerei rîului.

Apele Teleajinului în general sunt mici, în timpî ordinari póte fi trecut cu piciorul prin tot locul; fundul este pietros.

Afluenții Siretului

Buzeu. Valea Buzelui are importanța prin faptul că ea conține ultima comunicațiune spre răsărit, care traverséză Alpii Transilvaní. Acéstă comunicațiune este însă în condițiuni mediocre, din cauza asprinei terenului.

Buzăul isvorăște din Transilvania, din muntele Tătarul, înconjură masivul acestui munte, tae frontiera la pasul Buzău și curge spre Sud-Est până la Cislău; aici, printr'un cot brusc, se îndreptă într'o direcțiune aprópe normală pe cea d'ânteiu. La gura Sărățelului reia direcțiunea Sud-Est până la Cilibia, de unde se îndreptă spre Nord-Est, până la Siret, în care se varsă mai jos de Măxineni.

Valea Buzăului nu este uniformă, de și în general se póte dice că este aspră, în tótă regiunea munților.

De la frontieră și până la Nehoiu, ríul curge într'un adevărat defileu aspru și stâncos. In jos terenul începe a deveni mai puțin aspru, dar valea nu se lărgește de cât de la Mlajet în jos; De aci lățimea fundului crește progresiv, și de la Cislău atinge 2—3 kilom. La gura Nișcovului ríul intră în zona șeasă.

Buzăul are un regim cu totul torențial. In timp de secetă adesea un fir de apă se scurge prin matca sa, iar în alte epoci se umflă ast-fel, în cât umple cu totul matca, a cărei lărgime trece și de 300 m. In cas de ape mari, Buzăul se revarsă chiar din matcă.

Râmnicul. Râmnicul ese din munții Giurgiului; curge la început spre Sud-Est până la orașul R.-Sărat, și de aici se întórce, ca și Buzăul, spre Nord-Est, vărsându-se în Siret, aprópe de Nămolósa. Râmnicul nu deschide comunicație spre munți, și apele sale sunt în general mici, nu mai puțin aũ importanță prin faptul că tae, ca și Buzăul, soséua Focșani-Ploesci; pe de altă parte, cursul său inferior împarte în douë intervalul dintre Focșani și Nămolósa, precum acela al Buzăului împarte intervalul dintre Nămolósa și Galați.

Puntele Ciorăști pe Râmnic și Domnița pe Buzău au fost propuse a se întări, pentru complectarea sistemului de apărare de pe Siretul inferior.

Căi de comunicațiune

În lungul României mari trece, de la Focșani la Slatina, prin Râmnic, Buzeu, Ploesci, București, Pitești, calea cea mai importantă de comunicațiune a țării, către care converg sau de la care pornesc toate celelalte drumuri. Ea este constituită din calea națională și linia mare de drum de fer, care străbate întreaga țară de la un capăt la celălalt (Ițcani-Vêrciorova).

Paralel cu această linie nu există aproape nici o cale, care să se continue de la Olt la Siret, ci numai trunchiuri de importanță locală, menite a lega între ele diferite puncte

Mișcarea generală, în sensul paralel cu munții, se face prin urmare numai pe această linie, între punctele situate la distanțe mari.

Există însă diferite trunchiuri de comunicație, foarte importante, ce au o direcțiune perpendiculară pe cea principală, ducând către Nord spre munți, sau către Sud spre Dunăre.

Din căile cari duc spre munți, cincă se continuă până la frontieră, legându-se cu rețeaua de comunicațiunii din Transilvania.

Acestea sunt :

Soseaua națională Pitești-Câineni, care trece frontiera la Rîul Vadului, dând în calea Turnu-Roș.

Soseaua Pitești-Brașov prin pasul Bran.

Soseaua și calea ferată Ploesci-Brașov, prin pasul Predeal.

Soseaua Ploesci-Brașov, prin pasul Bratocea.

Soseaua Buzău-Crasna prin pasul Buzău.

Aceste comunicațiuni sunt cunoscute sub denumirile de: calea Câineni, Bran, Predeal, Bratocea și Buzău.

Calea Câineni. De la Pitești se desparte din artera principală o ramură de sosea națională, ce merge la Curtea de Argeș, urcând valea Argeșului; ea trece peste culmea Comarnic la Tigveni în valea Topologului, unde se bifurcă; o ramură merge la R.-Vâlcea, iar alta, urcând valea Topologului, pe care o lasă la Sălătruc, duce la Câineni. De aici, pentru a urma drumul în Transilvania, este nevoie a se trece Oltul, pe pod umblător, și a se da în calea Turnu-Roșu.

Condițiunile acestei căi, din punctul de vedere militar, de și nu sunt excelente, totuși ele sunt destul de bune, fiind multe localități în tot lungul drumului și netrecându-se nici un punct de mare greutate, dacă se face excepție de punctul unde soseaua taie delul Spinu, pentru a trece din valea Topologului în a Oltului.

Aici, panta este lungă și repede, ceea ce face ca transitul să nu fie tocmai lesnicios.

Calea Câineni este în legătură cu cea din valea Oltului prin soseaua națională Tigveni-Râmnicu-Vâlcea, și soseaua comunală Suici-Jiblea (în fața Călimănescilor).

Ea este secundată de o a doua sosea națională, în condițiuni mai mediocre, care duce de la Pitești direct la R.-Vâlcea.

Ca puncte tactice în lungul acestei căi, putem nota: Căinenii, Surdoiu, Tigvenii și Curtea de Argeș.

Calea Bran. Acastă cale se compune din soseaua ce merge de la Pitești la Brașov, prin Câmpu-Lung.

Până la acest din urmă punct, ea este însoțită de cale ferată, care se desparte din linia principală la stațiunea Golești.

De la Brașov până la frontieră, calea urcă valea Bârsei. De la frontieră până la podul Dâmboviței scoboră valea Dâmbovicioarei și de aici pe a Dâmboviței până în dreptul Dragoslavelor. Trece apoi peste culmea Tefeloga la Nămăesci, în valea Argeșelului, și peste culmea Dobriași la Câmpu-Lung, în valea Rîu-Tîrgului.

Soseaua în general este în bună stare.

De la Câmpu-Lung spre interior calea se bifurcă. Ramura principală, sosea națională, merge la Pitești, iar cea secundară, sosea județiană, duce la Gemeni, în valea Dâmboviței, trecând din nou culmele Tefeloga și Dobriaș.

Între Dragoslavele și Gemeni există, în valea Dâmboviței, o comunicație, dar ea este în condițiuni mediocre, mai ales între Stoenesci și Micloșani, din cauza defileului ce străbate râul în această parte a văcii sale.

De la Micloșani în jos însă, comunicațiunea este bună, sosea județiană, care duce la Tîrgoviștea, prin Dragomiresci.

Acastă ramificare a soselei spre interior dă o importanță deosebită orașului Câmpu-Lung, prin faptul că înlesnesce foarte mult concentrarea forțelor apărării asupra acestui punct, în cas când s'ar simte nevoia.

Puncte importante pentru apărare pe această cale

avem: Podu Dâmboviței, Dragoslavele și Câmpu-Lung. Capătă importanță și Stoenescii, mai ales dacă se vor ameliora condițiunile comunicației ce scobórá vaea Dâmboviței.

Calea Predeal. De la Ploesci se desparte o ramură de sosea, care urcând vaea Prahovei, pune în legătură România cu Transilvania. Soseaua în sine e în perfectă stare, are însă multe lucrări de artă, care se pot distruge și întrerupe, prin urmare, comunicația pentru cât-va timp.

De la Câmpina până la frontieră vaea este în general puțin spațioasă, la Bușteni, Sinaia și Isvórele, se mai lărgesce, atingând 500 metri. Mai sus de Comarnic se găsesce defileul Orașiiilor, larg numai de câte-va decii de metri.

Cu toate acestea, se póte dice că vaea presintă condițiuni bune, din cauză că este populată și nu se restrânge de tot, de cât în puține locuri.

Ca puncte tactice sunt mai cu osebire: Bușteni, Orașiiile (defileul) Câmpina.

În Transilvania soseaua e de asemenea în perfectă stare, ducând prin vaea Timeșului la Brașov; presintă însă un punct dificil, imediat dincolo de frontieră, unde panta fiind repede, e nevoită a scobóri în zig-zag.

Calea de comunicație din vaea Prahovei e secundată de drumul ce unesce Brașovul cu Câmpina prin pasul Predeluș, și care póte fi numit calea Predeluș.

Între calea Bran și calea Prahovei există o potecă pe culmea Leota, care vine de la Tórbzburg din Transilvania și scobórá în vaea Dâmboviței la satul Laicái;

ea permite a se întorce punctele din susul Dâmboviței. O altă potecă vine tot de la Törzburg, trece prin pasul Strunga în valea Ialomitei, și de la Moroeni se transformă în sosea, conducând la Tîrgoviscea.

Aceste două poteci sunt în legătură cu o potecă transversală, care pornesce de la Cozieni spre poteca Laicăi.

Calea Predeluși. Pasul Predeluși este legat cu Brașovul printr'o sosea în bună stare.

Spre interiorul țerei comunicația se face printr'un drum ordinar până la Teșila, unde din cauza defileului numit Secarie, drumul apucă spre valea Prahovei la Comarnic, transformându-se în sosea.

În josul văii nu se continuă de cât un drum în condițiuni próste de tot, dar care de la Brebu devine iarăși sosea.

Valea în sine nu e largă, ea variază între 200—300 m., terenul însă nu este aspru, așa că pentru colóne mici, condițiunile de marș sunt bune.

Ca puncte favorabile apărării avem Zonóga și Teșila.

Între Prahova și Doftana există mai multe poteci: una care leagă pasul Predeluși cu Predeal, o alta care leagă Teșila cu Bușteni și Sinaia puțin, și o alta care urmând crésta se ramifică spre cele două văi.

Calea Bratocea. De la Ploesci la Brașov există, prin valea Teleajinului, o comunicație simetrică cu cea din valea Prahovei; ea trece frontiera prin pasul Bratocea. De la frontieră până la satul Cheia, comunicația trece prin muntele Bratocea; de la Cheia în jos soseaua urmăzează valea care începe a se lărgi (la 1 ki-

lom.) până la Susana, unde se strâmtéză, reducându-se în unele puncte, numai la câți-va metri.

De la Valea Largă, valea devine mai spațioasă; cóstele în general nu sunt aspre, mai cu sémă cea din drépta ríului.

Comunicația consistă dintr'o șosea județiană.

Ca puncte defensive pe acéstă cale putem nota: Valea Largă și Isvórele.

Intre Doftana și Teleajin avem o potecă, care unesce Slănicul cu valea Tatrang, urmând culmea St. Ilie.

Calea Buzëu. Acéstă cale pune în comunicație valea Buzëului cu a Oltului. Ea este în condițiuni próste din cauza naturei terenului.

Valea Buzëului în general e strâmtă în tótă regiunea muntósă.

Soseauă de la Buzëu și până la Cislău este în bună stare, în sus însă este împetrită numai pe unele locuri; spre frontieră se transformă în potecă.

Pe acéstă cale ar putea să se misce numai colóne ușóre; pentru trăsuri drumul este nepracticabil în sus de fața Cheii.

Calea Buzëului se légă cu a Bratocei prin soseaua ce plécă de la Cislău și dá prin Ogretin în valea Teleajinului.

Ea nu se prelungește spre calea Predeal, ceia ce face ca legătura între calea Bratocea și Predeal să nu pótă avea loc de cât prin Ploesci.

Ca puncte favorabile apărării, în valea Buzëului, sunt de notat: Fața Cheii, Nehoi și Cislău. Calea Buzëu este de mică importanță, fie pentru că condițiunile sale

sunt mediocre, fie pentru că se găsește cam escen-
trică, față cu cele-lalte căi cari duc în Transil-
vania

Trunchiurile de comunicațiune spre Dunăre.

Căile de comunicațiune mai importante, ce pornesc
spre Dunăre, sunt următoarele :

1) Slatina-Turnu-Măgurele, în valea de jos a Oltului.
Sosea județiană în cea mai mare parte.

2) Pitesci-Turnu-Măgurele, însoțită de calea ferată
Pitesci-Costești-Ruși de Vede Turnu-Măgurele.

Acéstă sosea, trimite de la Ruși de Vede, o ramură
căt-re Alexandria prin calea Vedei, care se prelungește
până la Zimnicea, trimetând la rëndul său o ramură
la Giurgiu.

3) Pitesci-Giurgiu, urmând în parte valea Argeșului
(rîpa dréptă).

4) Bucuresci-Alexandria-Turnu-Măgurele, sosea națio-
nală.

5) Bucuresci-Giurgiu, sosea națională însoțită de ca-
lea ferată.

6) Bucuresci-Oltenița la gura Argeșului.

7) Bucuresci-Urzicenî-Slobozia-Călărași.

Acéstă sosea trimite spre artera principală ramura
Urzicenî-Buzău.

8) Râmnic-Brăila.

9) Focșani-Brăila.

10) Brăila-Slobozia-Călărași, sosea județiană în multe
părți întreruptă încă.

Considerațiuni asupra frontierei despre Transilvania

Zona muntosă din Nordul României mari, de la Olt la Milcov, compusă din munții: Făgăraș, Bârsa și Buzău, constituie partea cea mai importantă a munților noștri.

Înălțimea sa în medie este de 2000 m., în munții Făgărașului și ai Bârsei unele vârfuri merg până la 2500 m., în spre Est înălțimea descresce; munții Buzăului scad la 1300 m.

Adâncimea zonei muntoase propriu zisă variază între 40 și 50 kil. Spre Nord ramurile sunt scurte și cad în pante repezi, pe valea de mijloc a Oltului; spre miadă-și, din contra, ele sunt mai lungi (30—35 kil.) și se prelungesc spre șesul Dunărei, transformându-se în dealuri. Zona dealurilor scade în adâncime de la Vest spre Est, lângă Olt ea se racordază cu cea din Oltenia și apoi marginea sa se apropie, din ce în ce mai mult, de zona munților.

La Sudul acestei zone se află câmpia Dunării, care se întinde între pólele dealurilor și fluviu, având o lărgime mică spre apus și apoi devenind treptat mai spațioasă către răsărit.

La Nord zona muntosă este mărginită de două zone șese, ale Oltului de mijloc, separate printr'o barieră muntosă, constituită de munții Persani și Geister, care pune în legătură latura de Sud a Transilvaniei cu cea de Nord, și pe care o taie Oltul, deschidându-și drumul prin defileul Racoș.

Aceste două șesuri conrespund: unul munților Făgărașului, și este numit șesul său țara Făgăraș, iar

cel alt conrespunde în mare parte munților Bărsei și se numesce șesul său țara Bărsei

Zona muntosă este traversată de 6 căi de comunicațiune, din cari una singură duce în țara Făgărașului, calea Căineni; cele alte 5 duc în șesul Bărsei. Acestea pornesc din țară din trei puncte deosebite: Pitesci, Ploesci și Buzău și converg spre Brașov, tăind frontiera pe un front aproximativ de 70 kil. Prin faptul că din Ploesci pornesc două căi și mai departe se ramifică o a treia, rezultă un fel de grupare a căilor de comunicație către centru; adică un mănunchi central, constituit de căile Predeal și Bratocea, cu secundara Predeluș și două căi laterale: Bran și Buzău. Mănunchiul central este însoțit de o cale ferată.

Acestea fiind condițiunile de teren și viabilitate pe frontiera despre Transilvania, iată considerațiunile ce se pot face:

Un atac din Transilvania poate porni spre România mare pe 5 drumuri, din cari două sunt divergente: calea Bran și calea Buzău; această din urmă este și în condițiuni mediocre de viabilitate. Grupul de la centru are ca prim obiectiv orașul Ploesci, către care converg; cele laterale au ca obiective punctele: Pitesci și Buzău sau Mizil.

Apărarea este lipsită de o linie de legătură în zona munților între diferitele văi prin cari trec aceste drumuri, totuși ea poate să se exercite în condițiuni favorabile pe toate direcțiunile sus arătate.

La Dragoslave, Isvóre și Cislău apărarea dispune de drumuri convergente din spre interior; la Comarnic din contra, converg două drumuri de la frontieră spre

interior, dar condițiunile de teren sunt cu desăvârșire favorabile apărării.

În cazul unui atac pornit din România spre Transilvania, ofensiva ar dispune de asemenea de 5 drumuri, convergând însă toate asupra aceluiași obiectiv, Brașovul, și debarcază pe un front de puțin kilometri. De la frontieră la obiectiv este numai o țic mică de marș. Apărarea nu poate găsi alt sprijin de cât în formele locale ale terenului și în lucrările de apărare ce ar face.

Din aceste considerațiuni și din faptul că partea centrală a acestei zone muntoase este tăiată de linia dreaptă ce uneste Bucureștii cu țara Bărsei, fiind traversată în același timp de drumul cel mai important și mai în bună stare din Alpii Transilvanii, această parte pare a avea mai multă probabilitate, de cât oricare alta, de a fi străbătut de forțele principale, fie că am considera cazul unui atac din Transilvania spre România, fie vice-versa.

MOLDOVA

Portă numele de Moldova partea țerei ce se întinde între limita răsăriteană a României mari (Milcov, Putna și Siretul de jos), Carpații orientali, Prutul și o linie convențională, care o desparte la miază-noapte de Bucovina.

Cursul Siretului străbate această regiune în lungul ei și o împarte în două părți, cari diferă între ele, din punctul de vedere al formelor terenului.

Porțiunea de la Vest de Siret este în cea mai mare parte muntoasă; ramurile munților, de la linia Fălti-

cenii-Târgul-Neamţului-Piatra-Onesci, se transformă în dealuri şi se întind înclinându-se simţitor către Sud-Est, până în valea Siretului.

Porţiunea dintre Siret şi Prut este deluroasă, constituită din prelungirea culmei Rahova din Bucovina.

La partea de Sud a regiunii, cam de la înălţimea Tecuciului, se întinde o zonă şeasă, cunoscută sub numele de şesul Focşanului.

Zona muntoasă este constituită de clima răsăriteană a Carpaţilor orientali. Aceşti munţi au cresta lor în Transilvania, în medie la 10 kil. de frontiera Moldovei, şi trimet către Est, în ramuri puternice, diferiţi masivi muntoşi ai Moldovei.

În ceea ce priveşte hidrografia Moldovei, ea constă din cursurile Siretului şi Prutului, din afluenţii de ambele părţi ai celui d'ânteiu şi din afluenţii din dreapta ai celui de al doilea.

Între gurile Siretului şi Prutului, Moldova este udată pe o mică porţiune şi de cursul Dunărei, pe care se găseşte importantul port Galaţi.

O r o g r a f i a

Munţii Moldovei se întind d'alungul frontierei apusane, de la obârşia Zabalei până la obârşia Dornei. Ei sunt traversaţi de mai multe râuri, lucru ce dă naştere la o divisiune naturală în 4 masivi, şi anume :

- 1) Masivul de la Sud de Oituz ;
- 2) Masivul dintre Oituz şi Trotuş ;
- 3) Masivul dintre Trotuş şi Bistricióra ;
- 4) Masivul de la Nord de Bistricióra.

La aceşti masivi trebuie să mai adăogăm şi pe cel

coprins între Moldova și Bistrița, constituit de munții Bistrița-Mare.

Studiul orografiei Moldovei se reduce decî la examinarea acestor 5 masivi.

Masivul de la Sud de Oituz

Între Buzău și Oituz se întinde un lanț muntos, în formă de arc, cu convexitatea întorsă spre Sud-Est; o extremitate a arcului caută spre Nord, iar cea-l-altă spre Vest. Lungimea masivului este de vr'o 85 kilometri, grosimea sa medie 40 kilometri (50 spre Vest, 30 spre Nord).

Distanța maximă în linie dreaptă, între văile Buzău și Oituz (punctele Cislău și Onesci), este mai bine de 100 kilometri. Acest masiv se compune din două părți distincte ce se unesc în vîrfurile Lacoci; adică munții Buzăului și munții Brețcani (Bereker Geb.).

Munții Buzăului au fost deja studiați.

Munții Brețcani coprinsi între Milcov, Zabala și Oituz se compun din 3 grupuri:

1) Munții *Brețcani* propriu șiși, ce se întind în formă, de arc din muntele Lacoci până în Oituz; creșta lor este în Transilvania, întinzându-se paralel cu frontiera, la distanță de 7—10 kilometri.

2) Munții *Vrancei*, cari se ramifică din munții Brețcani, se întind spre răsărit între Sușița, Milcov și Zabala, pe o zonă de 20—25 kilometri de la frontieră. Creșta lor este frântă, o latură se îndreaptă spre Zabala și una spre Putna, între această creștă și a Brețcanilor curg Putna și Zabala în direcțiunile opuse.

3) Munții Zăbrăuț, cari se despart de asemenea din

munții Brețcani, se întind paralel cu munții Vrancei.

Masivul considerat este relativ populat, afară de munții Zăbrăuțului, cari sunt ceva mai aspri.

În ceea ce privește comunicațiile, avem de notat trei sosele în zona dealurilor :

- 1) Focșani-Panciu-Soveja (valea Sușița).
- 2) Focșani-Poiana (valea Putnei).
- 3) Focșani-Odobesci-Neruja (valea Milcovului și a Zabalei).

Aceste sosele se termin la limita zonei muntoase, ce poate să se considere ca mărginită pe linia Onesci-Câmpuri-Poiana-Neruja.

În munți, soselele comunale se transformă în poteci, cari duc în Transilvania la satele : Oituz, Ghelelție și Kovașna.

Masivul dintre Oituz și Trotuș

Acest masiv este constituit din clina orientală a munților Cick și Cason, cari sunt cu totul în Transilvania.

Ramurile dintre Oituz și Uz port numele de munții Oituzului, cele dintre Uz și Trotuș nu au numire generică (culmele Moșnénu și Bordea).

Basa masivului considerat are în țară o formă triunghiulară, având ca laturi frontiera, Trotușul și Oituzul.

În Transilvania munții Cicului se întind până în Olt, mărginind spre răsărit șesurile Cicului, iar munții Cazonului strâng Oltul în defileul de la Tușnad.

Înălțimea medie a acestor munți este de 1,500 m.

Masivul este traversat de două drumuri : unul prin valea Uzului, sosea în proecție până la frontieră, și

de aci sosea bună la Cik-St.-Gyergyö. Al doilea drum e cel din valea Slănicului, care duce la Berek (Beretiu) pe drumul Oituzului.

Masivul dintre Trotuș și Bistricióra

Acest masiv se compune din munții Tarcăului și ai Ciahlăului, despărțiți de apa Biczului.

Distanța pe frontieră între cele două pasuri este de 60 kilometri.

Munții Tarcăului. Acești munți se întind din Domuc până în Taslău, pe o zonă de vr'o 40—50 kilometri, din care 10—15 kilometri în Transilvania. Ei constau din mai multe ramuri paralele cu frontiera, printre care curg, în sens opus, afluenții Bistriței și ai Trotușului (Aseul, Taslăul cu afluentul său Taslăul-Sărat, afluenți ai Trotușului; Tarcăul și Domuc-Bicz afluenți ai Bistriței).

Munții Tarcăului, de și tăiați de multe văi, nu deschid, din cauza mersului culmilor, comunicații peste frontieră, nici în lungul frontierei; găsim însă la póllele lor, unde începe zona dealurilor, soseaua Piatra-Onesci prin valea Taslăului care, în apropiere de Tețcani, se întretae cu soseaua Comănești-Moinești-Bacău, iar la Orașa mare trimete o ramură spre Bacău.

Acéstă sosea găsindu-se în legătură perfectă cu artera principală din valea Siretului prin cinci sosele și două căi ferate, este de o importanță militară foarte mare.

Maî găsim în munții Tarcăului două poteci, una de la Streaja la Moinești și alta pe valea Tarcăului, de la Tarcău la Palanca; importanța lor este însă limitată.

Munții Ceahlăului. Acești munți sunt o ramură a munților Gyergyö; basa lor se întinde între Putna, Bistricióra, Bistrița, Bicz și Sedany (pârâul Jidanului). Vârfurile lor atinge înălțimea cea mai mare din Carpații orientali (1908 m.). Nu sunt străbătuți de nici o cale, nici chiar de vr'o potecă ușură. de aceea pot fi considerați ca un obstacol cu totul separator între pasurile Bicz și Prisăcani.

Masivul la Nord de Bistrița-Bistricióra

Acest masiv este format din două grupuri despărțite de apa Bistrița. Cel oriental este constituit din munții *Bistriței mari*, cu aspect muntos până la linia Neamțu-Piatra, având o înălțime de 1000—1300 m.; grupul occidental este format din clina orientală a munților Călimani și coprinde munții *Grențieșului*, între Bistricióra și Negrișóra, și munții *Dorna*, între Negrișóra, Bistrița și Neagra-Șarului. Grosimea masivului total este de 50—60 kilometri până la frontieră, care înainteză în Transilvania în formă de peninsulă.

Sunt mai multe căi de comunicație ce străbat acest masiv.

Cea mai importantă este cea care urcă valea Bistriței, până la Brosceni, de unde întorcându-se spre Sud-Vest, merge la pasul Vatra-Dornei, prin valea Neagra-Brosceni mai ântâiu, și apoi a Negrei-Șarului. Calea se continuă în Bucovina, dând în soséua ce légă Transilvania cu Bucovina.

De la Brosceni calea se prelungește și prin valea Bis-

triței în sus, dar în próste condițiuni, și numai până la gura văei Bărnarului; de aici apucă pe această vale, în condițiuni încă și mai mediocre, pe alocurea până ađi nu este de cât potecă.

În fine calea principală este legată cu Fălticeni prin soseaua ce pleacă de la Borca și dă în valea Suhii și cu Neamțu prin soséua comunală care plécă de la gura Largului.

Tóte aceste trunchiuri sunt legate în România prin soséua județiană Piatra-Neamțu-Fălticeni, care trece prin valea Cracăul, prelungind soséua de la Onesci, ea se légă însă și cu Piatra prin valea Cuejdiului.

Masivul examinat are importanță numai în cazul unei acțiuni locale; față însă cu operațiunile principale îndreptate din Moldova spre Transilvania și vice-versa, pare a nu avea mai nici o valóre, fiind excen-tric, fie pentru o parte, fie pentru cea-l-altă. Capătă din contră mai multă importanță, față cu nisce operațiuni din Bucovina și Nordul Moldovei, spre Transilvania.

I d r o g r a f i a

Idrografia Moldovii constă din o mică porțiune din cursul Dunării-de-Jos (partea cuprinsă între gurile Siretului și Prutului), din cursul Siretului cu afluenții săi și din cursul Prutului cu afluenții săi din drépta.

Siretul și afluenții

Siretul. Basiful Siretului este mărginit la Vest de culmea centrală a Carpaților orientali, la răsărit de

culmea centrală a delurilor Moldovei, cari prelungindu-se din Bucovina, se întind printre Prut și Bârlad până d'asupra Galațului. Partea septentrională a basinului este în Bucovina.

Siretul isvoreșce din muntele Lungul, în Bucovina, are la început o direcțiune spre Nord-Est, până la confluența cu Mihodra, de unde printr'o mare curbă se îndreaptă spre Est și apoi spre Sud-Est. În apropiere de Mihăileni atinge frontiera Moldovii prin mijlocul căreia curge înclinându-se din ce în ce mai mult către Sud. Mai jos de Mărășesci, râul se îndreaptă din nou spre Sud-Est printr'o încovoitură în sens opus și ôre cum simetrică cu cea descrisă în cursul său superior; apele sale se varsă în Dunăre la vre-o trei kilometri la apus de orașul Galați. Lungimea cursului este aproximativ de 500 kilometri.

Valea râului largă în partea de sus, se restrânge către frontiera Moldovei, de aici merge lărgindu-se, variind între 5 și 10 kilometri; numai lângă Lespeși mai presintă o restrângere, unde lărgimea este de 1 kilometru.

Cóstele văei cad în pante mai adesea repeși; în multe părți se presintă ca adevărate maluri, de o înălțime mai bine de 60 m. d'asupra nivelului apei. În general cóstele sunt acoperite cu păduri; în părțile în care pantele sunt mai dulci, terenuleste cultivat.

La Mărășesci râul ese din zona dealurilor și curge în câmpie; în această parte malul stâng domină continuu pe cel drept.

Fundul văei este un adevărat șes practicabil și fertil; el este cultivat mai peste tot, unde nu sunt păduri, afară de unele porțiuni mlăștinóse, cum este spre gura

Sucevei, în unele puncte între Pașcani și Bacău, și în partea inferioară a cursului.

Albia râului este neregulată ; lărgimea sa este în multe părți de la 5 la 6 sute metri ; râul nu ocupă în timpî ordinari de cât o parte din ea, având un mers cotit, și în partea de sus a cursului în unele puncte se rupe în brațe, formând insule, ca de exemplu spre Mărășesci și Nămolósa.

Fundul albiei în cursul superior și mijlociú este consistent, acoperit de petriș; în partea inferioară însă este mălos.

Volumul apelor este variabil; în timpî ordinari lărgimea râului variază de la 70 m. (Litenii-Mari) la 200 (Bacău) și 230 (Barboși), iar în timpul apelor mari, în partea de jos trece de 400 metri.

Adâncimea variază între 1,5—3,00 în timpî ordinari, iar la ape mari ea merge până la 4 și 6 metri.

În cas de inundațiuni, apele împlinesc tótă albia și pe alocurea se revarsă chiar afară din ea. Părțile mai suse inundațiunilor sunt porțiunile dintre Șerbănesci și gura Sucevei ; dintre Pașcani și gura Moldovei ; și în fine partea de jos a cursului de la gura Putnei spre Dunăre.

Siretul este plutitor în tot cursul său, dar mai cu sémă de la gura Moldovei în jos.

Râul nu póte fi trecut prin vadurî de cât excepțional în partea de sus a cursului. Vadurile sunt variabile.

Trecerea de ordinar se face pe poduri umblătóre și pe poduri stătátóre.

Cele d'ântei sunt numeróse și sunt de douë feluri, mici și mari. Numai cele mari pot lua trăsuri.

Podurile stătátóre sunt de asemenea mai multe la

număr, cele mai bune sunt în următoarele puncte : Șerbănesci, Litenii-Mari, Dolhasca, Lespeși, Pașcani, Miclăușeni (Mircesci), Roman, Bătrinesci, Șerbănesci, (Bacău), Mărășesci, Nămolosa, Maxineni, Barboși.

În ceea ce privește căile de comunicație, valea Siretului este străbătută de o sosea națională și o cale ferată, care însoțesc malul drept al râului. Soséua se bifurcă mai sus de Roman ; ambele ramuri lasă valea Siretului ; una apucă pe valea Moldovei, iar alta trece râul la Miclăușani și se îndreptă prin Târgul-Frumos spre Iași ; calea ferată urmăzează valea până la confluența Suceavei, de unde apucă pe valea acestui râu.

Partea de jos a cursului este însoțită pe malul stâng până la confluența cu Bârladul, de soséua și calea ferată Galați-Tecuci-Iași ; de la confluența Bârladului, ele apucă pe valea acestui râu.

Suceava. Suceava isvoresce din munții Bucovinei (muntele Lucinei) și după eșirea din zona munților curge într'o vale spațioasă, a cărei lărgime după ce atinge 15 kilometri, se restrânge la un kilometru la Ițcani lângă frontiera Moldovei. De la Ițcani la Știrbesci, face frontiera între Moldova și Bucovina.

De la Știrbesci până la confluența cu Siretul, valea are o lărgime 3—4 kilometri, iar la Litenii-Mari, cele două văi unindu-se ating 8 kilometri de lărgime.

Fundul văii este supus inundațiilor și de aceea în unele părți este mlăștinos.

Albia râului este neregulată, și lărgimea sa merge până la 120 metri. Malurile sunt înalte și cad în pante repeși. În timpî ordinarî lățimea râului variază

între 30—60 metri, iar la ape mari umple t^otă albia, revărsându-se chiar din ea.

Suceava p^ote fi trecută prin vad, fundul fiind consistent și adâncimea mediă de 1 m., în timpul creșterilor merge însă până la 3 metri.

La Litenii mari și Roscani există pod.

Suceava primesce pe Somuzul mare și Somuzul mic; pe valea celui d'ânt^ei^u trece calea ferată și sos^eua Dolhasca-Fălticeni.

Moldova. Moldova isvoresce de asemenea din munții Bucovinei (partea meridională a muntelui Lucinei) și intră în țară la Cornul-Luncei.

Basinul s^eu este mărginit la apus de culmea munților Bistriței mari, iar la răsărit de prelungirea munților Lerșei, din Bucovina.

Lărgimea văei variază de la 3—5 kilometri, iar la gura Neamțului merge până la 7 kilometri. Fundul s^eu este practicabil, fertil și populat.

Moldova curge mai ^înt^ei^u spre Sud-Est, apoi de la fundul Moldovei (în Bucovina) spre Est până la gura Humorei, de aici reiea direcțiunea spre Sud-Est până la Roman, unde se varsă în Siret; orașul este pe malul s^eu stâng.

Albia rîului are o lărgime de 3—400 m., fundul este tare; spre partea de jos însă este m^âlos.

Lărgimea apeii este în medie de 80 m., iar adâncimea 1—2 m. În timpul creșterilor rîul umple t^otă albia și adâncimea trece și de 3 metri.

Moldova primesce în țară pe Suha mică, Suha mare, Rișca și Neamțu. Prin văile Suha mare și Neamțu se face comunicațiunea între vălea Moldovei și a Bistriței.

Prin valea Moldovei trece calea națională care duce de la Roman în Bucovina prin Cornul Luncei.

Bistrița. Bistrița este cel mai important din afluenții Siretului, fie ca întindere a cursului, fie ca volum al apelor, fie mai cu seamă ca comunicația ce deschide atât cursul său cât și afluenții ce primesce.

Basinul Bistriței este mărginit la apus de culmea centrală a Carpaților orientali; începând din munții Negrii din Bucovina și până în munții Cicului, de unde culmea sinuoasă a munților Tarcăului 'l desparte de basinul Trotușului. Spre răsărit culmea munților Bistriței-mari desparte basinul Bistriței de al Moldovei.

Bistrița isvoresce prin două pîraie din munții Rodnei (și anume din vârful Galașilor și piatra Inăului); cursul său este îndreptat la început spre Est până ce confluența sa cu râul Gârla-Babei (Carlibaba) 'i dă direcțiunea Sud-Est. În apropiere de frontiera Moldovei primesce pe Dorna, care-î îndreptă cursul din nou către Est; isbindu-se însă de masivul munților Bistriței-mari, râul cotesce, pe la pîrțile Rarăului spre Sud-Est, trecînd prin defileul (Cotul Acru), format de extremitatea culmei munților Dorna și bariera munților Bistriței-mari. La confluența cu Bicazul, râul se îndreaptă pentru a treia oară spre răsărit, dar în apropiere de Piatra se aplcă ărași către Sud-Est și păstrează această direcțiune până la vărsarea în Siret, mai jos de Bacău, care este situat pe malul său drept.

Bistrița intră în țară la Dorna-Vatra la confluența sa cu Négra-Șarului.

Valea Bistriței presintă deosebite aspecte; ast-fel

de la frontieră și până la Brosceni este strâmtă și foarte puțin populată; în unele părți, mai ales de la Crucea în sus, este cu totul sălbatecă. De la Brosceni la confluența cu Bicazul, ea este de asemenea strâmtă, un continuu defileu; în multe părți de abia trece riul și soséua; nu mai puțin este străbătută de o sosea în bună stare și, din distanță în distanță, se găesc localități și lărgituri mai mult sau mai puțin mari, mai cu sémă de la Bistricióra în jos. De la Bicaz la Piatra, valea începe a se lărgi pe nesimțite, fundul seé devine practicabil și culturile apar pe unde este mai spațios. La Piatra riul ese din zona munților, cós-tele devin accesibile și se depărtéază una de alta de la 3—5 kilometri, în care spațiu se întinde o frumósă șuviță de șes productiv și populat; riul curge pe sub cósta din drépta care cade în pantă repede pe el, pe când cea din stânga se înclină pe fundul véei în pante dulci.

Albia ríului, strâmtă și cu maluri stâncóse până la Bicaz, se lărgesce din ce în ce mai mult spre gura ríului, trecénd în unele părți chiar peste 700 de metri.

Volumul apelor este supus foarte mult variațiunilor, din cauza caracterului eminentement torențial al ríului. Ast-fel, pe când în timp de secetă adâncimea este atât de mică, în cât chiar trecerea plutelor este anevioísă până la Piatra; în timpul apelor mari, albia se umple, adâncimea crece până la 4 m., iar iuțéla din cauza pantei simțite a fundului véei, în unele punte este foarte mare; iuțéla medie se socotesce la 2—5 m., pe secundă.

În timpul apelor mici, Bistrița póte fi trecută cu piciorul în tótă regiunea muntósă; trásurile însă nu pot

să treacă de cât în rare locuri, și cu anevoie din cauza că fundul este acoperit pretutindeni cu bolovanii, aduși de apele mari.

Podurile însă sunt numeroase și în bună stare, de și construite cu bârne.

Bistrița primesce în drépta pe : Négra-Șarului, confluența la frontieră ; Neagra-Brosceii, confluența la Brosceii (care la rândul său primesce pe Negrișóra);

Bistricióra, confluența în apropiere de Hangu și Biczul, confluența la Bicz ; în fine Tarcăul, confluența la gura Tarcăului. În stânga primesce pe : Sabașa, Larga, Cujdeul și Cracăul, cari deschid fie-care comunicație prin masivul Bistriței mari, către văile Suha și Neamțul.

În valea Bistriței există o sosea națională și o cale ferată ; această din urmă urcă valea numai până la Piatra, iar soséua merge până la frontieră, la gura Bistriciórei se bifurcă, o ramură apucă pe valea Bistriciórei și trece frontiera la pasul Prisecanii, iar cea altă se continuă prin valea Bistriței până la Brosceii și de aici prin valea Negrei duce la Dorna-Vatra. Valea Biczului deschide și ea o comunicație spre Transilvania, dar în condițiuni mediocre, mai ales dincolo de frontieră.

Trotușul. Basinul Trotușului este mărginit de culmea munților Tarcăului spre Nord, a munților Cicului, Casonului și Brețcanii spre apus și de a munților Zăbrăuții spre Sud.

Trotușul isvoresce în Transilvania din culmea centrală a munților Cicului ; curge mai întâi spre Nord, numai de cât însă, printr'un mare arc, se îndreptă

către Sud-Est și păstrează mai mult sau mai puțin această direcțiune generală, până la vărsarea sa în Siret lângă Adjud, care se găsește pe malul său stâng. Trotușul tae frontiera la Palanca.

Valea Trotușului presintă diferite aspecte ; în general este populată și deschisă ; în unele părți ea atinge 2 kilometri, cum este la Comănesci ; de la Târgul-Ocnei în jos, fundul său este un adevărat șes larg peste 3 kilometre ; sunt însă unele părți restrânse și mai aspre.

Ast-fel, de la frontieră până la Comănesci valea este în general strîmtă, mai ales până la confluența cu Asêul, unde cósțele sunt aspre și se apropie spre a reduce valea la un defileu.

De la Comănesci la gura Doftanei valea este spațioasă, cósțele se înclină în pante accesibile în cele mai multe părți.

De la Doftana la Târgul-Ocna valea devine iarăși strîmtă, cósțele sunt stâncóse și repede : ele se apropie în cât de abia daŭ trecere rîului ; un adevărat defileu, care face ca comunicațiunea să fie ușor de întrerupt.

Albia rîului este fórte neregulată, presintă surpături și grinduri ; mai peste tot în zona muntósă este acoperită de bolovanî.

Valea Trotușului este urmată de o cale ferată și o sosea națională până la Târgul-Ocnei, iar în susul văei de o sosea județiană.

Trotușul primesce mai mulți afluenți, între cari vom nota în drépta : Uzul, confluența la Dărmănesci, Doftana, confluența la Doftana, Slănicul, confluența la T.-Ocnei, Oituzul și Cașinul, confluența la Onesci. În stânga primesce pe : Asêul, confluența mai sus de Co-

mănesci și Taslăul cu afluentul său Taslău sărat, confluența la Onesci, în fața gurei Oituzului.

Oituzul. Oituzul, afluent al Trotușului, isvoresce din munții Brețcani; curge mai ântâi spre Nord, printr'un defileu sălbatic, până la satul Oituz, de unde se înclină, încovoidându-se către Nord-Est până în Trotuș.

Basinul său este închis de culmea munților Oituz la Nord, Brețcani la Apus, Zabrauți la Sud.

În general valea Oituzului, de la frontieră la Onesci, se poate zice că nu este aspră; cóstele sunt mai mult sau mai puțin accesibile, și cad în pante line. Între Herăstrae și Hârja însă valea se restrânge și cóstele devin stâncóse și neaccesibile. Acesta este singurul punct dificil de la frontieră spre interior; la Grozesci râul ese din regiunea munților.

În Transilvania, de la satul Oituz și până aproape de frontieră, valea este strâmtă și cóstele neaccesibile.

Apele Oituzului sunt mici, așa în cât poate fi trecut cu piciorul peste tot, afară de casul când este umflat.

Prin valea Oituzului trece o sosea națională care pune în legătură valea Siretului (Adjudul) cu valea Oltului (Kesy-Vasarhely) peste munții Brețcani, comunicațiune de cea mai mare importanță militară.

Putna. Putna nasce din munții Vrancei și străbate o regiune aspră și puțin populată, în partea superióră a cursului.

Nu deschide nici o comunicațiune peste frontieră și apele sale în general sunt mici.

Primesce pe Zabala și pe Milcov, care udă Focșani.

Cursul Putnei poate fi utilizat ca linii de apărare

Înapoia Siretului, pe direcțiunea Tecuci-Mărășesci sau Furcenî-Focșani.

Bârladul. Basinul Bârladului este mărginit de două lanțuri de dëluri, care se bifurcă la înălțimea Iașului din culmea centrală a dëlurilor Moldovei.

Acest basin este orientat de la Nord la Sud și cuprinde aproape tot spațiul dintre cursurile inferioare ale Siretului și Prutului, de ore-ce linia de despărțire a apelor se apropie în ambele părți de aceste râuri.

Bârladul isvoresce din dëlurile ce se întind pe malul stâng al Siretului; curge mai întâi spre Est apoi descriind o mare curbă, se înclină spre Sud, trecând pe la Vaslui și Bârlad; ceva mai sus de acest din urmă, râul începe a descri o curbă în sens invers, cu concavitatea spre Prut, udă Tecuciul și se varsă în Siret mai jos de Ivesci.

Valea Bârladului este în general spațioasă, mai ales de la Vaslui în jos fundul său se presintă ca o șuviță de șes, largă de la 3—5 kilometri, cultivat și numai în unele părți este mlăștinos.

Volumul apelor este mic, în timp de vară adesea-ori numai un fir de apă curge prin albia râului; fundul este pe alocurea consistent, dar în multe părți este și mălos, ceea ce face traversarea sa dificilă.

Prin valea Bârladului, de la gura sa până la Vaslui, trece soséua națională și calea ferată Galați-Iași. În partea superioară, Bârladul primesce mai mulți afluenți ale căror văi sunt îndreptate de la Nord spre Sud. Între aceștia se pot nota, în stânga : Vasluiul, prin valea căruia trece soséua și calea ferată spre Iași, Crasna cu afluentul său Lohanul, prin valea căror trece soséua și

calea ferată Crasna-Huși; în dreapta primesce pe: Racova, Tutova, Zeletinul și Tecucelul.

Prutul și afluenții săi din dreapta

Prutul. Basinel Prutului este mărginit la răsărit de culmea lanțului delurilor ce-l desparte de basinel Nistrului, iar la apus de culmea Rahovei și delurile ce se prelungesc din această culme spre partea interioară a Moldovei.

Prutul nasce în Galiția, de sub muntele Havârlei, curge mai întâi spre Nord, apoi, printr'o mare curbă, se îndreaptă către Est și Sud-Est.

La Rădăuți riul se aplecă spre Sud, iar de la Fălciu curge cu totul de la Nord spre Sud, până aproape de Reni, unde se varsă în Dunăre.

Prutul începe a forma frontiera de răsărit a Moldovei de la Mamornița în jos.

Valea Prutului în general este largă. De la Mamornița la Ștefănesci este deschisă, însă fundul său este undulat. De la Ștefănesci la Leova fundul este plan, lărgimea sa variază de la 3—5 kilometri. Cóstele atât de o parte și de alta, se ridică asupra văei și cad pe ea în unele părți mai mult sau mai puțin repede; pe alături se termină prin maluri verticale cu surpături. Fundul în această secțiune, în timpî ordinarî, este uscat și cultivat.

De la Fălciu în jos fundul văei se lărgesce, atinând în unele părți 8 și chiar 10 kilometri, dar este acoperit de smâncurî și mici lacurî de revărsare, ceea ce-l face a fi nepracticabil; către gura sa, lângă Dunăre, se găsesce lacul Brateș, care să întinde între Ga-

lași și Prut, de care se desparte de o limbă de pământ inundabilă în timpul apelor mari. De asemenea numai o limbă îngustă de teren desparte lacul de apele Dunărei. Pe această limbă trece soséua Reni-Galați precum și terasamentul căei ferate, care a existat pe timpul războiului 1877.

Albia râului este neregulată până la Scoposeni, în jos ea este îngrijită de o comisiune internațională, pentru a înlesni navigațiunea pe râu.

Spre a se pune stavilă revărsărilor apelor, s'a ră ridicat în unele părți zăgazuri, care însă pare că până acum nu ră putut fi făcute în condițiuni a da rezultatele așteptate.

Lățimea Prutului, în cursul superior, este de 60—100 metri, atingând în unele părți și 200 m. în timpul apelor mari. Spre partea inferiără, din contră, lățimea nu trece peste 100 m.; adâncimea în schimb cresce de la 1 până la 2 m. și în timpul apelor mari trece și de 4 m.

Prutul este plutitor aprópe în tot cursul său, iar navigabil de la Scoposeni în jos, mai cu sémă de la Fălciu.

Poduri stătátóre pe Frut nu există de cât unul la Ungheni, pentru calea ferată Iași Bender.

Poduri umblátóre se găsesc la Lipcani, Ștefănesci, Sculeni, Ghermănesci, Leova, Fălciu și Reni.

Afluenții din drépta Prutului ră un curs paralel cu el, și deschid prin urmare comunicațiuni paralele cu frontiera, ceea ce le dă o mare importanță militară, de și din punctul de vedere fizic sunt de o însemnătate limitată.

Către gura lor afluenții curg, din cauza direcțiunei cursului lor, în valea Prutului care se lărgesce în această parte fórté mult. Sunt de notat între acești afluenți: Volăvățul, Bașeul, ambii de puțină importanță; Jijia,

care deschide comunicații între Dorohoi și Iași, paralel cu Prutul; (Jijia la rîndul său primesce pe Melitin sau Jijioia și Bahluiul), Elanul și Covurluiul, în partea de jos a cursului.

Căi de comunicațiune

Mișcarea generală se face în Moldova, prin cele două mari artere din lungul țării: una prin valea Siretului și alta prin a Bârladului și Jijiei, precum și prin trunchiurile transversale ce le pun în legătură și se prelungesc spre frontierele de răsărit și apus.

O deosebită importanță prezintă studiul trunchiurilor transversale, cărora zona muntoasă, din cauza terenului ce străbat, naturei lor și dificultății lor ce se pot întâmpina în lungul lor. Aceste căi sunt :

Soséua Onesci-Kezdy-Vasarhely, prin pasul Uzului.

Soséua Adjud-Cic-Sereda, prin pasul Palanca.

Soséua Piatra-Sân-Miclaș, prin pasul Prisecani.

Ele pot primi, de la pasurile prin care trec, denumirea de calea : Oituz, Palanca și Prisecani.

Calea Oituz pune în legătură valea Siretului cu a Oltului, stabilind comunicațiunea între punctele Onesci sau chiar Adjud și Kezdy-Vasarhely.

Soséua taie culmea Brețcanilor și dă în valea Siretului, scoborându-se în zig-zag la satul Oituz. De aici până la frontiera română, condițiunile comunicațiunii sunt mediocre, din cauza văii, care este strâmtă și întru cât-va sălbatecă.

De la frontieră spre interior condițiunile se ameliorază din ce în ce ; în general valea este populată și favorabilă mișcărilor de trupe; soséua este foarte bună ; zona

muntósă de la Bereck la Onesci are o adâncime de cel mult trei ȃile de marș; ceea ce face să pótă fi traversată pe aici mai repede de cât în ori-care altă parte.

Ca pozițiunii importante pe acéstă comunicație pot fi: Hârjea, unde soséua intră în defileul ce presintă valea între acéstă localitate și Herestrae; Onesci, la confluența Oituzului cu Trotușul.

Importanța acestui din urmă punct rezultă din faptul că în el converg 3 comunicațiunii însemnate: calea Oituz, calea Palanca și soséua Piatra-Onesci.

Calea Oituz este secondată de o sosea județiană ce merge de la Ocnă pe valea Slănicului până aprópe de frontieră, iar de aci se continuă în potecă până la Bereck. Importanța acestui drum ar fi mare dacă partea din Transilvania nu ar fi așa de grea. Totuși din punctul de vedere al apărării locale póte fi de óre-care valóre.

Calea Palanca. Calea din valea Trotușului tae frontiera la pasul Palanca (Ghimeș) și pune în legătură șesul Cicului cu șesul Siretului.

Venind de la frontieră, soséua Trotușului se unesce la Onesci cu a Oituzului și se légă cu soséua din valea Siretului, atât prin valea Trotușului la Adjud, cât și prin trunchiul Onesci-Scórța, care tae colinele dintre Taslău și Siret. De la Ocna la Adjud soséua este însoțită de calea ferată Ocna-Adjud.

În general valea Trotușului fiind deschisă, populată și numai pe alocurea mai sălbatecă, presintă condițiunii favorabile pentru mișcările de trupe; este necesar însă ca aceste mișcări să fie regulate în așa mod ca să se evite aglomerațiunile asupra aceluiași punct, de óre-ce ar lipsi spațiul necesar pentru staționare.

De la T.-Ocna în jos însă valea deschidându-se, orî ce dificultate dispăre.

Ca comunicație de la Adjud pînă la T.-Ocna, condițiunii escelente, cale națională și cale ferată; de la T.-Ocna sosea județiană în condițiuni mediocre; iar de la Comănesci la frontieră drum greū (sosea proiectată), lipsă de poduri, multe cotituri și pante repeđi.

De la Onesci numai pînă la frontieră sunt trei ڃile bune de marș; rămăne apoi a se străbate masivul munților Cicului.

Din tóte aceste condițiuni rezultă că pe acéstă cale colóne marî nu se pot mișca de cât fórte anevoe și de aceia ea nu póte fi considerată ca o linie principală de invađie.

Ca poziții tactice găsim: pasul Palanca, Comănesci, Doftana Ocna și în fine Onesci.

Calea Palanca este secundată de un drum ce se desparte la Dărmănesci, îndreptându-se către frontieră prin valea Uzului. Acest drum duce la Cik-St.-Gyergyö, în țară însă el se găsesce în condițiuni mediocre.

Resumând asupra celor două căi considerate (Oituz și Palanca), vedem că, de la Onesci pornesc două sosele: una pe valea Oituzului, și alta pe a Trotușului spre soséua din valea Oltului, în care daū la Kezdy-Vasarhely și Cik-Racoș. Ele sunt secundate de două drumuri intermediare, cari pornesc din valea Trotușului, ducënd unul la Bereck și altul la Cik-St.-Gyergyö.

Este de observat că aceste căi debușeză în două șesuri separate (60 kilometri în linie dréptă) de un masiv (Cason), străbătut de o cale grea, soséua Tușnad-Kezdy-Vasarhely.

Drumul din valea Uzului, debușează în șesul sudic al Cikului, separat de Cik-Racoș, prin strimțoarea de la Cik-Sereda. Nu are legătură cu calea de la Nord. Cel din valea Slănicului, se găsește în próste condițiuni, ca viabilitate, însă este la mică distanță de linia principală și debușează în ea.

Calea Prisacani. De la Bacău se despart din artera principală o soșea și o cale ferată spre Nord-Vest prin valea Bistriței; calea ferată se oprește la Piatra, soséua continuă valea până la confluența cu Bistricióra unde se ramifică, trimitând o ramură în susul Bistriței, iar comunicația principală apucă pe valea Bistriciórei, trece frontiera, urcă crésta Ghyerghyö și dă în șesul St. Micloș la Ditro.

Până la Piatra valea este largă și populată, în sus devine strâmtă, totuși însă mai este populată până la confluența Bistriciórei, de unde condițiunile încep a deveni sub tóte raporturile cu totul mediocre.

Soséua în sine este în bună stare, podurile de și de lemn sunt solide, ea este secondată în Transilvania de o ramură de sosea ce se desparte din ea lângă Tölgies și merge la St. Micloș, prin valea Putnei.

Mai este secondată de la satul Bicz și de drumul ce urcă valea Biczului și trece frontiera la pasul de acelaș nume, mergând la St. Micloș, de cât acest drum dincolo de frontieră se transformă în potecă.

Traversarea zonei muntóse pe acéstă cale póte cere de la 7—8 șile de marș (în proiect orizontala 130 kilom.). Acest singur fapt face, împreună cu condițiunile mediocre ale văei, condițiunile particulare ale drumului, lungimea traseului, ca linia studiată să fie de o mică

importantă. Față cu o invasiune spre Transilvania, ea prezintă dificultăți, mai ales prin faptul că cresta este dincolo de frontieră și procură avantaje defensive; apărarea are avantajul de a dispune de două drumuri la Tölgyes, ceea ce permite o grabnică concentrare de trupe asupra acestui punct, putând amenința în același timp pe invađor în flanc.

Spre România prezintă pentru un atac pornit din Transilvania inconvenientul că străbate un lung defileu (de la frontieră până la Piatra), care poate fi apărat cu multă înlesnire.

La confluența Bistricioarei, apărarea dispune de două drumuri divergente, ceea ce poate sili pe inamic să se fracționeze; iar la Piatra, apărarea poate concentra forțele cu mai multă înlesnire și repeđiciune de cât atacul.

Considerațiuni asupra frontierei muntoase a Moldovei

De o parte și de cealaltă a frontierei avem câte o cale de comunicație, paralelă cu frontiera, prin valea Siretului de o parte, prin a Mureșului și Oltului de alta; cea din Moldova este în perfecte condițiuni, cea din Transilvania în condițiuni mai mediocre; ele sunt separate de un lanț muntos de 40 kilometri grosime medie. Legătura între aceste căi se face prin trei linii de comunicație: Oituz, Palanca și Prisecani, din cari numai una are direcțiune normală pe frontieră, iar celelalte sunt înclinate, ceea ce face ca traversarea munților să dureze până la 8 zile. Mai putem adăuga la aceste trei comunicații principale și alte trei mai puțin importante, și anume: Uz, Bicz și Dorna.

Cele trei căi principale sunt separate de munții Oituz (între căile Oituz și Palanca) și Tarcău-Ciahlău (între

căile Palanca și Prisăcani); calea Dorna este despărțită de a Prisăcanilor prin masivul Grentieșului-Dorna.

Din aceste căi numai aceea a Oituzului are o direcțiune normală pe crêsta munților, toate cele-alte sunt înclinate; și străbat zona munților în pieziș, ceea ce face ca valoarea lor să fie cu mult mai mică.

Fată cu un atac pornit din Transilvania, este de observat că liniile Prisăcani și Dorna, pe lângă că sunt foarte lungi și traversarea munților poate să dureze mai multe zile, mai presint și inconvenientul de a da în valea Siretului în partea de sus a Moldovei, așa în cât atacul venit pe ele ar fi nevoit să înfrunte totă rezistența activă și pasivă, ce ar opune apărarea în această vale.

Pare deci că în această ipoteză căile Oituz și Palanca, împreună cu secundara Uz, presint condițiuni mai favorabile; ele sunt distribuite pe un front de 60 kilometri, front ce merge din ce în ce micșorându-se în spre interiorul Moldovei. Traversarea munților este apoi mai ușoră, și, debușind în valea Siretului, totă apărarea din sus de Adjud este întorsă.

Este de notat însă că calea Palanca face un mare ocol și că este în próste condițiuni, și este și cam departe în fine de linia Oituz, de aceea se poate crede că adevărata linie de invație va fi numai calea Oituz, iar cele-lalte vor fi numai nisce linii secundare.

Trebue să notăm că linia Oituz de și este în condițiuni foarte bune, totuși, ea nu are valoare de cât pentru nisce operațiuni ce s'ar localisa în Moldova, căci spre Muntenia această linie este tăiată de fortificațiile de la Focșani.

Dacă am considera cazul unei mișcări pornit din Moldova spre Transilvania vom nota de asemenea că

liniile Prisecanî și Palanca se presint în condițiuni defavorabile, fie din punctul de vedere al mișcării propriu zise a colónelor, fie ca condițiuni strategice, prin faptul că atacul ar avea să se misce pe drumurî ce se găsesc depărtate între ele și fără legătură, și apoi după străbaterăa zonei muntóse s'ar găsi în fața unei a doua barierî: lanțul din interiorul Transilvaniei

Linia Oituz din contră este în bune condițiuni, ea dă în șesul Haromszec, de unde se póte procede apoi spre interiorul Transilvaniei. -- Este de notat că din cauza direcțiunei sale, face mai mult sistem cu liniile din Muntenia (cele ce converg spre Brașov) de cât cu restul liniilor din Moldova.

Se póte conchide, prin urmare, că nici pentru o parte nici pentru cea-l'altă, condițiunile de invație nu sunt favorabile, și că probabil operațiunile principale nu se vor desfășura pe acéstă frontieră, de cât în cazul când situația generală strategică ar impune acésta pentru atingerea unor scopurî speciale, cum ar fi pentru ofensiva din Transilvania, separațiunea Moldovei de Muntenia, saú ocuparea Moldovei.

DOBROGEA

Intinderea și populațiunea. Dobrogea are forma unui trapez, coprinsă între cotul Dunărei inferióre, Marea-Neagră și o linie convențională dusă de lângă Silistra la Sud de Mangalia (Ilanlik).

Suprafața acestui trapez este de 14,758 kilometri pătrați ; populațiunea atinge cifra de 167,000 locuitorî,

ceea-ce dă o densitate medie ceva mai mică de 12 locuitorii pe kilometru pătrat.

Locuitorii Dobrogei sunt de naționalități deosebite și anume : Români 50.000, Bulgari 30.700, Ruși 16.600, Turci 24.200, Tătari 31.100, Armeni 1.100, Greci 6.200, Ebrei 2.300, German 2.600, Țigani 1.030, iar restul amestecătură.

Considerând în parte numărul fie-cărei din aceste naționalități, vedem că elementul român predomină. Este de notat însă în populațiunea din Dobrogea că sentimentul național este încă slab, fie din cauza marelui amestecături, fie din cauza influenței ce stăpânirea bulgarilor și mai cu seamă a turcilor a exercitat asupra lor.

Clima. Clima Dobrogei nu diferă mult de a României, Marea Neagră însă lasă drum liber vînturilor din Asia, care sunt simțite mai cu seamă iarna. Pe timpul verei căldurile sunt destul de ardețore și trecerea de la un anotimp la altul este destul de repede, de aceea primă-vara și toamna sunt de o durată relativ scurtă.

Resursele. Resursele cele mai principale ale Dobrogei constau mai cu deosebire din producțiunile agricole, care în particular aparțin regiunii șesului, din creșterea vitelor și producțiunilor forestiere.

Altă dată pădurile erau o adevărată bogăție în această parte, astăzi însă prin tăerea nesistematică din trecut, întinderea lor a scăzut într'un mod simțitor.

Dealurile se găsesc acoperite cu vii, ce dau vinuri bune și în abundență.

Un venit destul de mare ce mai are Dobrogea este cel provenit din pescuire, apoi producțiunile minerale care sunt represintate prin câte-va cariere de piatră.

Formele terenului. Din punctul de vedere al formelor terenului, distingem în Dobrogea două zone deosebite :

1) Zona șeasă, care constituie partea josă, ce se întinde pe marginea mării și Delta Dunărei. Această zonă este în general mlăștinოსă și acoperită de bălți, provenite din revărsările brațelor Dunărei.

2) Zona deluroasă, formată dintr'un lanț de dealuri, ce pot fi considerate ca o ultimă ramificațiune spre Nord-Est a sistemului Balcanic. Din acest lanț se desfac mai multe ramuri spre Est și Vest, dând naștere la văile râurilor ce merg fie spre Dunăre, fie spre Marea-Neagră.

Hydrografia. Două din laturile Dobrogei sunt udate de cursul Dunărei, care o desparte până la gura Prutului, de restul țării, iar de la Prut în jos de Basarabia.

La Silistra, din cauza direcțiunei către Nord a ultimilor ramificațiuni din munții Binar Dag, cursul Dunărei este nevoit a-și schimba brusc direcția către Nord, pentru ca să aibă un mers paralel cu creasta dealurilor.

Intre Brăila și Galați Dunărea se abate brusc spre Est, și păstrează această direcțiune generală până la vărsarea în Mare.

La 10 kilometri aproximativ la Vest de Tulcea, în punctul unde începe ostrovul Ceatalul Ismail. Dunărea se desparte în două brațe : unul, numit al Kiliei, face frontiera între Dobrogea și Basarabia, și altul, care mai în jos de Tulcea, la Ceatalul St. Gheorghe se desparte în două, cel de la mijloc numit al Sulinei și cel de la Sud numit canalul S-ftu Gheorghe.

Brațul Kiliei apucă mai ântâiū spre Nord, trecând pe la satul Ceatal și apoi în apropiere de Ismail cotesce spre Est, mergând către Mare. El se rupe în mai multe canale rî care se reunesc mai ântâiū la Kilia și apoi la intrarea în Mare. Frontiera urmază în general canalul mijlociū, care este și cel mai mare. La gura acestui braț, din cauza mîlului transportat și depus de fluviū, s'aū format mai multe ostrōve, ceea-ce face ca astă-đi apele s'ă intre în Mare pe mai multe canale rî saū guri ; ele sunt în număr de 8 (Belgarod, Oceacov, Rakov, Ankodinov, Otnoino, Pesceanoi, Nou Stambul, Stari Stambul și Baba-Hasan). Frontiera urmază canalul Stari Stambul, care vine cam în prelungirea brațului, dar nu ocupă o pozițiune centrală față cu cele-l-alte canale ; cel mai important între ele este canalul Oceacov.

Dintre tōte brațele Dunărei numai al Sulinei este navigabil și aceasta mulțumită îngrijirilor ce'i se dă. Se zice că Rusia are intențiunea a face navigabil și pe acela al Kiliei.

Cele-l-alte rîuri ce brăzdează Dobrogea, sunt de o importanță militară neînsemnată. Putem nota între ele:

Telița și *Taița*, care se varsă în lacul Baba-Dag și apoi din acesta în lacul Razelm.

Slava, care se varsă în lacul Zmeica și în fine *Tașeul*, care se varsă în lacul de acelaș nume.

Pe versantul opus, cursurilor de apă sunt și mai puțin însemnate, pot fi notate între ele rîurile: *Pecenéga*, *Romanul*, *Boasicul*, *Cerna-Vodă* etc. afluenți ai Dunărei.

Zona delurilor. După cum am spus, ultimile ramificațiuni ale unui grup din munții Balcani, numit Binar-

Dagh (extremitatea Nord-Est a Balcanilor) se prelungesc spre Dobrogea, apropiindu-se din ce în ce de Dunăre.

De la Megidia, capul văei Cerna-Voda, lanțul se îndreptă spre Nord-Vest până în dreptul Hârșovei, iar de aici, cu un mers neîregulat, se întinde spre Nord până în Dunăre. Lanțul crește în înălțime cu cât înainteză mai mult către Nord. În dreptul Măcinului capul văei Taița, ia naștere o culme mai aspră și cu înălțime mai pronunțată, având o direcțiune de la Vest la Est, întinzându-se în lungul Dunărei până în Mare sub denumirea de culmea lui Isac și apoi Tavian-Dagh.

Din această culme se desparte o ramură sub denumirea de culmea Niculiciului, care desparte valea Teliței de a Taiței, prelungindu-se până la lacul Baba-Dagh.

Din culmea principală, ce traversază Dobrogea în lung, se desparte mai jos de capul văei Taița o altă ramură de o oarecare importanță, numită culmea Babadagului; ea se întinde între Taița și Slava până la lacurile Glavița și Smeica.

O ramură mai puțin importantă se întinde între Slava și Tașău sub diferite denumiri (Kaijali-Dag). În general aceste deluri sunt de mică înălțime, numai spre capul văei Telița ating 400 m. în general se scoboră sub 300^m. și de la Mijidia spre Sud variază de la 100 la 200 m.

Înălțimile cresc de la Mare spre Dunăre, și din această dispunere a ramurilor delurilor, suprafața Dobrogei se prezintă ca un platon ridicat spre Nord și Apus, scoborându-se din ce în ce mai mult spre Sud și Est.

Delurile în general sunt acoperite de păduri și au pante repeși, dar numai în unele părți prezintă caractere mai aspre; astfel este ramura Baba-Dagh și unele părți din culmea lui Isac.

Şesul. Şesul Dobrogei este compus din delta Dunărei şi din o şuviţă de teren care, începând de la cînda Nordică a lacului Taşeu, merge lărgindu-se în spre Nord. Tîntă acîstă parte a Dobrogei, este acoperită de lacuri şi mlăştini, din care causă este nepopulată şi necultivată.

Se deosebesc pe ţermul Mărei lacurile Taşău Sinoe, Smeica, Gloviţa, Razelm, şi în apropiere de acesta Babadag.

Delta Dunărei este cu desăvârşire mlăştinosă, numai partea Nord-Estică a porţiunii dintre braţele Kilia şi Sulina, cunoscută sub numele de Ostrovul *Letea*, este populată. De asemenea o mică parte, numită *Cara-Orman*, în porţiunea dintre braţul Sulina şi St. Gheorghe, este iarăşi populată, fiind ceva mai ridicată. Tot restul Deltei este supus inundaţiilor.

Sunt de notat în Delta Dunărei *Sulina*, port însemnat la gura braţului de acelaş nume ; *St. Gheorghe*, la gura St. Gheorghe şi *Periprava*, la gura Kiliei, localităţi de mai mică importanţă. Pe malul drept al braţului Kiliei sunt însă mai multe localităţi dintre cari mai de notat este Kilia vechie, în faţa Kiliei noi din Basarabia.

Părţile jîse, de pe lîngă Dunăre, sunt acoperite de lacuri, între care merit a fi notate : Carasû sau Cerna-Voda în valea Cerna-Vodei, Mirlanu, Olteniţa şi Gărlita între Cerna-Voda şi Ostrov, precum şi lacurile Jijila şi Crapina, în cotul de Nord al Dunărei.

Căi de comunicaţie. Dobrogia nu are de cît o singură cale ferată, acea de la Constanţa la Cerna-Voda, care pune în legătură Marea cu Dunărea şi care, după construirea podului de peste Dunăre se va pune în legătură imediată cu reţeaua din ţară.

În privința căilor de comunicație ordinare, se poate dice că Dobrogiia nu e tocmai sêracă, față cu întinderea, populația și natura terenului sêu, căci găsim câte-va sosele județene, ca aceia ce pune în legătură Măcinul cu Isaccea și Tulcea, precum și soséua Tulcea-Babadag-Constanța-Mangalia.

Nu mai puțin, cea mai mare parte din comunicațiunii constă din căi naturale, între care cele mai de luat în sémă sunt: drumul Ostrov-Mangalia și Ostrov-Cernavoda-Hârșova-Măcin, pe malul Dunărei.

Alte numeróse trunchiuri pun în legătură diferitele centre populate; este de observat însă că, aceste trunchiuri nu aũ încă continuitatea, rêspondând mai mult intereselor locale și de aceia nisce operațiunii serioase ar întâmpina dificultăți, trebuind a se face ocoluri mari pe drumuri în condițiunii fórte próste și aprópe impracticabile pe timp urât.

Ca centre populate, de óre-care importanță, din punctul de vedere militar, sunt: Tulcea, port pe malul Dunărei, și nod de comunicații; are mare importanță în apărarea Dunărei spre Basarabia. Isaccea, altă dată capitala Dobrogei, iarăși important punct pe linia Dunărei, precum și alte mici orășele ca: Măcinul la flancul stâng și Mahmudia la cel drept pe acéstă linie.

Are óre-care importanță și Kilia-Veche, prin poziția sa înaintată pe brațul Kiliei. Constanța, port maritim, cap de linie ferată. Sulina de asemenea port la gura Dunărei

În fine, se mai pot nota: Mangalia pe Mare și diferitele puncte pe malul Dunărei ca: Hârșova, Cernavoda, Ra-

șova și Ostrova, între cari Cerna-Voda are o importanță militară specială.

DUNAREA

Dunărea intră în România lângă Vârciorova, curgând de la Baziaș până la Gura văei, la apus de Turnu-Severin, printr-o adevărată despicătură sinuasă, de o lungime aproximativă de 160 kil., și mărginită la Sud de partea septentrională a munților Serbiilor, iar la Nord de ramurile meridionale ale munților Banatului și ale munților Mehedinții.

Între Vârciorova și Gura Văei, în dreptul satului sârbesc Sib, pe o întindere aproximativă de 3 kil., valea se strimpteză cu totul și fundul patului este accidentat. Acest punct este cunoscut sub numele de defileul Porților de fer.

În această parte valea nu atinge nici 500 m. lărgime și este ocupată în întregime de matca fluviului.

De la Vârciorova, cursul Dunărei este îndreptat spre Est, înclinându-se puțin spre Sud; isbindu-se însă de culmea Godénului, ceva mai jos de Hinova, cotesce brusc înapoi spre Vest, înclinându-se către Nord; prin două coturi bine pronunțate, se întorce apoi spre Sud pentru a relua direcțiunea Sud-Est, de la localitatea sârbă Palanca. La Cetatea Dunărea descrie iară un mare cot până la Lom-Palanca, de unde apoi cursul său se îndreptă spre răsărit. Conservă această direcțiune generală până la Zimnicea, de aici începe a se înclina spre Nord, iar în dreptul Rașovii este silită de dealurile din Dobrogea a curge de la Sud la Nord.

Se crede că într'o epocă depărtată Dunărea a păstrat direcțiunea spre Est până în mare, urmele acestei direcțiuni ar fi depresiunea smârcosă ce se întinde în direcțiunea Cerna-Vodă-Mijidia.

În apropiere de Galați, începe un ultim cot mare al Dunărei, prin care se îndreptă mai întâiu spre Nord-Est, iar de la Reni spre Est.

De la Orșova la Tulcea, Dunărea presintă o diferență de nivel de 42 m., cotele fiind următoare: la Orșova 44 m., la Calafat 38 m., la Rahova 33 m., la Zimnicea 25 m., la Giurgiu 19 m., la Silistra 13, la Cerna-Vodă 10 m., la Brăila 6 m., la Tulcea 2 m. De pe cum se vede panta devine din ce în ce mai puțin repede, cu cât fluviul se apropie de gura sa, în cuprinsul Deltei ea este aproape nesimțită.

Fluviul curge, după eșirea din defileu porților de fier, între ramurile răsăritene ale munților Serbiei și culmea Godénului până în jos de gura Timocului, iar de aici în jos, malul drept este mărginit de dealurile Bulgariei și ale Dobrogei a căror parte superioară se ridică de asupra apei la înălțimi de 40—80 m., cădând brusc pe fluviu ; în unele părți numai, piciorul lor este ceva mai retras de la țarm. Pe partea stângă a fluviului, de la Cetatea în jos, se întinde șesul României, al cărui nivel este de asupra fluviului la 15—25 m., prezentând aspectul unei vaste terase. Din cauza înclinării câmpiei Române spre Sud, apele fluviului bat continuu malul drept și prin efectul eroziunii se depărtază pe nesimțite, dar fără încetare, de cel stâng, lăsând între țarmul apei și piciorul terasei, o șuviță de teren smârcosă și presărată de lacuri, de o lărgime variabilă în medie de 10—15 kil.

Lărgimea albiei este variabilă, precum și aspectul său.

De la eşirea din porțile de fer și până la gura Timocului are o lărgime medie de 4 kil.; terenul este în mare parte practicabil și cultivabil.

De la gura Timocului și până la Lom-Palanca, albia se mai strâmtéză, terenul din partea stângă însă începe a deveni mai puțin cultivabil; lacurile și mlaștinele apar; în unele părți—spre Calafat—este acoperit de nisipuri.

De la Lom-Palanca și până în apropiere de gura Oltului, albia ia o lărgime de 7—8 kil.; fundul său este mlăștinos și nepracticabil; fluviul curge de aici tot pe sub malul drept.

La gura Oltului albia presintă o mică restrângere, ea se lărgesce din nou, dar apoi se mai îngustéză ceva, de la Zimnicea până în apropiere de Călărași.

De la Călărași piciorul terasei, de pe malul stâng, se depărtéză brusc de fluviu până la Brăila; această depărtare atinge în unele părți și 20 kilometri.

De la intrarea în țară și până la Călărași, fluviul de și cu un curs neregulat, nu se rupe în brațe de cât pe întinderi foarte mici, lăsând între ele ostróve de însemnătate variabile și mai mult sau mai puțin supuse inundațiunilor.

La Călărași se rupe însă în brațe, care se împrăstie pe o lărgime de 15 kil. Matca principală este sub malul drept, iar pe cel stâng curge canalul Borcea; terenul, acoperit de vine de apă și smârcuri, între aceste brațe, se numesce balta Borcea.

La Hârșova, Dunărea se reunesce într'un singur braț pentru a se rupe din nou, până la Brăila; terenul acoperit de aceste noi brațe se numesce balta Pasca; matca principală a fluviului este iarăși sub malul drept.

La răsărit de Reni, la Ceatalul Ismail, în punctul unde începe Delta fluviului, Dunărea se desface în două brațe de valoare egală, iar la răsărit de Tulcea brațul meridional se desface, la rîndul său, de asemenea în două brațe, formând un total de trei, numite, de la Nord la Sud : brațul Kilieii, al Sulinei și al S-tului Gheorghe.

Numai brațul Sulinei este navigabil, fiind regularizat de o comisiune internațională. Rusia voesce a face navigabil și brațul Kilieii.

Volumul apelor este supus variațiunilor, dar aceste variațiuni nu sunt frecvente, regimul Dunărei fiind cu totul fluvial.

Ne putem face o idee de volumul apelor după următoarele cifre, aproximative.

Lărgimea : Vârciorova 500 metri, T-Severin 900, Ceatarea 1100, Calafat 700, Rahova 1000, Nicopoli 900, Giurgiu peste 1500, Oltenița 1800, Silistra 1100, Galați 1000, gura Sulinei 200 metri.

Adâncimea fluviului este foarte variabilă, atinge în unele părți 50 metri, cum este în partea strânsă între munți ; în nici o parte însă nu este mai mică de 10 m.

Fluviul udă mai multe localități importante, între care sunt de notat : Turnu-Severin, având în față Cladova ; Calafatul în fața cetății bulgariă Vidin ; Bechetul la gura Jiului, în fața Rahovei ; Islaz și Turnu-Măgurele la gura Oltului în fața Nicopolului, Zimnicea în fața Sistovului ; Giurgiu în fața Rusciucului ; Oltenița în fața Turtucaeii ; Călărașii în dreptul Silistrei ; Cernavoda ; Hârșova ; Brăila, în fața Măcinului ; Galați ; Tulcea în dreptul Ismailului ; Sulina port la gura Sulinei.

În lungul malului stâng al Dunărei, pe partea retrasă din albia sa, se găsesc mai multe lacuri, din cari cu

dimensiuni importante, sunt : balta Nedea, la Vest de gura Jiului ; balta Potelu între gura Jiului și a Oltului ; balta Suhaiului la gura Călmățuiului ; balta Mairu lângă Giurgiu ; balta Grecilor la apus de Oltenița ; lacurile Mostiștea, Boian și Călărașii, între Oltenița și Călărași ; în fine lacul Brateș la gura Prutului.

Câmpia Dunărei. Intre marginea sudică a zonei delurilor și Dunărea se întinde câmpia română, brăzdată de la Nord la Sud și Sud-Est de cursurile de apă cari curg din Carpați în Dunăre.

Acastă regiune, care merge din ce în ce deschidându-se de la apus la răsărit, presintă aspectul unei vaste fășii plane, înclinate către Sud și către Est.

La pôlele delurilor în unele părți atinge cota 150 m. în spre cursul inferior al fluviului altitudinea sa nu este de cât de puțin metri.

Din cauza acestei îndoite înclinări, cursurile de apă ce o brăzdază ieau îndată, după eșirea din zona dealurilor, direcțiunea Sud-Est, înclinându-se cu atât mai mult spre Est cu cât parcursul lor în zona șeasă este mai mare.

Intréga câmpie este de formațiune aluvională ; rîurile ce vin din Carpați, au depus în drumul lor sendimentele transportate din munți ; și supra-punerea diferitelor straturi aũ dat nascere la suprafețe conice, cari încetul cu încetul s'aũ racordat între ele, fără ca urmele lor să dispară cu desăvêșire.

Din acastă causă, câmpia nu este cu desăvêșire plană, ci presintă ondulațiuni mai mult saũ mai puțin pronunțate ; în tóte părțile însă, înclinările lor sunt fôrte line.

Fie din cauza modului cum sunt grupate cursu-

rile de apă, fie din natura însăși a terenului, fie în fine din cauza lărgimei variabilă ce are, câmpia României presintă trei secțiuni distincte : apusenă, centrală și răsăritenă.

Secțiunea vestică, se întinde până în Olt; ea este acoperită de o serie de undulațiuni pronunțate, orientate de la Est la Vest și devenind treptat mai mici către Sud; partea ei Sud-Vestică, în cotul Dunărei de la Cetatea la Rast, regiunea are un aspect particular, fiind nisiposă și prin aceea incultivabilă și nepopulată. Numai în apropiere de Dunăre se găsesc unele localități, între care cea mai importantă este orașul Calafat.

De la Dăsnăuț spre Olt, și mai ales în spre Jiū, câmpia este mai populată, de și spre Dunăre și în această parte terenul este pe alocurea nisipos și preserat de lacuri și smârcuri

Spre partea de Nord a câmpiei, în apropiere de zona delurilor, terenul este cultivabil, populat și în unele părți acoperit de păduri, mai cu sémă în apropiere de Jiū și de la Jiū spre Dunăre.

Din cauza undulațiunilor și puținelor localități, căile de comunicațiune nu sunt numeroase în această parte.

Două căi ferate (una în construcție), ducând de la Piatra și Craiova, la Corabia și Calafat, pun în legătură artera principală de comunicația cu Dunărea.

Pot fi notate două sosele naționale cari duc la Corabia și Bechet, precum și trei sosele județiene, cari converg spre Calafat, una de la Severin și două de la Craiova. O sosea intermediară, județiană, duce de la Craiova spre Dunăre, prin valea Dăsnăuțului.

Secțiunea centrală. Acésta este partea cea mai a-

vută a țării, ea se întinde până în cursul Teleajinului, cursul mijlociū al Ialomiței și valea Mostiștei.

Partea meridională a secțiunii este în unele părți acoperită de lacuri, și, în unghiul format de Vedea și Dunărea se întinde o zonă numită câmpul Pėrnas, puțin ospitalieră din cauza lipsei de apă și a terenului nu tocmai fertil; restul regiunii este însă cu totul productivă, populată și acoperită de o bogată rețea de comunicațiuni.

Diferitele cursuri de apă ce o brăsclează sunt îndreptate către Sud-Est, și dau regiunii aspectul unui întins platoū brăsdat în pieziș de numeroase șanțuri paralele cu fundul mai mult sau mai puțin larg și malurile mai mult sau mai puțin repeși.

Capitala țării găsindu-se în această câmpie, comunicațiunile cele mai importante se întretae în ea.

Din cauza însă a numeroșelor văi de cari este tăiată regiunea, căile de comunicațiune sunt silite a urma direcțiunea lor, de óre-ce constituesc o serie de obstacole destul de serioase, a căror trecere presintă greutate.

În sensul văilor există: calea ferată Costești-Turnu-Măgurele și soselele Slatina Turnu-Măgurele, Pitești-Turnu-Măgurele, Pitești-Giurgiu. Tăind mai mult sau mai puțin în curmeziș văile, sunt: calea ferată București-Giurgiu și soselele București Giurgiu, București-Turnu-Măgurele și Ruși de Vede-Giurgiu.

Orașele Turnu-Măgurele și Giurgiu, situate pe Dunăre, sunt importante, mai cu sémă prin convergența căilor enumerate, cari din interior duc la Dunăre.

Secțiunea rėsăriteană. Acestă secțiune, de și se aseamănă în totul ei prin uniformitatea formelor sale, fiind o adevărată câmpie fără undulațiuni aparente, și

brăsdată de puține cursuri de apă, curgând între maluri puțin înalte și adesea revărsându-se în smârcuri și mici lacuri, totuși presintă caractere deosebite și poate fi împărțită, la rîndul său, în trei porțiuni distincte.

Porțiunea cuprinsă între Ialomița, Mostiște și Dunăre, care poartă numirea de câmpia Bărăganului, este cu desăvârșire plană și lipsită de apă, pentru care cuvânt nu este nici populată, nici tăiată de căi de comunicațiune, afară de căile ferate București-Fetesci, Slobozia-Călărași, Fetesci-Făurei, precum și soseaua Slobozia-Călărași. În starea în care se găsește astăzi, străbaterea acestei câmpii, prin marșuri ordinare, presintă foarte mari greutatea.

Singurile localități în această parte sunt : orașul Călărași pe Borcea, precum și diferitele stațiuni de cale ferată.

Din Ialomița și până într'o linie determinată de Siret-Putna-Milcov, câmpia este tot uniformă și fără undulațiuni ; către Ialomița ea nu este de cât o continuare a Bărăganului, dar începe a fi mai populată cu cât înaintăm spre Nord și Nord-Vest.

În această parte găsim cursurile Buzău, Râmnic și afluenții lor, care udând regiunea o fac a fi locuibilă. Două căi ferate duc de la Dunăre la Buzău, împreunându-se la Făurei : linia Brăila-Buzău și linia deja citată Fetesci-Făurei. Alte căi de comunicațiune mai sunt : soselele Râmnic-Brăila, Focșani-Brăila și o rețea, întru cât-va deasă de căi comunale, servind pentru transitul local, Brăila situat pe Dunăre este un port de primul ordin.

Din linia Siret-Putna-Milcov se întinde extremitatea orientală a câmpiei române, care se termină cam la

înălțimea Tecuciului, unde începe zona delurilor dintre Siret și Prut.

Acastă porțiune constă din două planuri separate de cursul Siretului, și planul din dreapta râului mai jos de cât cel din stânga lui. Prima parte numită șesul Focșanului, este cu desăvârșire lipsită de undulațiuni și are o foarte mare importanță militară, căci în ea se întretae căile de comunicație cari duc din valea Siretului spre capitală.

Porțiunea din stânga Siretului, care, după cum am spus domină continuu pe cea din dreapta, este plană numai în spre Siret și Dunăre, iar în restul ei încep a se arăta undulațiunile, cari merg treptat crescând către Nord.

În această secțiune găsim orașele Focșani și Galați, legate prin linia de întărire din valea inferioară a Siretului; și, numai existența acestor întăririi, ne denotă în de ajuns importanța militară a regiunii.

TRANSILVANIA

Intinderea. Transilvania are o întindere de 55.000 kilometri pătrați, prezentând forma unui patruleter cam neregulat, determinat de: Alpii Transilvanii, parte din Carpații orientali și lanțul de munți ce se desparte din aceștia la vârful Inelui spre apus și cotește apoi către Sud, pentru a se uni, la Sud de Mureș, cu Alpii Transilvanii.

Lungimea maximă a Transilvaniei este spre Sud (de 300 kilometri), iar lărgimea cea mai mare este spre occident (225 kilometri).

Populația. Populația sa este de 2.325.000 locuitori, cea-ce dă o densitate de 42 locuitori pe kilometru pătrat, densitate slabă; acesta provine din faptul că mai bine de $\frac{1}{3}$ din suprafața Transilvaniei este muntosă; restul este acoperit de dealuri, a căror înălțime oscilă pe lângă 500 m. și numai câte-va mici petice sunt șese (nici $\frac{1}{10}$ parte).

Acastă populație constă în cea mai mare parte din Români, cari sunt în proporție de 60%; restul se compune din Unguri și Secui 27%, Saxoni (Sași) 10% și

în fine 3% amestecătură (Slavi, Armeni, Greci, Ovrei și Țigani; acești din urmă sunt cei mai numeroși.

Aceste diferite naționalități sunt ast-fel distribuite.

Ungurii în mod neregulat pe totă întinderea, mai numeroși prin orașe.

Românii ocupă partea de Nord, de Apus și de Sud a țării.

Secuii partea estică și colțul Sud-Est

Saxonii în interiorul țării, spre răsărit și Sud-Est.

Restul este distribuit în mod neregulat, amestecându-se cu cele-lalte naționalități.

Populațiunea Română este animată de un excelent spirit românesc, în toate actele private și publice se vede tendințele lor patriotice și naționale.

În general, Românul din Transilvania, este reputat ca foarte bun soldat.

Ungurii sunt mândri, cu simțimentul național foarte dezvoltat, buni soldați.

Sașii, veniți în Transilvania în secolul XII din Flandra și mai târziu din Hartz și Turingia, au caracterul propriu rasei lor (Saxonii), cu deosebire că sunt mai înalțați sub raportul civilizațiunei și au împrumutat mult din caracterul populațiunilor cu cari trãesc în contact imediat.

Clima. Este foarte variabilă, în general însă sãnătósă. Tãmna se prelungește fără frig pãnã în Decembre; de ordinar însă ernele sunt grele, ele dureazã câte o datã pãnã în Maiu, fiind urmate apoi de niște cãlduri excesive. Acelaș fenomen se observã și în temperatura zilei, ceia-ce face ca în unele localități sã fie expuși frigurilor cei cari nu sunt obicïnuiți cu clima localã.

Aceste părți sunt: Kezdy, Vasarhely, Cronstadt, Karlsburg și valea Mureșului mai tótă.

Resurse. In genere se pôte dice că țara nu este tocmai bogată, produsele pamântului de abia ajung pentru populația locală, așa că să pôte conta fôrte puțin pentru rechiziții; orđ și fên se pôte găsi însă în cantități mari.

Vite se pot găsi de asemenea cu înlesnire și nume-róse. Cai iarăși sunt în mare număr, rasă frumósă, însă de talie nu destul de mare spre a putea fi întrebuintați de armată pentru trupele combatante.

Locuințele în general sunt próste, mai cu osebite ale românilor prin munți, cari sunt aprópe nisce borde-de; ceva mai buue sunt casele secuilor. Casele sașilor din contră sunt fôrte încăpătóre și solide (de că-rămiđi).

Șcólele în general sunt în construcții bune, bisericile de asemeni sunt de construcții îngrijite; In fine casele proprietarilor sunt clădiri mari și frumóse.

O r o g r a f i a

Din punctul de vedere al formelor terenului, Transilvania presintă aspectul unui platoú ridicat la 500 m. în medie, d'asupra nivelului mării, și înconjurat de jur împrejur de munți, a căror înălțime oscilă între 1000 și 2000 chiar 2500^{m.}, așa în cât făcând profilul Transilvaniei, orî-care ar fi direcția alésă, figura ce ar resulta ar fi cam aceiași: doué ridicături extreme și o depresiune centrală.

Atât în zona munților cât și prin déluri se găsesc mici șesuri, mai mult saú mai puțin ridicate d'asupra nivelului mării, așa în cât întreg teritoriul pôte

fi împărțit în : zona muntosă, zona deluroasă și micile zone șese.

Zona muntosă

Diferenții masivi din care este constituită această zonă se găsesc pe marginile Transilvaniei, și cum conturul Transilvaniei prezintă aspectul unui patrulater, rezultă o divisiune a munților în patru secțiuni distincte, conrăspundând celor patru laturi ale patrulaterului.

a) *Laturea de Nord*

1) *Munții Rodnei* între Bistrița Transilvană, Sameș, Salva, Visso, Bistrița-mare și Dorna. Munți aspri și înalți (vârfuri ce trec peste 2000^m).

Două ramuri importante se despart din acești munți : una spre N. V. între Visso și Iza și una spre S. V. între Ilva, Sameș și Bistrița transilvană. Această din urmă ramură este cunoscută sub numele de munții Bistriței transilvane.

Masivul munților Rodnei este înconjurat de toate părțile de următoarele căi importante :

Pe laturea N. soséua Sziget Carlibaba, prin pasul Prislop.

Pe laturea N. soséua Sziget Salva, ce unește valea Izei cu a Salvei prin pasul *Romuluș*, ea este însă întreruptă în partea superiără a văii Salvei.

Pe laturea Sud, soséua Bistretz-Dorna (Câmpu-Lung, Gura-Humorei) prin pasul *Borgo* sau *Tihuța*.

De notat încă soséua ce légă valea Sameșului mare

cu a Bistriței Moldave, traversând crésta la pasul *Rodna*, (Carlibaba-Năsăud).

2) *Munții Țiblesului*, ce se întind între Lăpuș cu afluentul Szaszar, Mara, Iza și Salva; înălțimea medie 1500 m. Acești munți sunt mai puțin aspri și traversați de câte-va drumuri, între cari cel mai important este soséua care viind de la Deș se duce prin Lapoș-Baia la Sziget; ea trece crésta la pasul *Rotunda*

Munții Țiblesului se prelungesc către Nord-Vest între Tisa și Sameș prin *munții Vihorlátului*, a căror înălțime scade simțitor, transformându-se în déluri.

Acești munți sunt traversați de o sossea ce pune în legătură Sameșul inferior cu valea Tisei la Tecsö.

3) *Munții Lăpușului*, cari pot fi considerați ca o ramură a munților Țibles. Ei se întind între Lăpuș și Sameș. Munții foarte puțin aspri, înălțimea lor medie nu ating nici 1000 m.

Munții Lăpușului numiți și ai *Lastagului* sunt traversați de mai multe drumuri, între cari se pot nota:

Soséua Deș-Lăpuș ce i tae d'a curmezisul.

Soséua Deș-Salva pe marginea superiőră.

Soséua ce pornind de la Deș urméază marginea inferiőră, traversând marginea vestică pentru a uni valea Sameșului mare cu a Sameșului întrunit.

b) *Laturea de Vest*

Pe acésta lature munții nu aũ de loc aspectul unui lanț, ci se presint ca nisce masivi saũ grupuri de masivi, dispuși în mod neregulat între diferitele văi.

1) Intre Crișul repede și Sameș distingem *munții Mezeșului* (Mezes Gebirge) a căror créstă are o di-

recție Nord-Sud, încovoidându-se puțin în formă de arc cu convexitatea spre Sud-Est.

Ei trimet, din extremitatea lor sudică, o ramură spre Vest între Crasna, Bereteu și Criș, numită munții Rez și o ramură spre Est, ce se întorce apoi spre Nord, printre Agris și Almas, sub numele de munții Plopișului, având un mers paralel cu ramura principală.

Din centru, în fine, munții Mezeșului trimet o ramură spre Nord, sub numele de munții Bicului, între Crasna, Șilag și Sameș.

Înălțimea medie a acestui grup este de 500 m., și dacă nu ar avea câte-va părți mai aspre, ce se ridică până la 800 m., ar putea fi considerat ca făcând parte din zona delurósă.

O rețea bogată de drumuri 'l traverséză, între cari cele mai multe sosele. Intre acestea sunt de notat: soséua principală ce trece pe la sudul masivului, u-nind valea Sameșului mic cu a Crișului repede, prin pasul Dumbravele; soséua ce pune în legătură Valea-Bereteului cu Clujul; din acéstă sosea se desparte o ramură spre soséua principală, arătată mai sus, prin valea superióră a Crasnei.

2) Intre Crișul repede și Sameșul mic cu afluentul său Capușul de o parte, și Crișul alb și Ompóele de altă parte se întinde un alt grup muntos, ce portă numele generic de munții *Biharului*. Axa acestui grup are direcția N. S., el trimete însă mai multe ramuri în diferite direcțiuni, ramuri ce, din cauza modului cum sunt dispuse și a văilor ce le separă, forméză câte un grup bine distinct, ceea ce a și făcut pe locuitorii a le da numiri deosebite.

Intregul masiv se compune, de aceea, din 3 părți distincte, și anume :

a) Partea centrală, constituită din *munții Biharului* propriu zis, cuprinsă între Crișul alb, Părful Verde, Arieșul, Jara, Sameșul cald, obârșia Crișului negru. Înălțimea acestor munți de la 1000^m merge până la 1850 (Muntele Bihar). Créta lor principală are direcția N. S. La extremitatea lor sudică, trimit o ramură bine distinctă spre N. V. între Crișul alb și Crișul negru, sub numele de munții Codrului.

b) Partea Sud-Estică, compusă din *munții Abrudului* și ai *Trascăului*, — și cuprinsă între Păraul verde, Arieș, Mureș și Ompóiele. Culmea principală a munților Abrudului se încovăie în formă de arc, cu deschiderea spre N., în jurul păraului Zernici, iar munții Trascăului ¹⁾ nu sunt de cât o prelungire a acestei culmi, întinzându-se între Arieș și Mureș până la Turda. Înălțimea acestui grup nu trece nicăieri peste 1400^m.

c) Partea N. V., compusă din *munții Vlăghieseii* și cuprinsă între Crișul negru, Sameșul cald și Crișul repede.

Créta principală a acestui grup este în prelungirea crestei munților Bihar, trimetând o ramură spre Est, între Sameșul cald și Căpuș, și una mai mare spre Vest, între Crișul repede și Crișul negru. Acest grup atinge, ca și munții Bihar, înălțimea 1850^m (V. Vlaghieasa).

¹⁾ Valea Arieșului fiind o linie mai pronunțată de cât a Ompóielor, împărțirea de mai sus este cu totul convențională, căci munții Trascăului pot tot așa de bine să fie considerați ca o prelungire a munților Metalici ca și a munților Abrud. Ast-fel sunt și considerați pe Harta Austriacă (1/750.000).

Intregul masiv descris este strebătut în partea sa Sud-Estică de soséua Turda-Abrud-Brad-Arad, care pune în legătură Valea Arieşului cu a Crişului alb prin pasul Vulcan. La Abrud ea se întâlneşte cu soséua Alba-Iulia-Abrud, ce trece pe marginea Sudică a munţilor Abrudului. Pe marginea Nordică a masivului trece soséua şi calea ferată Grossvardein-Cluj.

3) Intre Crişul alb, Ompóiele şi Mureş, se întind *munţii metalici*, a căror axă are o direcţie Est-Vest, încovoidu-se cu ambele extremităţi puţin spre Nord; şi formând ast-fel un arc prea puţin simţit, cu convexitatea spre Sud. Aşa o lungime de mai bine de 100 kilometri, pe o adâncime de la 20—30 kilometri.

Înălţimea lor medie este de 1000 metri.

Intre masivul Biharului şi munţii metalici trece soséua deja citată, ce legă valea Mureşului cu Aradul prin valea Ompóielor şi a Crişului alb. Mai multe drumuri pun în legătură această sosea cu cea din valea Mureşului, între care cea mai de notat este soséua Brad-Deva.

4) *Munţii Rusca*, care se întind între Mureş, Temes, Bistriţa, Streiul şi Rîul-mare, cu axa în direcţia Nord-Sud, înălţimea până la 1309^m; aspect muntos. Nicî o sosea nu îi traversază, afară de un trunchiú, ce duce prin valea Begăi, la Temesvar, prin pasul Cosoviţa.

Pe marginea lor sudică trece însă soséua ce uneşte valea Bistreii cu a Streiului, prin pasul *Porţile de fer Transilvane*.

5) *Munţii Cerni*. Aceşti munţi ocupă triunghiul dintre Temes, Mehădia, Cerna, Rîul mare şi Bistra.

Nodul acestor munţi este la vârful Godeanu, de unde pornesc două culmi spre N. şi N-E şi una spre

Sud, numită Piatra Godeanului. Culmea despre Nord-Est se lĂgă la vĂrfuĸ Sturu cu munĂii din RomĂnia. Acest grup este aspru, ĂnĂlĂimea peste 2000 m. Ńi nu este strebĂtutĂ de nici o sosea. Pe latura lor V. trece sosĂua KaransebeŃ-OrŃova ce uneŃte valea TemeŃului cu a Mehadieĸ, prin pasul DomaŃnei.

c) *Latura de Sud.*

1) *MunĂii HaĂegului*, Ăntre rĂul Strel Ńi RĂul mare. AceŃti munĂi sunt o prelungire a culmeĸ Piatra Godeanului la Est de nodul Sturul; ei ating ĂnĂlĂimea de 2477 m.

Pe marginea Nord-EsticĂ a munĂilor Hatzeg trece sosĂua, ce de la PietroŃani duce Ăn valea MureŃului, prin pasul MeriŃor, dupĂ ce ese din RomĂnia pe la Lainicĸ.

2) *MunĂii SebeŃului*, se Ăntind Ăntre Strel, MureŃ, SebeŃ Ńi Jiul unguresc; ĂnĂlĂimea 1000-1500 m. munĂi aspri Ńi strebĂtuĂi numai de poteci.

3) *MunĂii Sibiului*, Ăntre Olt, Sibiu, SebeŃ Ńi Lotru; ĂnĂlĂime de la 1500-2200. Pe marginea E. Ńi N. trece sosĂua CĂinenĸ-Sibiu-MĂlbach (SebeŃ).

CĂte Ńi trei aceŃti masivi sunt aspri, de Ńi crestele sunt ovale Ńi late. Costele sunt repeĂi Ńi adesea prĂpĂstiĂse, Ăn general sunt acoperite de pĂduri stufĂse.

4) *MunĂii FĂgĂraŃului*. Ăntre Olt Ńi BĂrsa. Ei constituiesc partea cea mai ĂnĂlĂĂ Ńi mai asprĂ a Alpilor Transilvanĸ; ĂnĂlĂimea lor merge pĂnĂ la 2500 m.

Pe marginea de Nord a acestor munĂi trece sosĂua principalĂ din valea Oltului, Sibiu-FĂgĂraŃ, iar pe mar-

ginea Estică, soséua Câmpu-Lung-Rucăr-Braşov prin pasul *Bran*.

Spre România ramurile sunt lungi şi se termină în câmpie, transformându-se în coline ; spre Transilvania din contră, sunt scurte, şi prin urmare acolo cóstele sunt fórte repeđi.

5) *Munţii Bârsei*, între Bârsa şi Tatrang, represintă partea cea mai străbătută de căi de comunicaţiuni a Alpilor Transilvanii. Pe o întindere de cómă de 50 kilometri sunt patru drumuri, prin pasurile *Bran*, *Predeal*, *Predeluşi* şi *Bratocea*. Soséua din mijloc este însoţită de o cale ferată. Şi în acéstă parte munţii sunt înalţi până la 2500 m.

6) *Munţii Persaner*, ce se despart de extremitatea Estică a munţilor Făgăraş şi se întind spre Nord-Est până la soséua Braşov-Făgăraşi. Înălţimea 100) până la 1400 m.

7) *Munţii Geister*, o prelungire a celor precedenţi; se întinde până în cotul Nordic al Oltului (curmătura Racoş). Înălţimea maximă 1100 ; sunt însă păduroşi.

8) *Munţii Buzelui*, între Tatrang şi isvorul Bâscei. Înălţimea medie scade în acest masiv până la 1400, (sunt câte-va vârfuli 1700).

Găsim în acéstă secţiune două trecători: *Tătarul* şi *Buzelul*, dar străbătute de drumuri în próstă stare, cari spre créstă devin poteci.

În tótă partea Sudică a Transilvaniei, pe ambele versante, numai văile sunt practicabile, comunicaţiil sunt, afară de soselele principale, în general anevoióse, din cauza cóstelor repeđi, care în mai multe părţi sunt în

formă de scară; pasurile sunt libere numai de la Maiu până la Noembrie. Resurse foarte puține.

d) Laturea Estică

Pe această lature sunt două lanțuri, unul interior și altul mărginaș.

a) Lanțul interior se compune din munții Gyorgeny, (Gurghiului) Harghita și Barotul.

1) *Munții Gurghiului* (Gyorgeny) între Mureșul superior până la Maroș-Vasarhely, Târnavă-Mare și vârful Ostorov prin care se legă cu munții Harghita. Înălțimea medie a acestor munți este 1600 m., în unele părți atinge înălțimi mai mari (Mezőhavas 1780). Nu sunt traversați de nici o sosea.

Prin valea Mureșului soséua este în condițiuni mediocre între Toplița și Regen. Pe latura Sud trece drumul st. Micloș-Seghișóra, care legă șesul st. Micloș cu valea Târnavei mari. Paralel cu acest drum, mai la Nord, trece un altul care legă același șes cu valea Târnavei mici și cu a Mureșului de mijloc.

2) *Munții Harghita*, între Târnavă-Mare, Varghias, Oltul superior și vârful Ostoros. Partea lor meridională forméză împreună cu munții Geister defileul Racoș; această parte, coprinsă între Homorod și Varghias, este considerată ca făcând sistem cu munții Geister.

Munții Harghitei sunt traversați de soselele: Cik-Sereda-Odorhei (Udvarhely) și Rakoș-Odorhei ce legă direct valea Olului cu a Târnavei mari. Pe marginea lor Estică trece soséua principală din valea Oltului.

3) *Munții Barotului*, între Varghias și Olt. Înălțimea lor spre Nord este de 1500 m., iar spre Sud scade

la 1000. Partea răsăritenă a lor strânge Oltul în defileul de la Tuşnad. Pe marginea lor trece Oltul și soséua ce însoțesce acest riū.

b) Lanțul mărginaș se compune din următorii munți:

1) *Munții Căliman*, din cari se despart munții Dornei; ei se întind între Bistrița Transilvană și Mureșul superior. Înălțimea 2000 m., aspri și păduroși. Acești munți nu sunt traversați de nici un drum. Pe la Nord trece soséua Bistritz-Dorna.

2) *Munții Gyergyö* (Ghiorghiului), între Mureșul superior, Toplița, Bistricióra, Putna și obârșia Oltului, sunt tăiați de soséua ce légă valea Mureșului cu a Bistriței prin pasul Tölgyes (Prisăcani), înălțimea medie de 1500 m.

3) *Munții Cikului*, între Trotuș, Domuc, Bicz, Olt și Uz; au aceiași înălțime spre Nord; spre Sud scad. Sunt traversați de soséua ce légă valea Trotușului cu a Oltului, prin pasul Gymeș (Palanca).

Din partea sudică a munților Cikului se despart, spre Vest, munții *Kason*, cari se întind spre munții Barotului, strângând Oltul în defileul de la Tuşnad.

4) *Munții Oituz*, între Oituz, Trotuș, Uz și Bardocea.

Înălțimea lor scade în unele părți până la 800 m.

Pe marginea lor S. trece importanta sosea din valea Oituzului ce duce, prin pasul cu acelaș nume, în șesul Haromszek (De Trei) la Kezdy-Vasarhely. Pe la N. trece drumul din valea Uzului ce duce, prin pasul Uzului, în șesul Cikului.

5) *Munții Berecker* sau *Brețcani* între Oituz și munții Buzău. Acești munți represint partea cea mai

jósă a lanțului și prin ei se face legătură între Carpații Orientali și Alpii Transilvanii

Zonele Deluróse

1) Zona *centrală* dintre Mureș și Olt, numită *Câmpia*, și compusă din trei spinări, cari se întind între cele două Târnavе, Mureș și Olt Lungimea 120 kilometri, pe o lățime de 75 kilometri; înălțimea medie 500 m. Teren practicabil, străbătut de câte-va sosele și multe drumuri.

Acéstă zonă este tăiată în curmeziș de mai multe trunchiuri de sosele și de calea ferată ce duce din valea Oltului în a Mureșului prin valea Târnavеi mari.

2. Zona numită *Pădurea* sau *Mezoseg* se întinde între cele două ramuri ale Sameșului și Mureșul de mijloc. Acéstă zonă este înconjurată de jur împrejur de sosele, și tăiată prin mijlocul de la V. la E. de soséua Cluș-Regen; mai exist și alte trunchiuri de sosele, dar fără continuație; de la S. la N. zona este tăiată de calea ferată ce légă valea Mureșului cu a Bistriței Transilvane.

3) Zona între Sameșul-Mare și Almaș ¹⁾, care póte fi considerat ca o prelungire spre Nord a grupului Biharului.

Zonele Șese

1) *Valea Mureșului*; o șuviță îngustă dar lungă de vr'o 250 kil. Zonă bogată însă în condițiuni me-

¹⁾ Acéstă zonă pe harta Austriacă 1:750000 este numită M-ți Crasna.

diocre din punctul de vedere al practicabilității. Teren môle, lipsă de pietriș; soselele și calea ferată sunt continuu expuse stricăciunilor.

Prin această zonă trec mai toate comunicațiunile ce lęgă Transilvania cu exteriorul.

2) Șesul *Gyergyö* în valea superiöră a Mureșului; lungime de 25 kil., lățime maximă de 15 kilometri.

Acest șes este legat cu Moldova prin soséua din valea Bistriciörei (pasul Prisécani); cu valea Oltului prin soséua Brașovului; se lęgă de asemenea cu văile celor doué Târnavé, prin drumuri ordinare. Prin valea Mureșului soséua duce la Szasz-Regen. (Reghenul Săsesc).

În valea superiöră a Oltului, șesul *Cicului*, compus din doué petice, cari comunic între ele prin soséua principală din valea Oltului. Acéstă sosea la Tușnad se bifurcă, trimețând o ramură prin defileul de la Tușnad, iar o alta trece peste munții Cazon la Kezdy-Vasarhely, unde se lęgă cu soséua ce vine din Moldova prin pasul Oituz. Cikul superior se mai lęgă cu Moldova prin soséua din valea Trotușului (pas. Palanca), iar cu valea Târnovei mari, prin soséua Cik-Sereda-Udvarhely.

4) Șesul *Haromszek*, lungime 50 kilometri, lărgime 15. Parte de loc bogată și străbătută de multe drumuri și sosele.

5) Șesul saü țara *Bârsei*, o continuare a șesului precedent, förte bogată, acoperită de o rețea désă de comunicațiuni.

6) Șesul saü țara *Făgărașului*, între Oltul de mijloc și munții Făgărașului; câmpie spațiosă dar supusă inundațiilor, comunicațiile amenințate de torenții ce vin din munții cu acelaș nume.

Acest șes este străbătut în lung de soséua principală Brașov-Sibiū.

7) Șesul *Sibiului* un șes mic, dar foarte bogat.

8) Șesul *Hatzegulului*, iarăși restrâns, dar roditor.

9) Șesul *Sameșului*, de la Cluș la Deș, roditor și bogat. In acest șes converg două din comunicațiile ce vin din interiorul Ungariei.

H i d r o g r a f i a

Oltul. Isvorăște din muntele Magușa. De la Hevitz (eșirea din defileul Rakoș) începe să devie obstacol (50 lățime, 2.50 adânc.). Iuțéla curentului este de 0.70 pe secundă.

Când apele sunt scăđute, se póte trece în fórté multe puncte prin vadurí. Inundă de multe orí primă-vara, (Martie—Iunie).

De la Hevitz la Avrig, cursul este mlăștinós, lățimea albiei variază între 70 m.—90 m., și malul drept domină pe cel stâng; nu este însă o bună linie de apărare către Sud, căci soséua trece pe malul stâng.

Afluenții principalí sunt: Părâul negru, ce udă șesul Haromszek ; Varghiasul, Homorodul, Cornățelul și Sibiul. Primul se varsă în Olt la extremitatea munților Barot, cei două următorí de ambele părți ale defileului Rakoș, cei două din urmă, după ce se întrunesc, se varsă lângă Boița, la intrarea în defileul Turnu-Roșu.

Mureșul. Isvorăște din partea orientală a muntelui Măgușa. Devine obstacol de la Maroș-Vasarhely (O-siorhei). Adâncime 2 m., lățime până la 300 m. Plutitor de la Kuzfalva și navigabil de la Maroș-Uyvar.

Mureşul primesce mai mulţi afluenţi importanţi, între cari sunt de notat: Arieşul, confluenţă mai sus de Maroş-Uyvar; cele două Târnave întrunite la Blaj, confluenţă mai sus de Alba-Iulia; Ompóile, confluenţă la Alba-Iulia; Sebeşul, confluenţă în şesul cu acelaş nume; Streiul, confluenţă mai sus de Deva.

Sameşul. Isvorăşte din munţii Rodnei, devine important de la Deş (100 lăţime, 3 adâncime), dar direcţia cursului său face să nu aibă mare valoare militară.

Intre afluenţii Sameşului sunt de notat: Salva, confluenţă la Salva; Bistriţa Transilvană, confluenţă la Betten (Betlénu); Sameşul mic, confluenţă la Deş; Lăpuş, confluenţă în şesul Sameşului întrunit.

C o m u n i c a Ț i u n i

Căile ferate sunt foarte puține, și acestea chiar nu produc mult. Soselele sunt bine întreținute, dar rețeaua este săracă, și nu toate trunchiurile au continuitatea, așa în cât importanța multor din ele este mai mult locală.

Acest fapt este cu atât mai important, cu cât drumurile naturale sunt în proastă stare, prin lipsa de poduri, și pe timp ploios devin impracticabile, din cauza naturii terenului prin care trec.

Căi ferate. La pasul Predeal intră în Transilvania calea ferată care lăgă România cu interiorul Ungariei. Acastă cale trece prin Braşov, traversază defileul Rakoş după care lasă valea Oltului și trece în a Târnavei mari la Seghişóra, scobórá valea Târnavei și dă în a Mureşului unde se bifurcă; o ramură scobórá valea Mu-

reșului ducând spre Arad, iar cea-l'altă dă în valea Sameșului la Cluș, pentru a merge prin Grosvardein (Urbea mare) la Buda-Pesta.

Afară de aceste linii mari, mai sunt câteva trunchiuri prin văile: Sameș, Mureș, Cornățel și Strel.

Sosele. Intre soselele principale vom nota :

1) Soséua din valea Oltului, paralelă cu frontiera : Gyergyö-St. Micloș (Miclăuși)-Kezdy-Vasarhely-Brașov-Sibiü-Mülbach (Sebeș)

2) Soséua din valea Mureșului: Arad-Deva-Alba-Iulia (Karlsburg)-Maroș-Vasarhely-Sas-Regen și de aci prin valea superiöră a Mureșului se unesce cu precedentă. Spre Nord se continuă însă până la Bistritz, prin Mezoszek.

3) Soséua Maroș-Uyvar-Cluș-Deș.

4) In fine, soséua din valea Sameșului mare.

Ca trunchiuri de legătură înăuntru, avem :

a) Intre valea *Oltului* și a *Mureșului*.

1) Cik-Sereda-Udvarhely-Maros-Vasarhely.

2) Brașov-Udvarhely.

3) Brașov-Seghișóra-Maros-Vasarhely.

4) Sibiü-Mediaș-Valea Mureșului, legându-se cu precedentă în valăa Târnavei mari.

5) Sibiü-Mülbach.

b) Intre valea *Mureșului* și a *Sameșului*.

1) Soséua ce trece prin Turda-Cluj-Deș.

2) Soséua Regen-Cluj.

3) Soséua Regen-Bistritz-Năsăud.

Comunicații cu exteriorul avem :

a) *Spre Nord* :

1) Soséua Bistritz-Gura-Humorei, prin pasurile Borgo, și Putna.

2) Soséua Năsăud-Karlibaba, prin pasul Rodna.

3) Soséua Salva-Sziget, prin pasul Romuli.

4) Soséua Deș-Sziget, prin pasul Rotunda.

5) In fine, soséua ce trece peste extremitatea vestică a munților Lăpușului și dă în șesul Sameșului întrunit.

b) *Spre Vest* :

1) Soséua Cluj-Zilah-Valea Bereteului, peste munții Mezeșului.

2) Soséua și calea ferată Cluj-Urbea mare, prin pasul Dumbravele, legându-se, cu precedentă, prin șoselele din valea Sameșului mic și a Crasnei.

3) Soselele Turda și Alba-Iulia-Abrud-Arad prin pasul Vulcan.

4) Soséua Alba-Iulia-Deva-Arad, prin valea Mureșului.

5) Soséua ce se desparte de precedentă, mai sus de Deva și duce la Temișóra prin Hațeg și Karansebeș, trecând pasul Porțile de fer transilvane.

c) *Spre Sud* :

1) Soséua Deva-Hațeg-Petroșani-Târgu-Jiü, prin pasul Merișor și defileul Lainici.

2) Soséua Sibiu-Râmnicu-Vâlcea, prin defileul Boița-Câineni-Călimănești.

3) Soséua Brașov-Rucăr-Câmpu-Lung, prin pasul Bran.

4) Soséua Brașov-Ploesci, prin pasul Predeal.

5) Soséua Brașov-Ploesci prin pasul Bratocea.

6) Soséua Brașov-Buzău (întreruptă) prin pasul Buzău.

d) *Spre Est*.

- 1) Soséua Kezdy-Vasarhely-Adjud, prin pasul Oituz.
- 2) Drumul din valea Uzului, pasul Uz.
- 3) Soséua Cik-Rakoş-T.-Ocna prin pasul Palanca.
- 4) Drumul St. Micloş-Bicaz, prin pasul Bicaz.
- 5) Soséua Ditro-Piatra, prin pasul Prisăcani (Tölgyes).

Centre populate. Putem nota între acestea : Braşovul (30,000 loc.), nod de comunicaţie şi situat pe calea principală care légă Transilvania cu România.

Sibiü (30,000 loc.) în şesul de acelaş nume, reşedinţă militară a Transilvaniei. Comunică prin valea Oltului cu România şi prin două sosele cu valea Mureşului.

Alba-Iulia (12,000 loc.) la intrarea vestică a Transilvaniei. Maros-Vasarhely (20,000) în valea Mureşului; se crede a fi cel mai important punct militar pentru apărarea Transilvaniei. Cluşul (28,000). Deş, orăşel mic, (10,000) în valea Sameşului, dar important fiind la intrarea septentrională a Transilvaniei.

Tóte aceste puncte trebuesc considerate din punctul de vedere al importanţei lor ca noduri de comunicaţie. Mai putem nota, sub acest raport, şi următoarele puncte : Bistritz, Regen, Ditro, Gyergyó, Cic-Racoş, Tuşnad, Kezdy-Vasarhely şi Hatzeg, cari pun în legătură reţéua interioră cu căile ce vin din România.

Notiţe istorice

Transilvania în vechime forma o parte a Daciei, şi a fost supusă domniei Romane în anul 107 după Chr., de către împăratul Traian şi colonisată cu coloniile Romane.

De la anul 274 frontiera politică a imperiului Roman fu Dunărea. Legiunile Romane fură retrase în partea meridională a Dunărei, dinaintea invasiunii barbarilor, ce se precipitău asupra imperiului Roman. Însă partea cea mai mare a coloniilor nu a părăsit țara, plătind tribut, ori trăind în alianța de resboi, cu barbarii cari se opreau vremelnic în țările Daciei.

Pe timpul invasiunii Ungurilor, Transilvania forma un principat Roman independent sub domnia principelui Gelu, (904—905). Iar după întemeierea regatului Unguresc, Transilvania, guvernată de câte un voivod, remasă dependentă de regii Ungariei, având însă autonomia sa, avea administrațiunea și legislațiunea sa particulară.

După lupta de la Mohaciu (1526) în care Ungaria și perdu independența sa, Transilvania forma un Stat independent, până la anul 1699 și a fost guvernată de principii aleși de națiunile feudale ale Transilvaniei (de Unguri, Sași și Secui).

De la anul 1691 Transilvania ajunsese sub domnia casei Austriace, și Turcia recunoscuse prin tractatul de la Carloviț (1699) posesiunea Austriei asupra Transilvaniei.

Transilvania trecând ast-fel sub domnia casei Austriace, forma de aci înainte parte din regatul Ungariei, însă cu autonomia sa provincială, cum fusese înainte de lupta de la Mohaciu (1526).

În anul 1848 dieta (sau Camera) feudală a Transilvaniei votă în mod precipitat și în contra voinței popoului Român, încorporarea sa și unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Românii, în număr de 30—40.000, ținură la 15 Maiu 1848 memorabila adunare de pe câmpul libertății de

la Blaș, și aci protestând în contra acestei reuniri făcută fără de învoirea censilor, declarară această unire de ilegală.

În aceleși an 1848, românii ținură o novă Adunare la Blaș, la care luară parte până la 60.000 români din totă Transilvania, aci se declară din nou de ilegală și ruptă unirea cu țara ungerescă și se decretă înarmarea generală spre opunere în contra violențelor.

În anul 1848/49, românii sub conducerea lui Avram, Iancu și Axente, avură mai multe lupte eroice cu armatele revoluționare unguresci. După ce Austria cu ajutorul românilor din Transilvania și ale trupelor rusesci, înăbuși revoluțiunea ungușilor, care detronăseră casa austriacă, Transilvania își dobândi iarăși independența sa de către Ungaria, și până la anul 1867, avu guvernatorul său propriu și fu guvernată întocmai ca celelalte provincii austriace.

În anul 1866 se ținu însă o dietă la Cluș, convocată în urma unei legi de alegere din epoca feudală, care asigura pentru ungușii preponderența în diete sau Camera țării, și în această dietă se votă din nou unirea Transilvaniei cu Ungaria.

Din timpul acesta Transilvania își perdu administrațiunea și legislațiunea sa proprie, sau autonomia sa și este supusă guvernării ministerului unguresc și legislațiunii unguresci din Buda-Pesta.

BUCOVINA

Intinderea și populația. Intinderea Bucovinei este de 10.456 kilom. pătrați, iar populația de 650.227 lo-

cuitoři, ceea ce dă o densitate medie de 64 locuitori pe kilometru pătrat.

Populația Bucovinei nu este omogenă, fiind compusă din români, ruteni, germani, unguri, ovrei, etc. Proportțiunile acestor diferite naționalități aproximativ sunt: 35% români, 30% ruteni, 35% restul. Românii predomină mai ales în partea despre Moldova, rutenii în cea despre Galiția.

Clima Bucovinei nu diferă întru nimic de cea din Moldova. Țara este cu totul deschisă vânturilor de Nord și Nord-Est, ceea ce face ca iarna să fie aspră.

Resursele Bucovinei constau mai cu seamă în producțiunii agricole și în creșterea vitelor. Industria este puțin dezvoltată, totuși se găsesc câte-va fabrici, care sunt menite mai mult a răspunde trebuințelor locale.

O r o g r a f i a

Bucovina prezintă în general două forme de teren: munți și deluri; se găsesc însă prin fundul diferitelor văi și șesuri întinse.

Zona munților. De la Piscul Ineu (Kuhorn) în munții Rodnei, punct unde se ramifica Carpații, trimițând o ramură spre Vest, lanțul principal se continuă spre Nord-Vest sub numele de munții Negrii. Tot sistemul orografic al Bucovinei este format din ramificațiile munților Negri.

Între ramurile cele mai de căpetenie putem nota următoarele: În apropiere de sorgintea râului Cibo, afluent al Bistriței mari, se desparte un lanț de munți spre Est, sub numele de Stara Vîpcina. El se bifurcă trimițând o ramură spre Nord-Est și una spre Sud-Est.

Ramura ce merge spre Sud-Est p \acute{o} rtă numele de munții sa \acute{u} culmea Lerșei (Lireș); ea se prelungește între Suceva și Moldova, trimeț \acute{e} nd mai \acute{a} nt \acute{e} i \acute{u} o ramură, din care constau munții Bistriței mari, printre Moldova și Bistrița mare.

Ramura ce apucă spre Nord-Est, p \acute{o} rtă numele de munții Suceavei, intin \acute{d} endu-se între Suceava și Siret după ce trimete și ea o ramură spre Nord, care se prelungește spre Nord-Est printre Siret și Prut, sub numele de munții Racovei.

Înălțimea medie a tuturor acestor munți este de 1500 metri, sunt însă v \acute{e} rfuri și mai înalte. Ramurile sunt aspre și în mare parte acoperite cu păduri.

Zona d \acute{e} lurilor

De la linia m \acute{a} rginașă a munților, ce trece prin: Visnic \acute{i} (Ceremuș). Berhomete (Siret), Ciudin (Siret), Vicov (Suceava) și Gura Humorei (Moldova), întregul teritori \acute{u} al Bucovinei este acoperit de d \acute{e} luri, exceptând câte-va șesuri situate în văile diferitelor r $\acute{ı$ uri.

Printre aceste d \acute{e} luri putem cita :

1) D \acute{e} lurile dintre linia munților și cursul Siretului, și care sunt prelungirea munților Lerșei și ai Suceavei.

2) D \acute{e} lurile dintre Siret și Prut prelungire a munților Racovei și care se întind apoi și în Moldova, încovoindu-se spre Sud-Est.

3) D \acute{e} lurile dintre Prut și Nistru ce se prelungesc apoi și în Basarabia.

În general, d \acute{e} lurile din Bucovina au același caracter ca și cele din Moldova și acesta se explică prin faptul că fac parte din același sistem orografic.

Şesurile

Şesurile în Bucovina se găsesc numai prin fundul văilor diferitelor râuri ce o udă. În unele părţi lărgimea acestor şesuri merge până la 15 kilom. Între ele sunt de notat: şesul Prutului, al Siretului, al Sucevei şi al Moldovei.

Hidrografia

Afară de Nistru care udă, pe o întindere de 50—60 kilom. latura de Nord-Est a Bucovinei, apele ce udă această provincie sunt: Prutul, Siretul şi parte din afluenţii, mai ales ai acestuia din urmă.

Prutul, intră în Bucovina mai sus ceva de confluenţa sa cu Ceremuşu (Orăşani), o traversează până la Novoseliţa de unde începe a face frontiera între România şi Basarabia. De la confluenţa cu Ceremuşul şi până la Mamorniţa, pe malul stâng al Prutului valea se prezintă sub formă de şes a cărui lărgime variază 2—5 kilom. Pe malul drept delurile se întind până în râu, de aceea toate comunicaţiunile sunt în stânga râului.

Ceremuşul, afluent al Prutului, constituie frontiera de Nord-Vest a Bucovinei spre Galiţia; cursul său inferior trece prin un şes foarte larg, dar din care cea mai mare parte cade în Galiţia. Ceremuşul primesce pe Putila.

Siretul isvorăşte în Bucovina din muntele Lungu şi intră în Moldova la târgul Siret. Imediat ce iese din munţi (la satu Berhomete), Siretul dă în un şes foarte

larg (la 15 kilom.), care șes se strîmtéză la Sadova, păstrând însă continuu o lărgime medie de 5 kilometri. Și la acest rîu, délurile se apropie de rîpa dreptă, iar șesul se întinde pe cea stîngă.

Afluenți. Restul rîurilor din Bucovina se varsă tôte în Siret. Acestea sunt: Siretul mic, Suceava, Moldova și Bistrița.

Siretul mic, curge printr'o vale în general strîmtă, afară de punctul unde primesce pe Sirețel. Aici ea presintă aspectul unui șes de vre-o 4 kilom. lărgime.

Suceava. Ese din munți la Vicov unde intră în un șes larg, aprópe 15 kilom., însă se strîmtéză din ce în ce mai mult, așa în cât la Ițcani, punct unde trece în Moldova, presintă aspectul unui defileu.

Moldova. Valea acestui rîu, de și populată, este strîmtă, numai de la Gura-Humorei începe a se lărgi, fără a trece peste 4 kilom. La Cornul-Luncei trece în Moldova.

Bistrița, prin valea căreia trec drumurile ce dau din Bucovina în Transilvania; isvorășce din munții Rodnei și primesce pe Cîbo, care împreună cu Ceremușul forméză frontiera de apus a Bucovinei; mai primesce pe Carlibaba și pe Dorna.

Căi de comunicație

Bucovina nu este străbătută de cât de o singură cale ferată, care pune în legătură Moldova cu Austria prin Galiția.

Acéstă linie intră în Bucovina la Ițcani și ese din ea la Orășeni, după ce trimitte de la Cernăuți o ramură spre Novosielita pe valea Prutului, care se lęgă cu noua linie rusescă Șmerinka-Mohilev-Novosielita, deja în construcție.

Ca sosele, Bucovina este acoperită în zona délurilor de o rețea fórte bogată, care o lęgă atât cu Moldova cât și cu Galiția orientală.

In zona munților însă căile de comunicație sunt fórte puține, ele se reduc la următórele douë :

1) Soséua Dorna-Kârlibaba, prin valea Bistriței, care prin pasul Prislop se continuă spre Sighet în Maramureș. Acéstă sosea se lęgă cu Transilvania, prin soselele din pasurile Borgo și Rodna.

2) Soséua Cornu-Luncei, Câmpu-Lung, Visnici-Colomea. Ea trece prin văile Moldova, Sucéva și Putila a-fluent al Ceremușului.

De la Câmpu-Lung în sus soséua este în condițiuni mediocre, transformându-se în drum ordinar mai ales în valea Moldovei. Ea este secondată de o altă comunicație compusă din trunchiuri de sosele și drumuri ordinare care se despart la Ropoezel (valea Sucévei) și apucă peste culmi spre valea Siretului, ducând tot la Visnici.

Acéstă sosea este în perfectă legătură cu precedentă prin pasul Putna.

In regiunea délurilor găsim :

1) Soséua paralelă cu frontiera românescă (Fălticeni-Cernăuți), din care se despart mai multe trunchiuri ce duc la Botoșani și la Dorohoiu. Acéstă sosea se lęgă cu cea din valea Moldovei : a) Prin soséua Siret-Visnici,

prin valea Siretului ; b) prin o comunicație mai mediocră care pornesce de la Rădăuți pe valea Sucevei în sus ducând la Rusca și Rapozel.

2) Soséua Cernăuți-Orășeni-Colomea (Galiția) pe valea Prutului în legătură cu soséua de la Visnici, prin un trunchiū din valea Ceremușului.

c) Soséua Cernăuți-Harodenca (Galiția) peste délurile dintre Prut și Nistru, pune în legătură văile acestor două râuri. Mai multe trunchiuri pun în legătură, în diferite moduri, aceste linii.

Puncte importante. Ca puncte importante sunt de notat : Cernăuți nodul cel mai important de comunicații ordinare și ferate (28,000 loc.).

Siret și Sucéva puncte pe frontieră, situate pe căile ce pun în legătură Moldova cu Bucovina. Gura-Humorei, important prin faptul că se găsește pe comunicația cea mai bună, singura ce pune în legătură directă Bucovina cu Transilvania.

Dorna și Karlibaba, găsindu-se pe singurele comunicații în spre Vest

Importanța militară

Față cu Moldova, isolat luată, importanța Bucovinei pentru Austria este de o valóre relativă de și constitue o seriósă amenințare de flanc.

Cu privire la nisce operațiuni în Galiția orientală, între Rusia și Austria, importanța Bucovinei devine fórte mare, atât pentru o parte cât și pentru cea-l-altă. Și acésta mai cu sémă că este în legătură cu Transilvania și Maramureș prin soselele de la Dorna și Karlibaba.

Acéstă importanță scade foarte mult în cazul când teritoriul Moldovei nu ar fi neutru.

Notițe istorice

Bucovina forma mai înainte o parte din Voivodatul Moldovei.

În Bucovina elementul Român era preponderat încă din secolul al 14-lea, de când începem a avea informațiuni mai positive despre teritoriul acesta.

Reședința voievozilor Moldovei a fost până în secolul al 17-lea în Bucovina la Suceva ; iar în Cernăuți, capitala de astăzi a Bucovinei, se afla un staroste care era boier Moldovean.

În anul 1774, Austria ocupă militărește Bucovina fără a i se da vre-un motiv, fie din partea Moldovei, fie din partea Turciei ; iar prin convențiunea de la 7 Mai 1775, Turcia fără să aibă dreptul, cedă în mod formal Austriei acest teritoriū din corpul Moldovei. Voivodul Ghica protestă fără rezultat în contra acestei spoliări. Sultanul 'l prinse și 'l decapită.

La anul 1776, Austria supuse apoi Bucovina sub administrațiunea Galiției, iar de la anul 1849, Bucovina formeză provincie autonomă a Monarchiei Austriace, cu titlul de Ducat.

În privința administrativă, țara Bucovina este împărțită în 9 districte sau capitănate.

Are un tribunal superior, are o dietă particulară cu 31 deputați și o universitate în Cernăuți.

BASARABIA

Basarabia se întinde între Prut și Nistru de la Mamornița până în Marea-Neagră. Populațiunea sa este mai bine de un milion de locuitori din care cea mai mare parte Români.

Ea prezintă forma unui platoș înclinându-se către Mare, și cu două pante laterale, una înclinându-se către Nistru și alta către Prut.

Partea sudică este șeasă, în parte acoperită de lacuri și în parte sterilă; partea de Nord este deluroasă și fertilă. având multă asemănare ca formă și natură a terenului cu Moldova, de care este legată și prin istorie.

Hidrografia

Basarabia este udată de cursul inferior al Dunărei, de la gura Prutului la Ceatal și de aci de brațul Kiliei până la Mare, de cursul Prutului de la Mamornița până în Mare, precum și de afluenții lor.

Nistrul, izvorește din Carpații centrali; curge prin Galiția și ceva mai sus de Horodenca, atinge Basarabia, pe care o udă până la gura sa.

Terenul strebătut de el este foarte neregulat și de aceea cursul său face o mulțime de curbe; până la Bender apa este strânsă, în albia râului, într'un singur canal; de la acest punct însă în jos ea se revarsă, și înainte de a intra în mare, formeză lacul *Leman*. Nistrul prezintă caracterul că malul drept domină continuu pe cel stâng.

Între afluenții Nistrului, singurii mai importanți avem de notat:

Răutul, prin valea cărui trece comunicația dintre Bălți și Kișineu; primesce în stânga: Kubolta și Kainar, iar în dreapta pe Copăcénca Būcul sau Bīcul prin valea cărui trece calea ferată Bender-Ungheni.

Balota sau Botna, de notat, prin faptul că prin valea sa apucă trunchiul de cale ferată ce duce la Reni.

Prutul (A se vedea descrierea la Moldova). Afluenții Prutului sunt în general de mică importanță având caracterul unor pârae, din cauză că linia de despărțire a apelor se apropie foarte mult de riu.

Maî de notat sunt afluenții Dunărei, care se varsă maî toți în lacurile ce se găsesc pe malul stâng al fluviului ; ast-fel :

Cahulul, ce se varsă în lacul cu același nume.

Ialpuḡul, care se varsă în lacul Ialpuḡ, cel maî mare dintre lacurile Basarabiei.

Catalpuḡul, în lacul de acelaș nume.

Circuța, în lacul Kitaia.

Conducul și *Sarata* care se varsă în lacul Sasik numit și Conduk.

O r o g r a f i a

Délurile din Basarabia nu sunt de cât o continuare a délurilor din Bucovina ce se întind între Prut și Nistru. Direcțiunea lor generală este spre răsărit și apoi spre Sud, încovoindu-se în formă de arc în lungul Nistrului.

De la eșirea din Bucovina, culmea délurilor merge paralel cu Nistrul și în apropierea sa, până la capul

văei Răutului, de unde începe a se depărta de el și a se apropia de Prut, luând numirea generală de délurile Prutului. La capul văei Răutului, o ramură pornesce printre Răut și Nistru sub denumirea de délurile Nistrului.

Délurile Prutului sub diferite numiri se încovăie pe la Sudul văei Botna despărțind apele Nistrului de ale afluenților lacurilor. Două se despart din culmea principală, către Sud-Est, printre văile râurilor Răutu, Bicul și Botna.

În general, délurile nu sunt înalte, numai în partea septentrională unele vârfuri ating 700 m., spre Sud înălțimea descresce la 4, 3 și chiar la 200 metri.

C o m u n i c a Ț i u n i

Există în Basarabia, două căi ferate, una Bender-Kișineu Ungheni, care se lăgă cu linia română Ungheni-Iași-Pașcani, și linia Bender-Bolgrad-Reni, care se pôte lega cu multă înlesnire cu rețeaua română la Galați.

O nouă linie va pune în legătură rețeaua rusă cu cea austriacă și cea română la Noua-Suliță, intrând în Basarabia la Mohilev, ea se va lega prin bălți cu linia Kișineu.

În ceea-ce privescă căile ordinare, vom nota că în Basarabia nu există nici o sosea, ci numai drumuri mari naturale, numite drumuri de poștă sau șlăhuri. Unul din aceste drumuri traversază provincia în lung; el este în legătură cu Cernăuțul, urmăză malul Prutului, până la Lipcani, apoi se depărtază, trece peste déluri la Bălți, de unde apoi se cobără pe valea Răutului, se bifurcă trimetând o ramură ce merge la Bender, cu care se

pune în comunicație cu Odesa, prelungindu-se de la Bender și pe malul drept al Nistrului până la Akerman; cea-laltă ramură apucă spre Vest, mergând la Leova-Reni.

Ea este secondată de o cale ce lĂgă Kișineul cu Ismailul pe la Bolgrad.

Ca trunchiuri de legături între aceste două ramuri avem calea Akerman-Bolgrad, iar spre Prut, trunchiurile Bălții-Sculenă și Kișineu-Ungheni.

Rețeaua, după cum se vede, este foarte săracă și prin acĂsta chiar putem prevedea mai mult sau mai puțin cam în ce direcție pot urma operațiunile, în cas că ar fi întreprinse cu trupe ceva mai numeroase și îndreptate contra noastră spre Prut.

Din modul cum sunt distribuite căile de comunicații, lesne se pĂte vedea că punctele de prima importanță în Moldova, față cu un atac pornit din Basarabia sunt: Iași, Roman, Vaslui, BĂrlad, Tecuci, Galați, cĂci cĂtre ele duc căile de comunicație din Basarabia; iar în Basarabia nodurile mai principale ce pot servi de prime obiective unei agresiunii pornite dinspre Moldova par a fi: Bălțile și Kișineu.

Notițe istorice

Basarabia a fĂcut parte din Dacia-Traiană. După retragerea legiunilor Romane gĂsindu-se în drumul diferitelor torente barbare ce se vĂrsaĂ din Asia spre Europa, a fost cotropitĂ rĂnd pe rĂnd în curs de 10 secole de : Goți, Huni, Avari, Bulgari, Slavi, Unguri, Pecenegi și în fine Mongoli.

În secolul al 13-lea, Genovesii fondĂzĂ mai multe

coloniî pe malurile Nistrului și tot în acel secol trece sub dominațiunea lui Radu-Basarab care 'i-a dat numirea ce are astăzi.

Maî târziu a fost alipită la Moldova și a urmat maî mult timp sórta acestei țeri.

În secolele al 15-lea a fost inundată de Tătari și apoi intră, prin usurpațiune, sub dominațiunea Turcéscă.

În 1812 Basarabia a fost cedată în întregime Rusiei, de către Pórtă, de și ar fi greu să ne esplicăm în basa căror drepturi a putut face acéstă cesiune.

După resboiul din Crimea, prin tratatul de la Paris (1856), pentru a se depărta Rusia de gurile Dunărei, trei districte meridionale ale Basarabiei : Ismail, Cahul și Bolgrad aũ fost alipite Principatelor-Unite.

În urma resboiului din Bulgaria (1877—78), România, cu tótă partea strălucită ce a luat la acest resboiũ, și cu tot imensul serviciũ adus armatei Rusesci, a fost nevoită să retrocedeze Rusiei aceste trei districte, primind în schimb Dobrogea.

PENINSULA BALCANICA

Considerațiuni generale. Se dă numirea generică de peninsula Balcanică regiunei coprinse între Sava, Dunăre, Marea Négră, Marea de Marmara, Marea Egeă, Mediterana, Ionică și Adriatică. Acéstă regiune nu este încă cunoscută în detaliũ ; s'aũ putut avea până acum asupra ei numai cunoscințe generale.

Sub raportul geografiei fizice, regiunea presintă o

complexitate de elemente de naturi deosebite și cu direcțiuni foarte încurcate.

„In unele părți găsim platouri înalte și aride, dominate de cresta ascuțite, sau masivi isolați și cute despărțite de văi adânci; în altele din potrivă, găsim forme rotunde, acoperite de păduri; în fine se mai întâlnesc și lanțuri lungi de munți, despărțind regiuni ce se deosebesc, atât prin clima cât și prin aspectul lor.

Aceste forme neregulate și variate, ale solului peninsulei, au înlesnit foarte mult fracționarea politică, ceea ce ne esplică diversitatea populațiunilor din regiune și cauza pentru care cu totă îndelungata dominațiune turcăscă nu au putut să se contopescă într'o singură naționalitate.

„Inaintea tractatului din Berlin (1878) peninsula Balcanică, făcea parte, aproape totă, din domeniile Europene ale Porței. Astăzi ea este împărțită între: regatul *României*, regatul Serbiei, principatul *Munte-negru*, principatul Bulgariei și *Rumelia orientală*, *Bosnia și Hertzegovina*, ocupate de Austro-Ungaria, regatul *Greciei* și posesiunile directe ale imperiului *Otoman*.

Acastă divisiune datéză de puțin timp, adică de la resboiul Ruso-Român-Turc, din 1877—78.

După nimicirea armatelor Turcesci, de către Ruso-Români, urmă imediat tratatul de la St. Stefano, prin care s'a hotărât desmembrarea aproape completă a imperiului Otoman, reducându-se posesiunile directe ale Porței în Europa la nise limite cu totul restrinse.

În fața acestei complete nimiciri, puterile mari au

intervenit. Reprezentanții lor întruniți în congres la Berlin, impuseră restricțiuni serioase tractatului de la St. Stefano. *Tractatul din Berlin*, de la 13 Iulie, regulă în modul următor noua stare de lucruri în peninsula Balcanică.

„*Serbia*. S'a recunoscut independența ei, primind și o sporire de teritoriū. În 1881 Serbia s'a constituit în raġet ereditar.

Montenegru. I se recunoște independența, și primi portul *Antivari* cu litoralul său; teritoriul i s'a sporit spre *Hertzegovina* și *Albania*; dar fiind că în partea acēsta nu a putut să'și lărgescă hotarele, din cauza rezistenței locuitorilor, a primit în schimb portul Dulcigno.

Bulgaria. Se constitui în principat autonom și tributar sub suveranitatea Sultanului, cu un guvern creștin; pe de altă parte, se constitui la sudul Balcanilor sub numele de *Rumelia orientală* o nouă provincie ținută sub autoritatea politică și militară a Sultanului, dar cu un guvernator creștin. Acēstă situație n'a ținut mult.

În 1887, în urma mai multor evenimente, *Bulgaria* și *Rumelia* s'au întrunit spre a constitui un singur principat ereditar sub suveranitatea sublimei porți.

Bosnia și Hertzegovina. Remânând de nume sub sublima pôrtă, aceste provincii au fost puse sub administrația Austro-Ungariei.

În Sandjacul Novibazar, Austria are numai dreptul de ocupațiune militară.

România. Independența recunoscută, este obligată însă a da Rusiei *Basarabia* luând în schimb *Dobroġia*. Principiul liberei navigațiunii pe Dunăre fu din nou con-

sacrat. *Comisiunea Europeană a Dunărei* se menține cu atribuțiunile sale și într'o completă independență de autoritatea teritorială.

România se proclamă regat în 1881.

Grecia. Tratatul din Berlin recomandă Turciei de a da Greciei o rectificare de frontieră, lucru care s'a și făcut, fără a satisface însă complet aspirațiunile acestei țări.

Etnografia. „Peninsula Balcanică este populată de rase deosebite, care cu totă dominațiunea turcă, s'aū perpetuat din cauza izolărei lor. Aspirațiunile lor diferite și deosebirea de religii, aū contribuit foarte mult la starea de frământare în care se găsește peninsula.

Populațiunile care o locuiesc sunt: Români, Greci, Albanezi (rasa pelasgică); Serbi și Croați (rasa slavă); Bulgari (rasa turamică, slavonizită prin religie și limbă); Turci (rasa turamică).

Românii sunt scoborători ai vechilor colonii Romane, stabilite de Traian pe malul stâng al Dunărei. Ei se întind peste frontierele politice ale regatului, adică în Ungaria, Basarabia, Bulgaria, Serbia, etc.

Românii sunt în cea mai mare parte ortodocși, și sunt aproape 10 milioane. Națiunea română are caractere proprii, ea face parte însă prin tipul și moravurile sale din familia latină.

Grecii sunt aproximativ în număr de 4 milioane, din care numai 2 milioane sunt în Grecia, celelalte 2 milioane se găsesc în insulele *Turciei* de Europa, pe malurile *Arhipelagului*, ale mării de *Marmara* și mării *Negre*, precum și pe cóstele *Asiei minore*. Ei formeză în orașele principale din Turcia, comunități comerciale

förte influente și bogate, și să pöte dice că sunt în Turcia depositarii unei mari părți din averea publică.

Națiunea Greacă a făcut mari progrese de la regenerarea ei, și urmăză mereu pe calea revendicărilor sale. După ce a făcut cauză comună cu Serbi și Bulgarii, în diferitele răscöle contra Turciei, astăzi este în antagonism de interese cu aceste popöre, în vederea unei probabile împărțiri a imperiului Otoman.

Albanezii forméză prin moravurile lor un popor cu totul deosebit; ei sunt până astăzi o enigmă din punctul de vedere etnografic. Numărul lor este apröpe de 1.500.000, dar nu au nici o idee de a forma un popor unic. Au rămas fideli Turcilor, fiind-că condițiunea lor sub dominația turcă a fost în tot-d'a-una förte diferită de aceea a celor-l'alte populații, din cauză că după cucerirea țarei lor, s'au făcut apröpe toți Musulmani. Cu töte acestea, influența Greacă crește mereu în Albania și ea se esercită mai cu seamă spre partea meridională a Albaniei, care este locuită de un grup deosebit, cunoscut sub numele de *Țințari* sau acela de români meridionali.

Supranumirea de români este cu totul justificată, de öre-ce ea pornește de la asemănarea de tip, de caracter distinctiv și în deosebii de limbă. Țințarii locuesc în jurul lacului *Ianina*; ei sunt în număr apröpe de 200.000 și se disting prin o mare dibăcie în afaceri și de aceea țin comerțul în interiorul Turciei, întocmai ca Grecii pe litoral, de unde neînțelegerile continuă între aceste două naționalități.

Veniți de pe malurile Uralului în secolul al V-lea, pe malurile Dunărei, *Bulgarii* au uitat strămoșii, limba și obiceiurile lor. Vorbesc o limbă slavă și în cea mai

mare parte sunt de religia ortodoxă. Ei au mai pierdut și din instinctul războinic al strămoșilor lor și astăzi sunt o populație pacinică, activă, care în număr de 4,000,000 suflete, ocupă malul drept al Dunării până la Timoc și debordă pe cele două versante ale Balcanilor, în Tracia și Macedonia.

Simțul naționalității, multă vreme amortit sub jugul turcesc, încetul cu încetul s'a redeșteptat într'înși. Au început prin ași constitui o biserică națională, independentă de episcopul grec din Constantinopol. După această pacinică revoluție în contra Greciei, naționalitatea lor s'a redeșteptat sub raportul politic, într'un mod mai energic, îndreptându-și toate aspirațiile contra dominatorilor de 10 secole; și, în anii din urmă, ajutați de evenimente, au putut confirma naționalitatea lor, constituindu-se într'un singur principat autonom, compus din Bulgaria și Rumelia.

Sârbi, de rasă slavă, au crezut pentru mult timp să poată deveni *Piemontul peninsulei Balcanice*; adică ar fi voit ca și Piemontul în Italia, să grupeze împrejurul toate populațiile de rasă sârbă, pentru a reconstitui regatul sârb, ce a existat chiar de la secolul al IV-lea până în 1389, când cucerirea turcă îi pune capăt. Această pretenție era oare și cum justificată prin faptul că sârbi, de rasă și de limbă, populăză întreaga parte occidentală a Turciei de Europa fără întrerupere. La Est ajung până la *Nişava* și la *Mesta*; la Sud până la frontiera Nord a țerilor de rasă și limba greacă. Sârbi se întind prin urmăre: în Bosnia, Macedonia, Muntenegru și Dalmația. Această rasă găsea dar în expansiunea ei toate elementele necesare pentru a justifica ambiția poporului sârb de a constitui un vast regat în peninsulă. Ocupațiunea

Bosniei și Herțegovinei din partea Austriacilor, constituirea principatului bulgar, par a întârzia pentru mult timp realizarea acestei dorințe, și explică în același timp ostilitatea patrioților sârbi în contra *Austro-Ungariei* și *Bulgariei*.

Turcii, în număr foarte mic în peninsula (2 mil. numai din cei ce locuiesc peninsula), reprezintă singurii rasa cuceritoare. „Cuceritori dar nu colonizatori, au supus rasele mai slabe în mijlocul cărora s’au stabilit; deși le-au convertit cu sila la islamism, dar nu s’au putut fusiona nici o dată cu ele“.

În fine, presărate în mijlocul tuturor acestor populațiuni, sunt grupe numeroase de evrei. Ei provin mai ales din israeliții spanioli și portugezi, refugiați în peninsula în urma expulsiunii lor.

„*Bulgari, Turci, Sârbi, Români, Albanezi, Țigari, Greci, Evrei*, fără a mai socoti bandele rătăcitoare ale țiganilor, fac, după cum se vede, din peninsula Balcanică un adevărat chaos de națiuni, apröpe toate cu ambiția de a recăștiga autonomia, independența și viața lor proprie. Numai ele sunt așa de suprapuse în unele părți, în cât cel mai mare obstacol al emancipării lor provine din rivalitatea pretențiilor lor asupra acestor părți. Deosebirea de naționalitate se complică cu deosebirea de religie, care are o mare importanță la aceste popöre, la care interesele religioase reprezintă adevărate legături sociale.

Numai cu antagonismul religios al acestor popöre, ne putem explica öre-cum menținerea *Turcilor* în peninsula, cu totö ostilitatea mereu crescândă a populațiilor în mijlocul cărora sunt stabiliți.

Astă-dî două influențe puternice și dispută preponde-

rența în peninsulă. Influența *Austriacă*, care a p[us] rădăcina prin anexarea *Bosniei și Hertzevinei*; iar de altă parte influența *Rusă*, protec[ti]oarea naturală a popula[ti]unilor de rasa slavă. Diferitele state ale peninsulei, de curând intrate în viață politică, fiind prea slabe pentru a se putea lipsi de or[ic]e reazim, sunt nevoite a se sprijini pe una din aceste două mari rivale.

Hidrografia¹⁾

Rîurile peninsulei Balcanice curg în trei direcții deosebite, urmând pantele generale ale suprafeței peninsulei, cari se înclin spre Nord, spre Sud-Vest și spre Sud.

Cursurile de apă ce curg pe panta înclinată spre Nord, sunt afluenți ai Savei și ai Dunărei; cele de pe panta înclinată spre Sud-Vest, ai mării Adriatice; iar cele de pe panta înclinată spre Sud, ai mării Egee. Câte-va rîuri urmază și direcțiunea de la Vest la Est, acestea se varsă în marea Negră.

Afluenții Savei și Dunărei sunt:

Kulpa, care ese din Capella și se varsă la Sisec. Importanța sa provine numai din faptul că, frontieră imperiului Turc s'a întins în trecut până în o parte a cursului său.

Una, ese din Alpii Dinarici, formând o parte din frontiera Bosniei

Verbas, udă Banialuca, punct de ore-care importanță militară, căci în el pune capăt linia ferată ce vine de la Agram, prin Novi.

¹⁾ A se urmări pe harta Austriacă 1/750000.

Bosna, udă Serajevo (Bosna-Serai), capitala Bosniei, care este apărată de o fortăreță.

Drina, care vine din Muntenegru, curge de la Sud la Nord, formând frontiera Serbiei, udă fortăreța Zvornik pe teritoriul Bosniac și Malo-Zvornik pe teritoriul sârb, cap de pod sârb.

Din sus de Wișigrad, primesce pe *Lim*, prin a căruî vale se continuă, în parte, drumul de fer al Salonicului.

Lim este mărit de *Uvaț*, care urmăzează cât-va frontiera sârbă.

La eșirea din Muntenegru, Drina primesce afluentul *Tara*, care formeză frontiera Muntenegrului către Novi-Bazar.

Morava, compusă din Morava orientală saŭ Bulgară și cea apusană saŭ sârbă, întrunite în jos de Deligrad; se varsă în Dunăre la Semendria. Valea Moravei întrunită este foarte fertilă și populată. Valea Moravei bulgare este orientată de la Sud spre Nord, și ea este tăiată de o despicătură transversală, în care curg în sens opus Morava Apusană și Nișava. Prima direcțiune pune în legătură Dunăree cu platoul Moeșiei; a doua, Tracia cu Dunărea, prin valea Mariței și a Nisavei, și deschide comunicațiune și cu regiunea pădurósă a Serbiei, până în Drina.

Afluenții Dunărei în Bulgaria, strebat terasa Bulgară în tăeturi adânci; ei sunt numeroși dar nu aŭ volum considerabil de apă.

Notăm între dênșii :

Timok, de óre-care importanță, făcând în parte frontiera între Bulgaria și Serbia; el presintă și óre-care valóre ca obstacol.

Arcer și *Lom*, vârsându-se la Arcer și Lom-Palanca.

Ogostul și *Skitul*, care se varsă în Dunăre lângă Rahova, în fața gurei Jiului.

Iskerul, cel mai important râu de pe acest versant, isvorăște din Rilo-Dag, traversează șesul Sofiei și apoi, deschidându-și drumul prin masivul Balcan, trece pe versantul septentrional, și dă în Dunăre în fața Corabiei.

Vidul și *Osma*, se varsă în fața Oltului în apropiere de Nicopoli.

Un alt râu important este apoi *Iantra*, care deschide comunicația cu versantul meridional prin pasul Șipca, el primesce în stânga pe Rusica.

În fine, se mai poate nota *Lomul* compus din Ak-Lom, Banic-Lom și Kara-Lom, care se varsă la Rusciuc.

Afluenții Mării Egee :

Marița, iese din Rilo-Dagh, udă Belova, Tatar-Bazargic, Filipopol, Târnova, Adrianopol, Feregic, mai jos de care se varsă în mare. La Tatar-Bazargic, primesce pe *Topolnița*, în valea căreia este Zlatița ; mai primesce pe *Giopsu*, care udă Karlova ; pe *Tundja*, care udă Kazanlâc, Sliwen și Iamboli și se varsă la Andrianopol ; pe *Ergina*, valea căreia este urmată de calea ferată spre Constantinopol.

Cel mai mare afluent al Mariței pe dreapta este *Arda*, care face puțin frontiera între Rumelia și Turcia.

Marița este cel mai important fluviu al peninsulei Balcanice, valea sa este foarte fertilă și populată.

Mesta, sau Cara-Su, vale strâmtă, deschide o comunicațiune secundară și foarte anevoioasă spre mare. La apusul ei, pe costă, se află micul port Cavala.

Struma, iese din Vitoș și Rilo-Dagh ; valea restrânsă de mai multe ori între defileuri ; se varsă la

Orfanî, după ce a străbătuț un lac. Basinul său superior comunică cu Sofia, Marița și platoul Moesiei.

Wardarul, nasce din platoul Moesiei, pe care 'l pune în comunicație cu marea saă cu basinul Wistriței. Wardarul curge prin cea mai importantă vale a Macedoniei; în ea se află drumul de fer al Salonicului. Udă Uscub și se varsă la apus de Salonic. Primesce pe *Cerna-Blațo* (Carasu) în valea cărei se găsește Bitolia (Monastir) capitala Macedoniei, și pe *Bregalnița*, care curge în sens opus.

Wistrița, deversorul lacului Kastoria; nasce în Gramos, trece la Nordul lanțului Mezovo, se varsă în mare la răsărit de Salonic.

La Nordul sorginților Wistriței, există o depresiune în care se află, afară de *Kastoria*, lacurile *Presba* și *Okrida*.

Salambria, care strânge apele regiunii dintre Pind și Olimp.

Afluenții Adriaticei sunt mai toți de o mică importanță, având cursul scurt, din cauza crestei munților ce se apropie de țărmul mării.

Vom nota ca mai principale:

Cetina, care curge spre Sud paralel cu cresta Di-paricilor.

Narenta, al cărui basin formeză mare parte din Hertzegovina, trece la Ostrozak, Mostar și se varsă la Fort opus.

Morața, care udă Muntenegrul, se varsă în lacul Scutarî, care este în legătură cu marea printr'un braț.

Drinul, compus din Drinul negru și Drinul alb, Drinul negru, care nasce din lacul Okrida, curge de

la Sud spre Nord, pe când Drinul alb curge în sens opus.

Voinsa, a cărei vale superioară corespunde pasului Mezovo.

Arta, se varsă în golful Arta, formeză în parte frontiera Greciei.

O r o g r a f i a

Intre Macedonia, Albania și Serbia se întinde o vastă ridicătură granitică, cu înălțime medie de 600 metri, care poate fi considerat ca nodul întregului sistem orografic al peninsulei balcanice.

Acastă ridicătură se numesce platoul Moesiei; din ea ieau naștere *Morava* (bulgară) și *Iskerul* spre Nord, *Drinul* spre Vest, *Marița* spre Est, *Vardarul* și *Struma* spre Sud. Suprafața sa este acoperită, de mai multe lanțuri și grupuri muntoase, a căror înălțime aparentă este relativ mică, din cauza nivelului ridicat al bazei pe care repausază. Se deosebesc spre Sud-Vest grupul Șhar-Dag, în spre Nord-Est Rilo-Dagh și muntele Vitoș, care sunt sâmburiile tuturor acestor deosebite ramificațiuni.

Intréga regiune este foarte aspră și neroditoare, comunicațiunile se fac adesea pe nisce poteci strâmte, greu de străbătut și expuse vânturilor de Nord-Est, care de multe ori sunt nisce adevărate vijelii periculoase; ea însă are și părți deschise, pe unde comunicațiunile sunt mai ușore.

Platoul domină cele două mari linii de comunicație naturale din văile Mariței și a Wardarului, care duc spre Constantinopol și Salonic, precum și comunicațiile ce duc prin valea Moraviei spre Serbia și prin valea Iskerului spre Dunărea de jos.

Din acest platoū, pornesc în direcțiuni divergente trei mari lanțuri, cari prin ramificațiunile lor forméză orografia peninsulei.

1) Spre Nord-Vest lanțul Alpilor Dinarici, care se légă cu Alpii Iulieni și prin ramificațiunile lor acoperă tótă partea Nord-Vestică a peninsulei.

2) Spre Nord-Est și Est lanțul Balcanilor care forméză orografia Bulgariei și a Rumeliei.

3) Spre Sud lanțul Pindul care forméză orografia părței meridionale a peninsulei.

Alpii Dinarici. Alpii Dinarici, care se întind între Alpii Iulieni și grupul Șhar-Dagh, lungime aproximativ 600 kilometri, constaū din o serie de lanțuri paralele, aspre, în unele părți terminându-se în creste ascuțite, în altele sub forme ovale, ramificându-se prin Croația, Dalmația, Hertzegovina, Bosnia, Muntenegru și o parte din Albania.

Lanțul cel mai înalt este cel care se întinde în lungul termului Adriaticei (cóstele Dalmației).

Din cauza acestei dispunerii a lanțurilor, comunicațiunile sunt înlesnicióse numai în direcțiunea paralelă cu crestele, adică prin văile ce despart diferitele lanțuri; comunicațiile de la vale la vale sunt în general fórte grele, afară de mici esceptiuni unde depresiuni, mai mult sau mai puțin simțite, întrerup barierele ce presintă crestele; cum este de pildă între munții Bosniei și ai Serbiei.

Una din cele mai importante de asemenea depresiuni este cea de la Novi-Bazar, unde converg mai multe văi ce deschid comunicațiuni, și fac din acest punct un important nod de comunicațiuni.

Înălțimea diferitelor creste și vârfuri, merg micșorându-se de la platoul Moesiei spre Sava. În Croația, de

abia se atinge pe alocurea 1500 metri, la capul văilor Bosna și Narenta avem 2200, iar în Hertzegovina și Muntenegru, găsim vârfuri cu 2600 metri (masivul Dormitor). În fine, pe frontiera dintre Muntenegru și Albania, se ridică vârful Coni cu o înălțime de 2850 metri.

Alpii Dinarici se termină la extremitatea lor sudică sub denumirea de Alpii Albanesi, care se întinde la capul văii Drinului alb până la confluența cu Drinul negru și se leagă cu platoul Moesiei, pe malul stâng al Drinului, prin masivul Șhar-Dagh.

Creasta masivului Șhar-Dag are, la partea septentrională, o direcțiune perpendiculară pe cea a Alpilor Dinarici; vârful său cel mai înalt Linbotin atinge 3050 m. La Nord-Est de Linbotin, înălțimea scade foarte repede și, între capul văilor Morava și Vardar, se întinde, cu o înălțime de cel mult 1500 în vârfurile cele mai ridicate, platoul Moesiei, care leagă Alpii Dinarici cu sistemul Balcanic și cu munții Pindului.

Atât lanțul principal cât și ramificațiunile Alpilor Dinarici au diferite numiri, între care se disting următoarele, prin importanța lor :

1) Lanțul principal și cel mai apropiat de țărmul Adriaticei și care se întinde de la cursul râului Isonzo, și până la Șhar-Dagh. Extremitatea nordică este cunoscută sub numele de Karst sau Carso, ale cărui ramificațiuni formează orografia peninsulei Istria. Din dreptul golfului Fiume și până la Sud de obârșia râului Una, munții ieaă denumirea de Marea Capella și Mica Capella. Restul lanțului poartă numele de Alpii Dinarici proprii și.

2) Munții Cerna-Gora între Sana, afluent al râului

Una și Verbas; acestea nu sunt de cât o ramificație spre Nord a Alpilor Dinarici.

3) Munții Rodovan între Verbas și Bosna se legă cu Cerna-Gora, și prin urmare cu lanțul principal al Alpilor Dinarici, prin Munții Radusa, ce se întind între Narenta și capul văei lui Verbas.

4) Partea meridională a Alpilor Dinarici, ce se întinde din capul văei râului Bosna până în cursul Drinului. Masivul principal al cărui créstă se încovioie în formă de arc spre Nord-Est, este cunoscut sub numele de Alpii Albanesi sau munții Albaniei de Nord.

5) Munții dintre Bosna și Drina cu diferite numiri; partea principală este constituită de Vrania-Planina.

6) Munții Serbiei, între cari găsim regiunea numită Sumadia între Drina, Morava sêrbă și Morava întrunită; Jagor-Planina (numită și Golia) între Uvaț, Ibar și Morava sêrbă; lastrovăț și Cupaonik Planina, între Ibar, Morava sêrbă și Morava bulgară. Acești masivi pot fi considerați ca făcând un sistem întru cât-va deosebit de acela al Alpilor Dinarici, fiind mai mult o trăsătură de unire spre partea Nordică între sistemul Dinaric și cel Balcanic.

Structura întregului sistem al munților Dinarici este foarte încurcată și aspră.

Văile sunt strîmte, unele din ele închise, formând bazine lacustre. Adesea râuri chiar de un ôre-care volum de apă dispar de la suprafața pământului, pentru a urma paturî subterane și reapar apoi în alte părți; terenul peste tot stâncos și arid în Hertzegovina, Dalmația și Nordul Albaniei; în Bosnia din contră este fertil, acoperit de păduri și vegetațiunii de tot felul, ceea ce face ca acéstă provincie să fie destul de bogată.

Munții Pindului. Din masivul propriu și Șar-Dagh, un lanț impunător de munți se întinde de la Nord spre Sud de a lungul Drinului negru, prelungindu-se între Egea și Adriatică, până în extremitatea sudică a Greciei. Părțile din care se compun acești munți sunt următoarele:

1) De la Linbotin până în cursul Vistriței, între Drin și Vardar, lanțul aparține munților Șar-Dagh, ei însă port și numele de Peristeri.

2) Paralel cu densesi, pe malul opus al Drinului negru, se întinde un alt lanț sub diferite numiri, (partea cea mai importantă este constituită de munții Tömör la Vest de lacul Okrida, 2200).

3) Pe malul drept al Vistriței găsim munții Grammos, a căror înălțime scade până la 1000 m. și chiar mai puțin, prezentând aspectul unei serii de platouri.

4) La capul văii Salambria, se desparte către Est, urmând cotitura Vistriței, munții Mezovo cari se legă cu lanțul Olimp-Ossa-Pelion, ce are o direcțiune perpendiculară pe a munților Mezovo, formând malul apusan al golfului Salonic.

5) De la Mezovo în jos, lanțul ia numirea de munții Pindului propriu și, terminându-se cu ramurile Oeta spre Sud și Othrys către Est.

6) Diferitele grupuri din Peloponez cu numiri variate, ce nu sunt de cât o continuare a munților Pindului, dincolo de golful Corint.

Balcaniș. La Est de masivul Șar-Dagh se întinde până la sorgintele Ischerului, platoul Moesiei, care formează prin pozițiunea sa centrală nodul întregului sistem orografic al peninsulei balcanice.

Printre culmile care domină platoul Moesiei, sunt mai

de însemnat masivul *Vitoș*, care se ridică între cele două ramure ale Iskerului cu o înălțime de 2330 metri și Rilo-Dagh, ce se găsește mai la Sud, atingând înălțimea de 2750 metri.

Din Rilo-Dagh se desparte importantul lanț denumit :

Munții Rodope, ce se întinde către Sud-Est, între râurile Struma și Marița, separând Tracia de Macedonia.

Masivul munților Rodope constă din două creste despărțite de adâncă vale a lui Karasu

Intre masivul Vitoș și Etropol-Balcan. se întinde fertila depresiune în care se găsește Sofia ; prin ea trece, de la Sud-Est la Nord-Vest, principala comunicațiune ce pune în legătură Constantinopolii cu Dunărea de mijloc.

Depresiunea este deschisă către Nord-Vest, din contra ea este închisă către Sud-Est prin culmele ce separă capul văii Iskerului de aceea a Mariței. Calea de comunicație trece din valea Mariței în a Iskerului prin pasul numit porța Traiană (800 m.).

Balcani proprii șiși constituie o culme având forma unui arc de cerc, cu concavitătea întoarsă spre Nord-Est și care se sprijină cu o extremitate pe Dunăre și cu cea-l-altă pe marea Négră, iar cu centrul său se lăgă pe la capul văilor Marița, Isker și Nișava cu munții din interiorul peninsulei.

Acéstă créstă este adânc tăiată și prin urmare despărțită în două de valea Iskerului care 'și are sorgintea la piciorle muntelui Vitoș și al muntelui Rilo. Porțiunea de créstă coprinsă între Isker și Dunărea, care ia numirea de Stara Planina și Golubinia Planina, se lăgă peste Dunărei cu Alpii Transilvaniei, constituind împreună un singur lanț, rupt de Dunăre.

Comunicațiunii destul de numeroase traversază văile Balcanilor și pun în legătură Bulgaria cu Serbia și cu Moesia.

Cea-l-altă porțiune de lanț, care sub numele de Velichiî sau Hogeia-Balcan (Hemus) se întinde de la Isker la marea Négră, cu o înălțime medie de 1700 metri, prezintă caractere cu totul diferite pe cele două versante.

Versantul septentrional constă din terase suprapuse în formă de amfiteatru, descinzând către Dunăre; versantul meridional din contră prezintă pante destul de repezi ce cad pe râul Marița.

Crésta are în general reliefuli impunătoare, către centrul său; descresce însă cu cât ne apropiem de mare, unde lanțul ia denumirea de Emineh-Balcan.

Spre partea răsăritenă a lanțului, terenul fiind mai puțin aspru, comunicațiunile sunt mai numeroase și în general nu grele; din contră, către centrul lanțului, trecerea din valea Mariței în a Dunărei este cu totul anevoioasă, drumuri proste și foarte rare, cel mai important este cel de la pasul Șipca. Prin urmare, o armată ce ar veni despre Dunăre, nu ar putea să pătrundă repede și cu forțe numeroase în basinul râului Marița, de cât trecând pe la Vest sau Est de partea centrală a lanțului.

Căi de comunicațiune

Din cauza orografiei complicate a peninsulei și a naturei aspre a terenului, comunicațiile sunt puține și acele care există chiar, sunt în stare mediocră.

Pe de altă parte, din cauza deosebirii de interese între diferitele provincii ale peninsulei, de și au fost reunite mai mult timp sub o singură dominațiune, ele nu au format nici o dată un stat compact, fie-care a avut

un centru propriu, către care convergea totă activitatea economică a provinciei. Lipsind comunitatea de interese, și prin urmare și relațiuni strânse între provincii, rețeaua căilor de comunicațiuni s'a dezvoltat mai mult în sensul de a răspunde intereselor locale ale provinciilor, de cât celor generale. Asprimea terenului a impus peste tot căilor de comunicație să urmeze părțile cele mai înlesnicioase, adică să urmeze liniile naturale de comunicație, ocolind obstacolele, și de aceea drumurile importante le găsim în văile râurilor Marița, Isker, Morava, Vardar, iar trunchiurile de legătură între ele se găsesc pe platoul Moesiei.

Căi ferate. Rețeaua de căi ferate constă din două linii mari, care lăgă Constantinopolul și Salonicul cu rețeaua Austriei și câte-va trunchiuri mici. Linia Constantinopolului urmăzează valea Mariței până la obârșie, trecș în văile superioare ale Iskerului și prin valea Nișavei, dă în a Moravei pe care o scobórá până la Seméndria, bifurcându-se încă și spre Belgrad, unde are legătura cu linia Austriacă Semlin-Temeșvar.

Linia Salonicului urcă valea Vardarului până la Uscub (Scopolie) și de aci, trecând peste munții Cara-Dagh, dă în valea Moraviei și se unesce cu precedenta la Niș. De la Uscub se desparte o ramură prin câmpia Cosova până la Mitrovița în valea Ibarului, destinat a fi prelungit până la Serajevo.

O a treia linie importantă, prin situațiunea sa, este cea de la Brood (pe Sava) la portul Opus (Adriatica). Ea urcă valea Bosniei până la Serajevo și de aci, peste culmea Radusa, dă în valea Narentei, pe care o scobórá până în mare.

Afară de acestea, ca trunchiuri mai mici, găsim : Li-

nia Rusciuc-Varna, de o óre-care importanță comercială ; linia Sofia-Köstendil, importanță locală ; linia Sisec-Banieluca, menită pöte a fi prelungită prin valea Verbasului până la Serajevo.

Sosele. Cea mai lungă și mai importantă sosea este cea de la Belgrad la Constantinopoli care trece prin Deligrad, Niș, Pirot (basenul Moraviei) Slivnița, Sofia (basenul Iskerului), Icitiman, Tatar-Bazargic, Filipopoli, Adrianopoli, Luleh Bergas, Constantinopole.

Paralel cu acéstă sosea, găsim o alta ce légă cursul mijlociü al Savei cu Constantinopole, unindu-se cu precedenta la Tatar-Bazargic.

Ea pornesce de la Sisec și Brod, se reunesce la Sarajevo, de aci se continuă în douë ramuri, mergënd la Priepolie prin Vișegrad și Ciainița ; de la Pripelie dä la Novi-Bazar, la Mitrovița și la Uscub ; de aici, lăsând valea Vardarului apucă spre Est la Köstendil, de unde se unesce cu soséua Belgrad-Constantinopol prin douë trunchiuri : Köstendil-Sofia și Köstendil-Dubnița-Tatar-Bazargic. Legătura se mai face și prin trunchiul Pristina-Niș.

De la Sarajevo, soséua considerată, trimite o ramură ce coböră valea Strumei până la Siros.

Soséua Belgrad-Sofia-Constantinopole este în legătură cu Dunărea prin câte-va sosele ce traverséză lanțul Balcanilor. Spre extremitatea vestică avem soséua ce plécă de la Vidin și Lom-Palanca, mergënd în valea Nișavei la Palanca, soséua Lom-Palanca-Sofia și soséua Nicopoli-Plevna-Sofia prin valea Iskerului.

Cätre centrul lanțului, soséua Sistov-Rusciuc prin valea lantrei la Târnova, și de aici se bifurcă, ducënd în

valea Mariței la Eski și Eni-Zagra prin pasurile Șipka și Ferdris.

La extremitatea Estică există soséua Șumlei, care vine de la Rusciuc și Silistra și merge la Karnabad.

Punctele Eschi-Zagra, Eni-Zagra și Carnabad sunt legate prin soséua longitudinală care prin Ciorpan, punctele citate și Aidos, merge la Burgas pe ținutul mării Negre.

În fine, paralel cu marea Négră, găsim o cale de comunicație, ce pune în legătură cursul inferior al Dunărei cu Varna, pornind de la Tulcea și mergând prin punctele Baba-Dagh, Megidia și Bazargic.

Considerațiuni. Raportându-ne la direcțiunea generală a căilor mari de comunicație, putem observa că atacurile pe uscat, pornite din afară către interiorul peninsulei, nu pot veni de cât din doué direcțiuni : din spre cursul mijlociū și inferior al Savei și din spre valea de jos a Dunărei.

Prima direcțiune dispune de doué căi, care se unesc în valea Mariței, trimitând o ramură spre Salonic (cale ferată) și una prin valea Strumei ; iar a doua de doué grupuri de comunicații care dau în valea Mariței, traversând Balcanii pe la extremitățile părții centrale a lanțului.

Ambele direcțiuni au a lupta cu greutăți seriose până în valea Mariței, de unde numai terenul începe a deveni favorabil operațiunilor cu mase mari.

Țiind însă socotélă, pe de altă parte, de formele aspre ale terenului, de obstacolele naturale ce despart diferitele provincii, din care se compune peninsula, putem vedea că, fie-care din aceste provincii constituiesce, din

punctul de vedere militar un eşicher distinct, un redut pentru apărarea locală. Ast-fel sunt : Grecia, Albania, Bosnia, Serbia, Bulgaria și Macedonia. Cea mai importantă dintre acestea, prin situațiunea și prin întinderea sa este Tracia saū basenul riului Marița, în care se reu-nesc, după cum am vedut, drumurile ce vin de la Sava, precum și cele de la Dunăre și în care se găsesc principalele obiective ale peninsulei Balcanice: Andrianopole și Constantinopole. Tracia așa dar este menită a fi teatrul marilor operațiunii decisive, este regiunea în care se va decide de sórta imperiului Otoman. Ocupată ea, se póte dice că sunt tăiate tóte comunicațiile dintre capitală și cele-l-alte provincii Europene ale imperiului Otoman, în care vor mai putea avea loc lupte de partisaní, din cauza naturei muntóse a terenului, dar nici de cum operațiunii de natură a schimba rezultatul resboiului.

Acéstă apreciere este confirmată de peripețiile ultimului resboi, în care imperiul Otoman, de îndată ce Rușii pătrunseră în Tracia, fu constrâns a accepta condițiunile impuse prin tractatul de la San-Ștefano. “

B U L G A R I A

Notițe istorice. Bulgarii s'aū arătat la Dunăre pe la sfârșitul secolului al 5-lea. Ei năvăliră în Tracia amenințând Constantinopol, care n'a putut să scape de cât prin abilitatea Generalui Belisario (559). Intăriți prin al douilea curent de imigrațiune, reușiră a cuceri Moesia și s'aū instalat pe lângă slavií agricultorí; aleseră drept capitală Preslav — lângă Șumla.

La sfârșitul secolului 8-lea, bulgarii să aliază cu Carol Magnu—și cuceriră aprópe întréga peninsulă balcanică; puterea lor crescú în așa grad în cât aú ajuns să impue tribut imperiului Bizantin, pentru a'í garanta existența. După acésta era de glorie însă, nu târđiú, începe decadența (pe la 963) din cauza mai cu sémă a desbinărilor. Capitala lor căđu și Bizanțiul putu să 'și întindă din nou frontierele până la Sava. (acesta pe la anul 1018). Doué secole mai târđiú (1186) frații Așan pun bazele unui nou imperiú bulgar, cu capitala în Tárnova. Mai târđiú însă, țara fu din nou împărțită în mai multe bucăți, lucru ce favorisă fórte mult cucerirea ei de către turci. Puțin după bătălia de la Kossova, ei fură cu totul învinși de Bajazet I (1392). Bulgarii subjugați perdură instinctul lor resboinic și în timp de 5 secole, dominațiunea turcă îi reduce la o stare de decadență generală. Revoltele agrarie din 1838 și 1841, fură înăbușite într'un mod crud, așa în cât nimeni nu ma'í îndrăsni să se misce.

În 1865 Midhat-Pașa, numit guvernorul vilajetului Dunărei, introduce óreși-care bune reforme, și transformă fórte repede țara; dar o mișcare insurecțională isbucni în 1867, care fu pedepsită de dênsul fórte aspru; după puțin timp el fu rechemat la Constanti-nopol.

Succesorii sêi părăsiră opera începută de el, ameliorarea acestei provincii încetă. Cu tóte acestea, în 1872 se dádu o satisfacție bulgarilor, care până atunci mai aveaú să suporte un al douilea jug, pe acela al clerului fanariot; un firman imperial a acordat autonomia bisericii lor.

Mai multe rescóle parțiale de la 1868 încóce, afir-

mară deșteptarea naționalității bulgare. Masacrele prin care s'au înăbușit rescóla din 1876, au mișcat tóată Europa și au provocat de o cam dată intervenirea puterilor, iar nu mult după aceea declararea de resboi din partea rușilor. După nimicirea armatelor Turcesci, Impăratul Alexandru a voit, prin tractatul de la Sf. Ștefan, să nimicéscă aprópe cu totul imperiul turc și să constituie pe ruinele sale un mare Stat, cöprindënd tóte țerile bulgare din peninsulă ; dar tractatul din Berlin n'a lăsat să subsiste de cât actualul *principat* al Bulgariei.

Organisația politică. Noul principat este un Stat constituțional, sub suveranitatea *sublimei Porți*, membrii adunării naționale, 1 la 10,000, sunt aleși direct de popor prin plebiscit. Miniștrii sunt responsabili de actele lor, atât către print, cât și către adunarea națională.

În urma alegerii prințului ca guvernator al Rumeției de către locuitorii acestei provincii, există în Bulgaria o stare de lucruri încă nehotărâtă ; de drept Rumelia și Bulgaria, forméză două părți ale imperiului turc, bine distincte și cu drepturi politice cu totul deosebite ; de fapt însă, ele forméză un singur Stat sub prințul Bulgariei și în același timp sub suveranitatea Porței.

Intinderea și populațiunea. Teritoriul Bulgariei propriu ăise, este coprins între Timok, Dunărea, Marea Négră și Balcanii, întindëndu-se în partea occidentală până în valea Strumei.

Ea are o întindere de 64,000 kilometri pătrați, cu 2,000,000 locuitori ceea ce dá o densitate de 31 locuitori pe kilometru pătrat. Rumelia este coprinsă între Balcani,

Despot și Cara-Dag și Marea-Négră; are o întindere de 35,900 kilometri pătrați cu o populațiune de 816,000 locuitori. ceea ce dă o densitate de 23 locuitori pe kilometru pătrat. Resultă de aci că teritoriul întreg al Bulgariei are o întindere de 99,900 kilometri pătrați, cu o populațiune de 2,816,000 locuitori, având o densitate medie de 28 locuitori pe kilometru pătrat, densitate foarte slabă.

Populațiunea Bulgariei nu este omogenă ca naționalitate, căci cifra de mai sus coprinde aproximativ :

67	la sută	Bulgari,
26 3	" "	Turci,
2.4	" "	Rcmâni,
2.4	" "	amestecături de Greci, Ovrei, Germani, Țințari,
1.9	" "	Țigani.

Poporul bulgar se distinge mai cu osebite, prin activitatea sa, pe care o aplică în special la munca pământului; suferințele îndurate în cursul lungului timp de dominațiune, îi a înăsprit caracterul, și tot din cauza dominațiunei a ramas foarte înapoi sub raportul noilor progrese, totuși este plin de energie și aspirațiuni.

În general Bulgarii sunt considerați ca buni soldați ; în 1885 au dat probe vădite de bravură.

Clima. Clima Bulgariei în general se asemănă cu a României, mai cu sém. versantul septentrional al Balcanilor.

Pe versantul meridional, clima este mai dulce, dar mai variabilă fiind expusă vânturilor, care din cauza munților ce înconjură valea superiără a Mariței, se schimb adesea în vijelii, mai cu sémă pe timpul iernei.

Resurse. Resursele principale în Bulgaria ca și în România, sunt producțiunile agricole, industria este foarte înapoiată.

Comerțul se exercită pe o scară mică și este de un caracter local, din cauza lipsei de căi de comunicație.

Satele în general sunt rare, din cauza micii densități a populațiunei, așa în cât trupe numeroase vor fi în tot-d'a-una constrânse a recurge la bivuacuri.

O r o g r a f i a

Orografia Bulgariei consistă din diferite ramuri ale Balcanilor, al căror nume s'a întins la întreaga peninsulă balcanică.

În orî-ce cas, ca relief Bulgaria ne presintă două zone: zona delurilor și zona munților, la cari se mai pôte adăoga și câte-va mici porțiuni de șes.

Zona muntôsă. Din grupul Șhar-Dag, care este unul din nodurile orografice cele mai importante ale peninsulei balcanice, se desparte o ramură spre Nord-Est, sub denumirile de Cara-Dag și Küstendil-Dag, legându-se prin grupul Rilo, cu partea centrală a sistemului Balcanic.

Între Struma și Marița, se întinde spre Sud-Est munții Rodop, a căror înălțime trece în multe părți peste 2000 de metri, despărțindu-se în două mari ramuri, una Despot-Dag între Karasu și Marița spre Sud-Est și apoi întorcându-se brusc spre Est paralel cu cóstele Mării-Egee, și alta Perim-Dag paralel cu cea d'ântei, dar conservând direcția Sud-Est și întin-

dându-se între Struma și Karasu. Crésta munților Despot, până la cursul Ardeî, constituie frontiera între Rumelia și Imperiul Turc.

La Nord de grupul Rilo, se află masivul Vitoș (2300) care pune în legătură munții Rodop și Küstendil cu lanțul Balcanilor propriu ȕiși, prin grupul Cara-Bair.

Acești munți se întind în formă de arc cu conca-
vitatea spre Nord-Est, de la capul Emineh. până la
portile de fer, unde se pun în legătură cu sistemul
Carpatic.

Spre Nord, Balcanii conserv aspectul muntos până
la o linie ce ar trece prin: Belogratick, Bercovat, Vrața,
Târnova și ceva mai la Sud de Șumla.

Dincolo de acéastă linie, ei să întind în formă de
coline până la Dunăre; Spre Sud, Balcanii din contră
cad în ramuri scurte și repeȕi pe Tundja și Toplița,
afluentă ai Mariȕei și pe Asimac, afluent al Tundjei.

Lanțul Balcanic este tăiat în douē părȕi de cursul
Iskerului, care pune în legătură Dunărea cu platoul
Sofia. Secȕiunea la Vest de Isker, se întinde spre Nord-
Vest, sub denumirea Stara-Planina, intră în Serbia
și se leagă cu Galubinie-Planina. după ce constituie
frontiera între aceste douē țeri, pe o întindere de 80
kilom.

Înălȕimea acestor munți este inferioară la 2000 m.
Versantul lor nordic este acoperit de păduri, și spre
póle este productiv; cel de Sud este arid; ei sunt tra-
versaȕi de douē căi de comunicaȕie: Lom-Palanc-Sofia
prin pasul Gincî și calea de la Vidin în Serbia la Niș
prin pasul St. Nicola.

La Sudul acestor munți, trece principala cale de

comunicație și calea ferată dintre Serbia și Bulgaria prin Sofia, Piroț și Niș.

Secțiunea centrală este coprinsă între Isker și sorgintele Camcicului, sau mai bine calea de comunicație dintre Șumla și Iamboli.

Înălțimea medie în această secțiune este de 1700 m. Versantul de Nord se scoboră în formă de terase, dispuse ca niște trepte spre Dunăre; iar spre Sud după cum am spus, versantul cade brusc pe văile superioare ale râurilor, ce au un curs paralel cu acest lanț. Dincolo de aceste văi, să întinde un al doilea lanț, paralel cu cel d'ânteiu, format din grupuri aproape izolate și anume de: Sredna-Gora între Giopsu, Isker și Marița și Karad-jia-Dag între Tundja și Marița.

Balcanii centrali ieaă diferite numiri; între cele două Iskere (Iskerul mare și Iskerul mic) se numește Etropol-Balcan și Bogdan-planina. Apoi între Isker și Iantra, Troian-Balcan, iar de la Iantra spre Est până la Camcic, ia numirea de Kogea-Balcan, numire care se dă, în mod generic, la totă regiunea centrală.

În această secțiune sunt mai multe pasuri; în general comunicațiunile sunt grele, cele mai bune sunt: soséua Târnova-Eschizagra, prin pasul Șipca și Târnova-Enizagra, prin pasul Haiduk (Ferdris).

La Est de soséua Șumla-Iambali, munții se deprim continuându-se sub denumirea de micii Balcani, între Deli-Camcic și Bujuk-Camcic.

Ramurile laterale ce trimit, devin mai mult nisce lanțuri de deluri de cât munți. Între aceste ramuri putem cita: Emineh-Dag paralel cu micii Balcani, întindându-se spre mare la Sud de Deli-Camcic și ramura Binar-Dag, care face cu totul parte din zona

deluroasa întinându-se spre Dobrogea. Din cauză că lanțul perde în această secțiune caracterul muntos, este străbătut de multe și bune căi de comunicație, ce pun în legătură Dunărea cu Marița, între care este de notat, ca cea mai importantă, calea Șumla-Iamboli, prin pasul Araptepe și calea Varna-Burgas, pe țărmul mării (drum ordinar).

Zona delurilor. Este constituită de tot terenul coprins între limita septentrională a zonei muntoase și Dunăre pe al cărui mal, delurile cad cu o înălțime de cel puțin 50, cea ce face ca malul drept să domine continuu malul stâng, afară de puține părți. unde delurile se opresc la ore-care depărtare de fluviu.

Acastă zonă este în general populată și străbătută de dese comunicațiuni, care însă nu sunt în toate părțile în bune condițiuni.

În orî-ce cas, este zona cea mai productivă a Bulgariei propriu zisă, și cea mai populată în același timp. Tot din această zonă face parte ramura ce am văzut că să desparte de extremitatea orientală a Balcanilor spre Nord-Est, întinându-se către Dobrogea.

Zonele șese. Zonele șese în Bulgaria sunt constituite de mici porțiuni sau șuviți de teren plan, în general de mică întindere.

Sunt de notat între șesuri.

Șesul Sofiei populat și străbătut de comunicații. Șesul mai spațios al Mariței, care comunică cu cel precedent prin porța Traian și, în fine, îngustul dar frumosul șes al Tundjei.

Idrografie

Pe versantul septentrional, toate cursurile de apă au direcțiunea către Nord, vărsându-se în Dunăre; caracterul lor este mai mult sau mai puțin torențial, totuși ele constituie nise obstacole de oare-care valoare, având în general albia cu mult mai jos de cât nivelul ambelor maluri, aceste provin din faptul că părțile cele mai deprimare ale versantului, sunt cel puțin 50 m. deasupra Dunărei, în care, după cum am spus, se varsă numitele râuri. Intre dânsese sunt de citat :

Tmok, important pentru că face frontieră între Bulgaria și Serbia; el presintă și oare-care valoare ca obstacol.

Arcer și *Lom* vărsându-se la Arcer și Lom-Palanca; *Ogost* și *Skit*, care se varsă în Dunăre lângă Rahova, în fața gurei Jiului.

Iskerul, cel mai important râu de pe acest versant Isvorește din Rilo-Dagh traversază șesul Sofiei și apoi deschidându-și drumul prin masivul Balcan, trece pe versantul septentrional și dă în Dunăre în fața Corăbiei.

Vidul și *Osma*, se varsă în fața Oltului, în apropiere de Nicopol.

Iantra, care deschide comunicația cu versantul meridional prin pasul Șipca, el primesce în stânga pe Ruscica.

În fine, se mai pot nota *Lomul* compus din Ak-Lom, Banic-Pom și Kara-Lom care se varsă la Rusciuc.

Teke-Dere la Turtucaia și *Taban-Dere* la Silistra. Alte multe pârae se mai găsesc pe acest versant afluenți ai râurilor enumerate sau direct ai Dunărei, dar de o mai mică importanță.

Pe versantul meridional între, Balcani și grupul

Despot-Dag, curge Marița într'o vale spațioasă. Ea primește pe Toplita, Giopsu și Tundja, ale căror văi superioare separă lanțul propriu zis al Balcanilor de antelanțul constituit din munții Sredna-Gora și Caradja-Dag. Mai este de notat, Asimac, afluent al Tundjei, care deschide comunicația între valea Tundjei și golful Burgas și Sasli, afluent al Mariței.

În fine Buiuc-Camcic și Deli-Camcic care se varsă, întrunindu-se, în Marea-Négră și între care se întind micii Balcani.

Căi de comunicație. Bulgaria dispune până acum numai de 2 linii de căi ferate.

1) Linia dintre Rusciuc și Varna.

2) Linia din valea Mariței care vine de la Andriopole la Sofia și de aci merge prin Pirot la Niș, în Serbia.

Din această linie se desparte un trunchiū, de la Târnova prin Iamboli, spre Marea-Négră la Burgas; un alt trunchiū de la Sofia se desparte spre sud, mergând la Küstendil.

Se crede că aceste două linii vor fi puse în legătură printr'o linie nouă peste Balcani, (Șumla Iamboli). Față cu România, Bulgaria se găsește în condițiuni cu totul mediocre, căci nu poate utiliza de cât linia Rusciuc-Varna, care nu este în legătură cu Rumelia nici cu Sofia.

Mai multe linii sunt proiectate care se ducă din interiorul țerei către Dunăre.

Sosele. Și sub raportul soselelor, Bulgaria nu se găsește în condițiuni mai escelente.

Pe versantul septentrional, există în lungul Dunărei un drum de căruțe, care legându-se cu drumul din

Dobrogea ce vine de la Megidia, trece prin Silistra, Turtucaia, Rusciuc, Lom-Palanca, Vidin și apoi trece în Serbia.

Pe versantul meridional există, din contră, o sosea care pornesce de la Burgas, trece prin Aidos, Slivin, Eni și Eschi-Zagra, Filipopoli, Sofia și apoi duce în Serbia pe la Pirot.

La Filipopoli se desparte ramura, ce prin Andriano-pole merge la Constantinopoli.

Intre aceste două căi longitudinale, sunt mai multe trunchiuri de sosele ce pune în legătură malul Dunărei cu interiorul țerei.

Intre aceste trunchiuri sunt de notat :

1) Soséua Rusciuc (saŭ Silistra, drum ordinar).-Varna care se continuă spre Burgas în drum ordinar.

2) Soséua Șumla-Iamboli, prin pasul Kiris-Kedi saŭ *Arap-tepe*.

Acéstă sosea este secondată, la mică distanță (25 kilometri) de soséua Rasgrad, Sliven prin pasul Kazan între Slivno și Kotel, nu este de cât drum de care.

3) Soséua Rusciuc, Târnova, Kazanlak, Filipopoli prin pasul *Șipca*

Din acéstă sosea se desparte de la Târnova, un trunchiŭ ce merge la Ienizagra prin pasul *Ferdris*.

4) Soséua Plevna-Sofia prin pasul Baba-Konak; se găsește în legătură cu Nicopol, printr'uu drum de care.

Acéstă sosea este secondată de un alt trunchiŭ care prin Lovcea și pasul Traian, duce în valea lui Giopsu, precum și de trunchiŭ ce trece prin pasul Teteven în valea Topliței. Ambele aceste căi însă sunt în próstă stare în munți.

5) Soséua Rahova-Vrața care se prelungește apoi peste Balcani la Sofia în drum ordinar.

6) Soséua Lom-Palanca prin Bercovaț și pasul Gincî.

7) Soséua Vidin-Belogragic-Niș, trecênd în Serbia aproape de Pirot, prin pasul St. Nicolae.

8) Soséua Biela-Plevna-Teliș.

9) Târnova-Lovcea-Iablanița

10) Sliven-Carlova-Sofia; aceste trei din urmă pun în legătură soséua Plevna-Sofia cu soséua Rusciuc-Târnova.

Afară de aceste mari trunchiuri, mai sunt și altele mai mici, ce pun în legătură diferitele localități cu liniile mari de comunicație.

Drumuri ordinare. În general se pôte dice că Bulgaria posedă o rețea suficientă de căi ordinare, care pe timp uscat pot permite același transit ca și cele împe-trite.

Acéstă rețea are ca centre principale Sofia, Târnova și Șumla, care sunt nodurile principale ale comunicațiilor după versantul septentrional.

Pe versantul meridional nodurile principale sunt: Filipoli, Târnova (valea Mariței) și Slivno. Este de notat în fine ca nod de comunicație și Oglu-Bazargic, în apropiere de frontiera Dobrogei, în care se întâlnește drumurile de la Mangalia, Constanța, Silistra, Pravad, Balcic și Varna.

Centre populate. În general orașele Bulgariei sunt mici, cel mai mare este Filipopoli, care numără la 45,000 locuitori.

Intre cele mai importante mai putem nota : Sofia, capitala principatului 32,000 locuitori situat în șesul Sofiei, nod fôrte însemnat de comunicații.

Târnova 12,000 locuitori, Șumla 23,000 locuitori, apoi vin orașele situate pe malul Dunărei : Silistra, Turtucaia, Nicopoli, Rahova, Lom-Palanca și Vidin în fața Calafatului.

Întăriri. Înainte de războiul din 1877, aproape toate orașele de pe malul Dunărei erau fortificate, între care cele mai tari se nota Silistra și Rusciuc, care împreună cu Șumla și Varna formau renumitul patrulater al Bulgariei.

În baza tratatului de la Berlin, aceste întăriri trebuiau să fie desființate; unele au fost dărâmate cu totul, unele numai superficial, iar altele au rămas neatinse.

Considerațiuni generale. Bulgaria confină cu România, Serbia și Turcia; un atac în contra sa, trebuie să pornescă din una din aceste țări.

Forma generală a terenului fiind accidentată, se poate dice, în teza generală, că Bulgaria nu se găsește în condițiuni proste, din punctul de vedere al apărării teritoriului; din contră, fiind socotită de valoarea elementelor geografice de care dispune, cum sunt Dunărea și Balcanii, s'ar putea conchide că condițiunile sale sunt escelente.

Nu mai puțin însă, din cauza orientării acestor elemente în raport cu forma frontierilor și valoarea lor, Bulgaria nu poate trage pe deplin profit din avantajele ce-i oferă terenul și în orice caz, condițiunile sale defensive, sunt cu totul diferite față cu fie-care din cele trei țări considerate.

Teritoriul actual al Bulgariei, adică împreună cu Rumelia prezintă două linii de apărare spre România : Dunărea și Balcanii. Prima este constituită de un element geografic de primul ordin ; valoarea râurilor este

însă în raport invers cu întinderea porțiunei de apărat, și în raport direct cu numărul forțelor disponibile pentru a-l apăra. Din acest punct de vedere, Bulgaria se găsește în condițiuni cu mult inferioare celor în care se găsea Turcia, care dispunea de forțe suficiente spre a trage tot folosul putincios din valórea Dunărei; plus că, stăpânind cursul râului de la Mare până la Orșova, avea flancurile pe deplin asigurate; Bulgaria din contra, este lipsită de mijlóce a întări și ocupa toate punctele de pe fluviu, pe unde s'ar putea încerca trecerea, și nici nu dispune de o marină fluvială, care să-î înlesnescă apărarea; în fine, ambele flancuri sunt nesprijinite, căci flancul drept este expus atacurilor pornite din Dobrogea, iar tária flancului stâng, depinde exclusiv de atitudinea Serbiei.

În cazul când lupta ar avea loc numai între România și Bulgaria, admitând că Serbia ar fi neutră absolut, cele două părți s'ar găsi cu forțe mai mult sau mai puțin egale. Totuși România, putând să aibă oareșicare superioritate, ar găsi mijlocul să grămădescă forțe suficiente în Dobrogea spre a întórce flancul drept al apărării, atrăgând în același timp atențiune pe totă întinderea frontului, de la Timok până la Silistra.

În acest cas, totul va depinde pentru apărare de rezultatele ofensivei din Dobrogea, și prin urmare de energia cu care se v'a putea exercita apărarea în patruleterul Silistra, Rusciuc, Șumla și Varna, a cărei importanță în acéstă ipoteză devine de totă evidența.

Nu trebuie să se uite că, România ar putea să încerce printr'o mișcare repede și la timp, trecerea fluviului spre partea sa centrală, dacă Bulgaria ar gră-

mădi grosul forțelor în patruleter și ar slăbi prin acésta apărarea de front.

Din tóte aceste considerațiuni, resultă că spre a trage un profit real de valórea Dunărei, Bulgaria trebuie să se garanteze contra unui atac de front, ocupând punctele principale de trecere, cari sunt indicate întru cât-va de vechile intrări turcesci de pe malul drept al fluviului, și luând măsuri serióse pentru a'și garanta flancul drept, expus atacurilor din Dobrogea.

Dacă Serbia este neutră, flancul stâng al apărării sprijinit pe Timok și Stara planină este în deplină siguranță, așa în cât nu póte fi nici o temere din acéstă parte.

Țiind socotélă însă că, rîurile nu aũ putut fi nici odată un obstacol absolut și că, ele împiedecă trecerea cu atât mai puțin cu cât sunt mai întinse, putem conchide că acéstă primă linie, mai curênd saũ mai târđiũ, va trebui să cadă, neputênd fi considerată de cât ca un element întârđietor, cu atât mai slab cu cât superioritatea ofensivei va fi mai pronunțată față cu forțele apărării.

Admițênd însă că Serbia este favorabila atacului, atuncĩ valórea liniei de apărare scade și mai mult. căci nu numai că flancul stâng rêmâne cu totul expus, dar într'un asemenea cas chiar spatele apărării sunt serios amenințate în acéstă direcțiune.

În orĩ-ce chip am considera lucrurile, după perderea acestei prime linii de apărare, Bulgaria dispune de o a doua, care este póte superióră celei d'ântêiũ, adică linia Balcanilor.

Acéstă linie nu este de o egală tãrie în tótă în-

tinderea sa, aripile sale sunt mult mai slabe de cât centrul, ceia-ce se pôte cu ușurință deduce din însesși distribuirea căilor de comunicație.

Pentru aceea, se pôte afirma că apărarea sa cere a se lua măsuri seriose pentru asigurarea flancurilor. Flancul stâng, întărind pozițiunile de la Sofia, pe unde trec drumurile din acéstă parte și ca consecință punct obligat pentru o armată, ce ar voi să debușeze de la Dunăre spre valea Mariței, și a căruî posesiune întôrce tótă apărarea Balcanilor. Flancul drept, conservând cu tărie punctele Șumla și Varna, pentru a împedeca pe agresor să trecă în valea Camciculuî și apoi în a Tundjei.

Centrul Balcanilor presintă ore-care puncte de trecere, dar ele sunt ușor de apărat și pentru aceea ar fi o eróre de a se încerca pătrunderea în valea Mariței, prin acéstă parte, înainte de a se fi trecut pe la una din aripî.

În resumat, se pôte conchide că linia Balcanilor este mai tare de cât a Dunărei, dar și ea fiind mai slabă spre flancuri, cere ca tótă atențiunea apărării să fie către ele.

Și aici dacă facem să intre în complicațiune și Serbia, problema se schimbă cu totul.

Posițiunile de la Sofia pot fi luate în flanc din acéstă parte și chiar întôrse, operându-se pe la Vranja prin valea Moravei bulgare spre Küstendil, pentru a trece apoi direct în valea Mariței.

APARAREA ROMANIEI

Studiul apărării unei țări, basat pe esaminarea condițiunilor geografice, se face în raport cu invașiunile ce pot porni din țările vecine.

Este decî necesar, să esaminăm de aprópe condițiunile în care se găsesce țara, considerată față cu fie-care din țările vecine, și elementele geografice care o separă de ele, pentru a ne da sémă de greutățile, mai mult sau mai puțin mari, cu cari ar avea de luptat invașiunea, și deduce măsurile ce se pot lua spre a face drumul cât se póte de greu, acolo unde terenul nu presintă obstacole serióse.

Studiul apărării României trebuie făcut, prin urmare, față cu Austria (frontiera Carpaților), față cu Rusia (frontiera Prutului) și față cu Bulgaria și Serbia (frontiera Dunărei).

a) Frontiera spre Austria

Partea mărginașă a țerei noastre, către Austria-Ungharia, este constituită de lanțul Carpaților, pe a căror créstă generală trece frontiera politică. Pe partea convexă a lanțului, adică pe versantul Român, ramurile sunt lungi și prea puțin selbaticice, prelungindu-se spre Sud sub formă de délurî, ce se pierd în șesul Dunărei.

Aprópe jumătate din întinderea României de dincoce de Milcov este șes, iar Moldova, cea mai mare parte este delurósă, însă délurile sunt în general practicabile și productive.

În Transilvania din contra, unghiul este ocupat de lanțurî și grupurî de munți, dispuși în formă neregu-

lată, iar Carpații se termin brusc în văile diferitelor râuri, ce au un curs paralel cu mersul crestei principale. Părțile șese sunt foarte limitate, nu au continuitate și se termin prin limbi înguste.

Din această dispoziție a formelor terenului, rezultă că Transilvania prezintă condițiuni favorabile pentru defensivă, din care cauză a și fost numită: reductul Transilvan.

Se poate admite, mulțumită acestor condițiuni avantajoase în care se găsește Transilvania, și la care se mai adaugă și pozițiunea sa geografică, față cu țara noastră, că o invaziune din Austria către noi va porni din ea.

În orice caz însă, fiind sémă de întinderea frontierei noastre cu Austria, care trece peste 700 kilometri, este peste putință a se admite că s'ar putea destina contra noastră o armată, care să fie în stare să opereze pe întregul cerc al Carpaților.

Acésta fie pentru considerațiunii strategice, (căci de sigur că noi nu am putea nici o dată să fim singuri în resboi cu Austria) fie pentru motivul că, natura însăși a solului se opune unei concentrări de forțe considerabile în Transilvania

Pe de altă parte, luând în sémă forma geometrică a frontierei, care se prezintă ca o linie frântă compusă din trei părți, noi putem admite că operațiunile, din lipsă de forțe, față cu întinderea întrégă a frontierei, se vor desvolta, cel puțin cele principale, pe una din aceste părți; de unde rezultă, împărțirea frontierei în trei fronturi :

- 1) Alpii Transilvani;
- 2) Carpații orientali;
- 3) Frontiera Dorna-Mamornița.

Aceste două din urmă însă formeză în realitate un singur front.

A determina asupra cărui din aceste trei fronturi se vor concentra operațiunile principale, este o chestiune ce depinde aprópe în întregime de situațiunea politico-strategică, în care se vor găsi cele două părți, la începerea ostilităților.

Cu toate acestea, un óre-și care paralel se póte face între ele.

În adevăr, admitând cazul unui atac pornit din Transilvania, este de observat că frontul Alpilor Transilvanii permite invaziunii a merge direct și în condițiuni favorabile de marș, către obiectivul principal, Bucurescii. Prin frontul Carpaților orientali, condițiunile generale sunt mai mediocre, iar în special cele strategice sunt defavorabile, prin existența liniei Focșani-Galați și prin direcția escentrică a liniilor de invazie, în cazul când obiectivul principal ar fi Bucurescii. Este prin urmare greu de admis o invaziune pe acest din urmă front, afară de cazul când situațiuna generală ar face ca obiectivul Austriei să fie ocuparea Moldovei.

Considerând în fine frontul de Nord (Dorna-Mamornița) se póte observa că, de și condițiunile pentru mișcarea maselor mari, sunt favorabile și nici un obstacol natural nu se opune invaziunii, totuși, obiectivul fiind Bucurescii, sau chiar numai Sudul Moldovei, ofensiva ar trebui să străbată Moldova în lung, ceea ce i-ar produce mare dificultate; căci ar permite apărării să hărțuiască continuu pe inamic, folosindu-se de toate avantajele ce póte oferi terenul. Mai putem adăoga în această considerațiune că, linia Focșani-Galați ar fi un obstacol greu

de trecut, după un marș agresiv atât de lung și atât de obositor.

Prin urmare, nici prin această parte operațiunile nu pot avea loc de cât în casuri speciale, adică, spre exemplu, atunci când nu s'ar avea în vedere de cât ocuparea Nordului Moldovei, spre a garanta flancul unei armate concentrate în Galiția orientală, contra amenințărilor din Basarabia.

Apărarea frontierei muntoase de la Vérciorova la munții Vrancei, adică frontul Alpilor Transilvaniei.

Țiind sémă de întinderea acestui front, care atinge 400 kilometri, putem stabili că o acțiune generală, pe tótă întinderea sa, nu e posibilă; pentru că nu ar putea fi puse în joc, de nici una din cele două părți, destule forțe, spre a presenta o suficientă tărie în tóte punctele.

Pe de altă parte, el este împărțit chiar de la natură în două, de un obstacol serios (Oltul).

Basați pe aceste considerațiuni, putem afirma că operațiile principale se vor desfășura numai de o parte sau de cea-l'altă a acestui obstacol, iar pe restul frontului vor avea loc operațiuni secundare.

În ce loc aũ să aibă loc operațiile principale, o putem deduce din două considerații: 1) din direcția generală a operațiunilor, și 2) din condițiile speciale ale terenului.

Direcția generală e dată de obiectivele teritoriale mai probabile. Pentru România obiectivul general e Bucurescii, iar pentru Transilvania, valea de mijloc a Mureșului.

Operațiunile pornite din România, vor căuta deci

să ajungă, pe drumul cel mai scurt, către valea de mijloc a Mureșului.

Partea cea mai bogată în căi de comunicație, ce duc spre valea Mureșului, este țara Bărsei (împreună cu șesul Harom-Szek), așa că, primul obiectiv al operațiunilor va fi Brașovul, nodul acestor comunicațiuni.

Resultă deci, că partea din front, mai favorabilă de a fi traversată de grosul forțelor, este cea de la Estul Oltului, căci ea se găsește pe linia dreaptă ce unesce cele două obiective.

Tot la aceste concluziuni ajungem, și din punctul de vedere al condițiilor speciale ale terenului

În adevăr, avem două căi de comunicație paralele cu frontul strategic, separate de un masiv muntos, adânc de 50—80 kilometri. Masivul este traversat de mai multe căi; aceste căi însă nu presint toate aceleași caractere, nici ca lungime, nici structură a drumului, nici ca condițiuni ale văilor prin care trec.

Apoi este a se ține socotélă și de depărtarea la care se găsesc una de alta.

În Oltenia, pe un front de 160 kilometri avem 3 căi în condițiuni, unele mediocre; iar la Est de Olt, pe o întindere mai mică de 100 kilometri, avem 5 sosele, căile: Predél, Bran, Predeluși, Bratocea și Buzău și o cale ferată. Ceva mai mult, în această ultimă secțiune la centre ei, pe un front de 30 kilometri, avem calea ferată și 3 sosele (căile Predél, Predeluși și Bratocea), din care una în condițiunile cele mai bune din toate căile ce tae munții noștri.

Pe de altă parte, mai putem adăoga, că traversarea munților în Oltenia cere până la 8 zile de marș; la Est de Olt, numai 3 zile, 4 cel mult.

Din toate punctele de vedere, partea centrală a secțiunii la Est de Olt este cea mai favorabilă, și de aceea se poate dice aproape cu siguranță, că ea pare să fie destinată a servi de drum marelor operațiuni, atât din România spre Transilvania, cât și din Transilvania spre România.

În ceea-ce privește valoarea obstacolului din care este constituit acest front, adică a zonei muntoase de pe frontieră, iată considerațiunile ce putem face:

Transilvania prezintă foarte multe avantaje defensive, ceea-ce face ca, perdându-se frontiera, apărarea acestei provincii să nu fie de loc compromisă, mulțumită liniilor defensive formate de diferitele cursuri paralele, și pozițiilor tactice ce prezintă zona delurilor, unde ea se poate exercita cu aceiași sortii de reușită. Prin urmare, pentru Transilvania, zona muntoasă de pe latura sa sudică, trebuie considerată numai ca o primă, iar nu ca o singură linie de apărare, contra unei invații din România.

În România, din contra, comparând adâncimea țerei cu lungimea ei, lesne se poate vedea că apărarea se găsește în condițiuni de manevră foarte mediocre, pentru că perdând linia munților, nu mai există înapoia lor nici un obstacol destul de serios, care să creeze dificultăți progreselor inamicului. Singurul avantaj decii al apărării este obstacolul prezentat de munți, și pentru aceea acțiunea sa trebuie să se exerciteze cu toată energia posibilă în ei.

Măsuri de apărare. În România, până în present, nu avem de cât câmpul întărit de la București. Valoarea sa este foarte mare, căci după cum am spus, esind din munți nici un obstacol geografic nu se mai

opune inamicului, așa că capitala ar fi cu atât mai expusă, cu cât este foarte aproape de frontieră; chiar apărarea manevrată, în zona șeasă, nu ar mai putea să se eserceze cu avantaje, fiind restrâns spațiul la spate.

Este deci un fapt evident, că tăria României spre Austria stă în munții săi, și de aceea va trebui să căutăm a rezolva lucrurile fie în munți, fie cel mult la eșirea din ei.

Terenul prezintă oarecare avantaje; inamicul va trebui să facă cel puțin trei zile de marș în teren dificil; dar acesta nu este destul, mai ales dacă am ține socotélă de superioritatea Austriei, fie ca număr, fie ca iutélă în mobilizare.

Este necesar deci a lua alte măsuri spre a opri atacul în drum, și a' opri cu forțe puține; cu alte cuvinte, a' face să piardă timp, până la complecta mobilizare a apărării.

În acest scop apărarea are nevoie de pozițiuni de oprire, organizate defensiv prin întăriri permanente, sau numai prin simple corecțiuni ale terenului și baricade.

Are nevoie apoi de o linie de pozițiuni defensive, pe care să se rezime rezervele tactice pentru apărarea văilor, și chiar la trebuință să primescă lupta cu ele; și în fine, este necesară o linie de puncte pe care să se pótă resemă rezerva strategică, sau să permită rezervelor tactice a rezista, concentrându-se până la sosirea ei.

Aceste pozițiuni în secțiunea la Est de Olt, ar putea fi, începând de la drépta:

I-a Linie.

Pe calea Buzău : Fața-Cheț-Nehoi.

- Pe calea Bratocea : Suzana-Valea largă.
„ Predeluși : Teșila-Defileul-Secaria.
„ Predeal : Bușteni-Defileul-Horăștiilor.
„ Strunga : Defileul-Strunga și Cosieni.
„ Bran : Podul-Dâmbovița-Dragoslave.
„ Căineni : Pripore (lângă Surduc).

Linia II-a.

Cislău, Isvórele, Comarnic-Câmpina, Stoinesci-Câmpu-Lung. Tigveni-Curtea-de-Argeș.

Linia III-a.

Ploesci-Târgoviscea-Pitesci ;

Cu pozițiuni preparate :

Câmpina-Pitesci

Centrul apărării mobile :

Bucurescii.

Tóte aceste măsuri fiind luate, rezistența ar deveni destul de solidă, pentru ca să pótă opri pe inamic în drumul său, și a'l pune în necesitate de a primi bătălia în condițiuni defavorabile.

În Oltenia, apărarea este mai simplă, condițiunile ofensivei fiind mai próste, fie ca linii de invație în sine luate, fie ca distanță între ele; totuși, măsuri serioase trebuesc luate și aci, de și nu se póte presupune o invație a forțelor principale prin acea parte.

Am vėđut că, în cas când rezistența munților ar fi învinsă la Est de Olt, apărarea nu ar mai avea destul spațiu spre a manevra în adâncime, de aceia ea va fi nevoită să se întórcă spre una din laturi. Spre Moldova, cum vom vedea, condițiunile sunt desavantagióse; mai bune sunt spre Oltenia. Decí, voind a împinge rezistența până la ultima extremitate, apărarea va căuta să pue Oltul între ea și inamic, și să orga-

niseze rezistența în această parte a țerei, luând un front perpendicular pe direcția invaziunii. În acest caz, flancurile și spatele apărării ar rămâne expuse atacurilor, dacă nu s'ar lua din timp toate măsurile, pentru ca apărarea să se pôte exercita în siguranță. Va trebui în acest caz, o acțiune pasivă pe flancuri, rezemată pe lucrări de întărire, și una activă, față cu grosul invaziunii.

Apărarea se pôte esercita în spre munții :

I-iū, în punctele : Rîu-Vadului, Căineni, Lainici. Burnesci, Vârciorova, Gura-Văei, Poroina.

În linia II-a: La Filiași, care resumază apărarea porțiunii d'între Dunăre și Jiū. La Râmnicu-Vâlcea.

Este bine să amintim aci, că Austria dispune de o flotă fluvială de mare valóre, și că în cas când am voi să resistăm în Oltenia, și măsurile ar fi bine luate, nu este cu neputință ca ea să cerce a întórce această apărare, întrebuițând flota sa; de aci resultă importanța flotei nóstre pentru apărarea Dunărei, precum și a orî-căror altor măsuri luate în scopul de a împedica trecerea vapórelor pe Dunăre.

Spre Olt, Slatina este de o valóre capitală.

Craiova, de sigur, devine centrul apărării, fiind nodul tutulor comunicațiilor din Oltenia.

Frontiera de apus constituită de Carpații orientali. Din nodul cum sunt distribuite căile de comunicațiune, și direcția lor față cu crésta munților, se pôte deduce că pe această parte a frontierei comunicațiunile sunt mai puține și în condițiuni mai mediocre ca pe frontiera de Nord a României mari.

Pe o întindere de peste 300 kilometri avem numai trei căi mai principale (Oituz, Palanca, Prisecani) și alte două cu totul secundare (Uz, Biczaz).

Mai putem adăoga și linia Dorna, de și ea este cu desăvârșire excentrică.

Este de observat acum că liniile Prisecani și Dorna sunt foarte lungi, și traversarea munților poate să dureze mai bine de opt zile, ceea ce le face să devie cu totul defavorabile pentru operațiunii importante.

Pare deci că numai căile Oituz și Palanca, împreună cu secundara Uz, presint condițiuni mai favorabile; ele se găsesc, este drept, pe un front de 60 kilometri; dar sunt singurile care pot fi adoptate, fie că frontul merge din ce în ce micșorându-se în spre interiorul Moldovei, fie că traversarea munților este mai ușoară.

Este de notat însă, că linia Palanca face un mare ocol și că este în proste condițiuni, plus că este și cam departe de linia Oituz, de aceea se poate crede că adevărata linie de invație va fi numai calea Oituz, iar cele-l-alte vor fi numai nisce linii secundare.

Trebue să notăm că linia Oituz, de și este în condițiuni bune, totuși, ea nu are valoare de cât pentru nisce operațiunii ce s'ar localiza în Moldova, căci spre restul țerei această linie este tăiată de fortificațiile de la Focșani.

În resumat putem conchide, că frontiera sa muntosă din Moldova e mai puțin expusă de cât cea din România mare și acesta pentru următoarele cause :

1) Trecătorile în munți sunt strâmte și înalte și obligă, pentru a le trece, formațiuni în colóne subțiri și lungi.

2) Singur drumul de la Oituz este favorabil.

3) Debușeurile văilor în Moldova permit de a împedica eșirea din munți.

4) Nu se pot lua măsuri spre a asigura legătura între colóne, dacă trecerea este contrastată.

5) Înaintarea spre interiorul țerei cu totul grea (lipsește drumuri de fer).

6) Se găsesc poziții tari defensive.

Singurul avantaj ce poate avea atacul în această parte, este linia relativ scurtă de la Oituz la Galați, (4—6 zile de marș). Ținându-se însă seamă de dificultățile enumerate, asemenea de cursul râurilor, de direcțiunea liniilor ferate, rezultă fără nici o îndoială că intrarea în Moldova prin Bucovina este mult mai ușoară, de și acesta este nu mai puțin desavantajată.

Ori-cum însă, posibilitatea unui atac d'înspre frontiera muntoasă a Moldovei, nu poate fi exclusă și cum condițiunile defensive în această parte, de și favorabile, nu sunt atât de bune, în cât să fim siguri că ori-ce încercare va fi zădărnicită cu forțe relativ restrânsă, este nevoe și aici, ca și în Alpii Transilvaniei, a se lua măsuri de apărare, care să facă înaintarea inamicului cât s'ar putea de grea. Și aici măsurile de apărare ar putea să consiste din trei linii de puncte, întărite și eșalonate prin văile strebătute de căi de comunicațiuni

Măsuri de apărare :

1-a Linie.

Pasul Oituz-Hârja (Valea Oituz).

Pasul Uz (Valea Uz).

Palanca, Comănești, Doftana, (Valea Trotuș).

Prisecani, (Bistricióra), Hangu (Bistrița).

II-a Linie.

Ocna—Valea Uz și Trotuș.

Onesci—Valea Trotuș și Oituz.

Piatra—Valea Bistriței-Bistricióra.

III-a Linie.

Adjud.

Centru apărării, la Focșani.

b) Frontiera Dorna-Mamornița

Acastă frontieră nu este determinată de nici un element geografic continuu, sau de mare valoare, căci nu urmăzează nici o linie naturală; bine definită.

Intre Bistrița și Moldova, frontiera traversază munții Bistriței mari, urmând mai întâi crăsta principală și apoi crăsta ramurei dintre Suha și Ostra, încovoidu-se pe la capul văei acestui din urmă riu. Intre Moldova și Sucéva, ea urmăzează cursul mai multor riușore; de la Știrbesci urcă valea Sucévei, până la Ițcani, și de aci până în Siret, precum și din Siret în Prut. este determinată. sau de nisce pîrae fără însemnătate, sau trasă peste diferitele cóme de déluri ce despart aceste pîrae.

Frontiera se presintă în formă de unghiü drept. În lungul-său exist două linii de comunicații, câte una de fie-care parte. Acestea sunt: în Bucovina, linia Dorna-Gura Humórei, Sucéva, Siret, Cernăuți, în Moldova, Șarul Dornei-Fălticeni-Botoșani-Dorohoiü-Mamornița.

Aceste linii nu au aceeași importanță, ca pe frontierele cele-lalte, de óre-ce obstacolele naturale nu sunt în lungul lor, ci în curmeziș; totuși, și aci probabil, primele

operațiunii. se vor desvolta pe trunchiurile ce le pun în legătură.

Este de observat că linia Austriacă este în mai bună stare ca practicabilitate, dar are defectul de a fi foarte aprópe de frontieră; cea din România este în condlțiuni inferióre, dar este mai puțin expusă.

Trunchiurile de legătură între ele sunt :

- 1) Șarul Dornei—Dorna-Vatra,
- 2) Fălticeni—Gura Humórei,
- 3) Fălticeni—Sucéva,
- 4) Botoșani—Sucéva,
- 5) Botoșani—Siret (Mihăileni),
- 6) Dorohoiu—Siret (Mihăileni),
- 7) Mamornița—Cernăuț.

Până la Valea Moldovei terenul este muntos și ne strebătut de comunicație, singura legătură între cele două linii considerate, este drumul din pasul Dorna, care atât într'o parte, cât și în cea-l-altă se continuă prin teren greú, văi strimte; așa în cât este aprópe sigur că operațiunii însemnate nu se vor desfășura în acéstă parte, ci în partea de frontieră, coprinsă între Moldova și Prutul superior.

În acéstă parte, rețéua este bogată și liniile paralele cu frontiera sunt legate prin șase trunchiuri.

Examinând cum sunt distribuite aceste trunchiuri, putem vedea că ele pornesc din Bucovina din patru puncte situate pe linia Austriacă : Gura-Humorei, Sucéva, Siret și Cernăuții, ducând în Moldova la Fălticeni și Botoșani.

La Botoșani converg tóte drumurile de la Sucéva Siret și Cernăuți, iar la Fălticeni cele de la Sucéva și Gura-Humorei.

Admițând cazul unei invaziuni pe aceste căi, este de notat că : de la Botoșani se poate urma în spre interiorul țării două sosele : Botoșani-Târgu-Frumos și Botoșani-Soldănesci-Lespezile-Târgu-Frumos.

Primul este prin deluri, iar al doilea de prastă construcție.

De la Fălticeni, din contra, există numai o singură sosea, dar condițiunile sunt bune sub toate raporturile.

Valea Moldovei este largă și populată.

În orî-ce cas, ambele aceste drumuri duc în valea Siretului la Roman, așa că orî-care ar fi ales din ele, sau chiar de ar fi urmate amândouă, Romanul are o importanță vădită; și dacă Fălticeni și Botoșanii sunt două puncte de oprire, Romanul este punctul pe care va trebui să se rezeme apărarea Moldovei despre Bucovina.

Romanul poate fi întors prin soseaua Fălticeni-Piatra-Bacău; și din această cauză, spre a completa apărarea în această direcție, este necesar de a se intercepta această linie, întărind Piatra și puind acest punct în legătură cu Romanul prin întăriri intermediare.

De la Botoșani, operațiunile ar putea fi îndreptate și asupra Iașului, de și Romanul constituie o amenințare foarte serioasă pentru o astfel de întreprindere.

În orî-ce cas, importanța Iașului este netăgăduită față cu o invazie venită din spre Bucovina, și de aceea se poate crede că apărarea Moldovei în această direcție să implice a se lua oșești-care măsuri defensive și la Iași.

Măsuri de apărare.

I-a Linie. Vatra Dornei-Fălticeni-Botoșani.

II-a Linie. Piatra-Roman (Iași).

III-a Linie. Adjud și Focșani.

c) Frontiera spre Rusia

Cel d'ânteiū obstacol de care se vor isbi operațiunile ofensive pornite din Rusia spre teritoriul nostru, cât și vice-versa, este linia Prutului, de la Mamornița la gura sa, și linia Dunărei, de la confluența Prutului la Mare.

Linia Dunărei constituie un obstacol prea serios, față cu Prutul, pentru ca operațiunile principale să fie atrase în această parte; afară de casuri excepționale, în care situațiunea strategică să mpue alegerea acestui din urmă drum, cu tóte greutățile ce el presintă.

Abstracție făcând chiar de obstacolul ce presintă Dunărea în această parte, greutățile mai provine și din faptul, că rețeaū de comnicație din Dobrovia nu are desvoltare suficientă spre a favorisa mișcarea maselor mari, așa în cât se póte afirma că numai când dificultățile ar fi prea mari în Moldova, invașiunea Rusă să se îndrepte spre Dobrovia. Dar chiar în acest cas, nu se va opera probabil prin Dobrovia de cât în scopul de a întórce apărarea din Moldova, iar nici de cum pentru a trece esclusiv pe aici.

Considerînd din contra, cursul Prutului, obstacolul ce el presintă nu este atât de serios pentru ca să se póta presupune că atacul va prefera să forțeze linia Dunărei, spre a întórce apărarea Prutului. Prin urmare primele operațiuni vor fi îndreptate către Prut; și numai din această singură considerațiune, rezultă tótă importanța acestui curs de apă pentru noi.

Valórea strategică a Prutului

Valórea unui curs de apă, din punctul de vedere militar, consistă din obstacolul material, ce el presintă

treceilor de pe un mal pe altul. Acesta pentru că, cel care înainteză este silit să piardă timp, și apărarea profitând de el poate să și concentreze forțe suficiente pe punctul amenințat.

Vedem de aci că valoarea unui riu depinde, în primul loc, de doi factori:

1) Intinderea cursului.

2) Volumul apelor.

În adevăr, cu cât cursul va fi mai întins, cu atât supravegherea va fi împrăștiată și concentrarea apărării mai anevoioasă, de unde decurge că atacul are mai multă probabilitate să forțeze trecerea, mai înainte ca apărarea să se fi putut concentra asupra punctului amenințat cu forțe suficiente.

Din contra, cu cât apele vor fi mai mari, trecerea va prezenta mai multe greutate și va cere prin urmare mai mult timp, ceea-ce va permite apărării să se concentreze.

Din aceste puncte de vedere, valoarea Prutului este mică, de o parte cursul său este lung și concentrarea pe un anumit punct ar avea nevoie de un timp îndelungat, în cas când s'ar supraveghea tot cursul său; iar pe de altă parte, volumul apelor sale este mic, așa că operațiunile de trecere se pot executa în puțin timp, ceea-ce va face de sigur ca apărarea să nu pótă alerga la vreme, în fața punctului ales pentru trecere, cu forțe concentrate.

Dar pe lângă factorii arătați mai sus mai este un al treilea, care înrîurește poate în aceeași măsură asupra valorii unui curs de apă; acest factor este rețeaua de căi de comunicație.

Când volumul apelor este mare, punctele de trecere

sunt rare și supravegherea este mai ușoară, putându-se limita numai la aceste puncte.

Din contra, când volumul este mic, punctele de trecere sunt mai dese și supravegherea presintă dificultăți; mai este de observat că, din aceste numeroase puncte, multe din ele nu au valoare de cât pentru mici detașamente; căci, de către masele mari, nu pot fi întrebuințate de cât punctele, ce se găsesc pe prelungirea căilor mari de comunicațiune, sau în apropierea lor. Resultă de aci că, cu cât punctele principale vor fi mai puține, cu atât măsurile contra trecerilor vor fi mai ușor de luat și, prin urmare, și valoarea rîului va fi mai mare, față cu operațiunile înseminate.

Sub acest raport, Prutul se găsește în condițiuni favorabile, de ôre-ce punctele mari de trecere sunt foarte limitate.

Se înțelege însă, că valoarea acestei condițiuni favorabile depinde, în primul loc, de distanțele ce separă diferitele puncte de trecere; cu cât ele vor fi mai mici, cu atât va fi mai avantajos pentru apărare; cu cât vor fi mai mari, condițiunile vor fi mai mediocre; în al doilea loc, depinde de condițiunile tactice defensive în care se găsesc punctele de trecere.

Punctele de trecere, indicate de căile de comunicațiune, sunt :

- 1) Galați. Linia de comunicație Reni-Galați.
- 2) Cahul. Linia de comunicație Cahul-Oancea-Galați.
- 3) Leova. Linia de comunicație Kișineu-Huși sau Bârlad.
- 4) Ungheni. Linia de comunicație Kișineu-Iași.
- 5) Sculeni. Linia de comunicație Bălți-Iași.

Aceste puncte se întind pe un front de mai bine

de 200 kilometri, ceea ce este mult. Totuși, condițiile nu ar fi cu desăvârșire defavorabile, dacă nu s'ar mai putea trece absolut prin alte puncte; dar în cazul nostru se întâmplă tocmai contrariul căci, pe lângă punctele citate, râul mai pôte'fi trecut prin alte puncte de și cu forțe mai puțin însemnate; aceste puncte sunt :

Fălciu, Gura-Sărata, Cotu-Morei, Bivolarii, Ștefănescii, Rădăuții.

În fine, chiar afară de acestea, Prutul pôte fi trecut și prin alte părți de detașamente ușore, mai cu seamă de cavalerie; și acésta din cauză că malul drept are o șosea în tot lungul său, iar pe malul stâng este o rețea bogată de căi naturale, ca și pe cel drept, precum și pentru că volumul apelor este mic.

Se pôte observa numai că, de la Leova în jos, adică pe o întindere de vr'o 120 kilometri, râul nu pôte fi trecut de cât prin punctele indicate, acésta din cauza mlaștinelor de care este acoperit fundul văei.

Așa în cât, fiind seamă că trupele inamice vor avea centrul lor de pornire la Kișineu, putem admite că porțiunea ce va trebui supravegheată, în tot lungul său, de aprópe, este cea dintre Sculeni și Leova, adică cam 100 kilometri, iar restul numai la punctele Fălciu, Cahul și Galați.

Putem conchide deci că sub acest raport, Prutul, de și nu se găsește în bune condițiuni, totuși nu este lipsit cu totul de óre-care valóre defensivă, în cât să nu pótă fi utilizat, ca prima linie de rezistență, spre a îngreua mersul inamicului spre interiorul țerei.

Sub raportul condițiunilor tactice, putem face următoarele considerațiuni: Prutul nu pôte fi trecut de cât pe poduri, a căror construcție ar presenta fórte

marî greutăţi, dacă ar trebui să se facă sub focul apărării.

În adevăr, fundul văii mai în tot cursul râului are o lărgime de cel puţin 3 kilometri şi râul nu curge prin mijlocul ei, ci când pe lângă un mal când pe lângă altul.

În cas când este lângă malul nostru, atunci de sigur că condiţiunile sunt favorabile, căci apărarea are acţiune pe tot şesul de dincolo de rîu, plus că rîul este protegiat direct de focurile ei.

În acest cas, trecerea nu pôte reuşi de cât cu forţe cu mult superioare, şi chiar atunci, ea rămâne o operaţiune de prima dificultate.

În cazul al 2-lea, trecerea râului este mai uşoră de efectuat mai ales când distanţa între rîu şi cresta, pe care ar lua poziţie apărarea, este superioară bătăiei tunului. Totuşi însă, rămâne faptul că după trecerea pe pod, inamicul va trebui să traverseze un şes expus acţiunei apărării.

Ca conclusiune putem dice că, de şi Prutul nu este un obstacol natural impuitor, totuşi trecerea sa forţată va fi o operaţiune grea, şi acesta mai cu sémă în cazul când rîul este în apropierea malului apărării. Totul însă depinde de forţele disponibile, pentru ocuparea punctelor principale de trecere şi de observarea părţilor. pe unde detaşamente mai uşore pot să trecă de pe un mal pe cel-alt.

În ori-ce cas, măsurile luate nu vor putea să împedice căderea acestei prime linii, care de alt-fel nu pôte fi considerată ca o linie principală de rezistenţă, din cauza slăbiciunei sale.

O dată perdut Prutul, altă linie de apărare natu-

rală, bine hotărâtă, nu există. Cursul inferior al Siretului poate servi ca linie de apărare, dar și el presintă diferite inconveniente; mai întâi, malul stâng (adică al atacului) domină perfect pe cel opus; apoi nu închide în curmeziș tot frontul atacului; în fine, curba ce descrie permite atacului o acțiune mai concentrată de cât apărării.

Pentru aceea, s'a căutat prin lucrări de fortificații a se remedia aceste inconveniente. Cele trei grupuri de fortificații, de la Focșani, Nămolosa și Galați, dau destulă tărie liniei Siretului, pentru a servi de linie principală de apărare, în defensivă, și de prima basă solidă în apărarea liniei Prutului.

Este evident că terenul între Prut și Siret va fi de asemenea disputat, cu atât mai mult că liniile de invație sunt bine indicate prin formele terenului. Ele nu pot fi de cât:

1) Prin valea Dunărei propriu zisă, de la Keni spre Galați; linia acésta este deja apărată prin fortificațiile de la Galați; probabil însă că măsurile vor fi completate prin lucrări permanente sau provisorii; la nevoie chiar lucrări pasagere, timpul permițând, pot înlesni apărarea.

2) Prin valea Bârladului; acésta este linia cea mai avantajosă pentru primele operațiuni; de unde rezultă necesitatea unor măsuri de apărare între Bârlad și Vaslui.

Un cap de pod la Grozesci poate înlesni cu mult apărarea acestei linii.

3) Prin valea Bahluiului și apoi a Siretului; importantă prin faptul că este urmată de calea ferată.

Apărarea acestei linii va depinde de măsurile luate

direct pe ea, dar va depinde mai cu sémă de tǎria vǎei Bǎrladului, cu care comunică în condițiunii fórte bune și póte decǐ fi întórsă prin ea.

Linia Siretului, cu mǎsurile luate și cu cele ce se vor mai lua, devine o linie fórte tare, și de aceea nu trebuie esclusă ideia unei încercǎri de întórcere prin Dobrogiã.

Trebuie sǎ se observe însã cǎ Dunǎrea deja constituie o apǎrare destul de puternicǎ în acéstă parte, totuși se crede cǎ obstacolul prezentat de ea pentru a fi în adevér eficace, are nevoie de a fi susținut de vr'un punct de sprijin ales în interiorul Dobrogiei, cum ar fi Babadag, saũ chiar numai Cerna-Vodă.

d) Frontiera spre Bulgaria și Serbia

Frontiera spre Bulgaria și Serbia este constituită de fluviul Dunǎrea, a cǎrui importanță militară este de tótă evidența; primele operațiuni, fie dintr'o parte, fie din cea-l'alta, vor consta din trecerea acestei seriose bariere

Obstacolul ce presintă un curs de apă este în raport direct cu volumul apelor sale și cu greutatea ce presintă trecerea de pe un mal pe altul; valórea sa este însã în raport invers cu întinderea frontului ce póte fi amenințat.

Volumul apelor. Ca volum al apelor, Dunǎrea este un fluviũ de ântâiul ordin; adâncimea sa medie se póte dice cǎ este de 30 m., în puține pǎrți gǎsim adâncimi mai mici de 20 m., cum este la Calafat, unde la ape mici se reduce la 15 m; în unele puncte adâncimea trece chiar de 50 m., (Gura vǎei).

În orî-ce cas, se pôte đice că, Dunărea nu pôte fi trecută în nici o epocă a anului pe poduri expeditivă saũ făcute pe pari.

Lărgimea medie a fluviului pôte fi considerată de 1000 m. și la ape mari 1500 m.

În unele puncte fluviul presintă lățimi mici, dar acolo apele sunt rupte în mai multe brațe, cum se întâmplă între gura Ialomiței și Brăila. și între Tulcea și Marea-Négră.

În conclusiune, volumul apelor este destul de mare, pentru ca operațiunea de trecere să presinte dificultăți, independent de orî-ce alte considerațiuni; ea nu se pôte efectua de cât, saũ pe bastimente saũ pe un pod de vase, a cărui lungime va trebui să fie, mai în tóte părțile, cel puțin un kilometru.

Greutățile de trecere. În ceea ce privesce greutatețile de trecere, de pe un mal pe cel-l'alt, vom nota că afară de construcțiã materială a podului, mai este de considerat siguranța ce se pote avea pe timpul construcției și a trecerei primelor trupe. Acéstă siguranță depinde în primul loc de raportul, condițiunile de dominare între cele două maluri. Sub acest raport în general, malul drept al Dunărei domină pe cel stâng, pentru motivul că, pe când terenul de pe malul drept este constituit din coline de ridicare, cel de pe malul stâng este o câmpie aluvională, al cărui plan este la mai bine de 50 m., sub părțile cele mai lăsate ale malului drept.

Terenul imediat vecin malului stâng, pe o întindere medie de 15 kilometri de la fluviu, este mai jos și de cât planul câmpiei și de aceia comandamentul malului drept se pronunță și mai mult; fluviul perde dar din valórea sa defensivă pentru malul stâng.

Un alt fapt compensează însă, în mare parte, această stare de inferioritate a malului stâng.

În general, terenul dintre fluviu și piciorul terasei este môle și mlăștinos, așa în cât el nu pôte fi traversat de cât pe acolo unde mâna omului l-a făcut practicabil, creând căi de comunicațiune.

Solul de sub terasa danubienă și până în Dunăre este supus revărsărilor fluviului, formând lacurile, bălțile și vinele de apă, ce se găsesc pe terenul ce forma altă dată matca fluviului. Aceste lacuri, bălți, smâncuri, etc., reduc numărul punctelor favorabile trecerei fluviului, reprezentate prin istmurile dintre ele.

Ast-fel, în lungul Dunărei se înșiră lacul Bistrețul, balta Nedea, balta Potelu, lacul Suhaiul, smâncurile și brațele ce precedă balta de la apusul Giurgiului, balta Grecilor, balta Călărași. Brațul Borcea, lasă între el și brațul principal un teren plin de mocirle, bălți, brațe și insule acoperite de trestie; brațul Pasca ce începe la nordul Hârșovei, lasă de asemenea, între el și brațul principal, un sol supus inundațiunilor și de aceeași natură cu solul dintre brațul Borcea și fluviu. Mai jos, între Brăila și Isacea, solul din dreapta fluviului este pe o marea lărgime supus inundațiunilor (10 kilometri).

Înainte de a ajunge la Tulcea, Dunărea se desparte în două brațe : brațul Kilieș la nord, și brațul de la sud, descompus în brațul Sulinei și sf. George. Brațul Kilieș prezintă mai multe vine între Ismail și Kilia, și între Kilia și Vilcov, apoi se aruncă în mare prin mai multe guri.

Brațul Sulinei, singurul navigabil, se varsă la Sulina. Insula Letea la nord și sf. George la sud, despart acele trei brațe.

Din cauza acestor condițiuni ale fluviului, puntele de trecere sunt rare, de óre-ce nu pot fi de cât acolo unde terenul este practicabil.

Afară de acésta, inferioritatea malului stâng față cu cel drept mai este compensată prin existența terasei. În adevăr, comandamentul malului drept se întinde numai asupra trecerei fluviului nu și asupra terenului ce trebuie străbătut spre a se eși din fundul vechiului pat al Dunărei, căci acest teren este afară din acțiunea eficace a tunurilor de câmp, aședate pe malul opus; el este însă cu totul sub focul primei terase. Resultă de aci că eșirea din vechiul pat al fluviului, va fi o operațiune tot atât de grea ca și trecerea lui, căci terasa domină tot terenul dintre ea și fluviu, teren deja puțin favorabil manevrei prin natura sa însăși.

Din toate cele spuse rezultă că, trecerea de pe malul stâng pe cel drept presintă mari dificultăți, dacă ea ar trebui să se esecute sub focul direct și eficace al apărării, și, de aceea, nu este prudent de a fi încercată, de cât în acele puncte unde malurile sunt la acelaș nivel; sau în cazul contrar, va trebui, prin manevre bine combinate, a se efectua prin surprindere.

Trecerea în sensul opus presintă mai puține greutăți, mulțumită diferenței de nivel între cele două maluri; totuși, ea nu se póte efectua în condițiuni favorabile, de cât în punctele unde terenul de pe malul stâng este practicabil și favorabil manevrei, acésta mai cu ose-bire în cazul când trecerea ar trebui să se esecute sub focul apărării.

Întinderea cursului. Față cu Serbia întinderea Dunărei este foarte mică, apărarea sa va fi lesne de făcut, și prin acésta, valórea obstacolului ce ea presintă a-

tinge maximul său, mai ales dacă am ține socotélă că de la Orșova la Gura Timocului, malul stâng domină pe cel drept.

Față cu Bulgaria, condițiunile sunt mai puțin favorabile, totuși însă nu atât de mediocre cât ar părea la prima vedere. În adevăr, dacă s'ar ține sémă de totă porțiunea ce constituie frontiera între cele două State, adică de la gura Timocului la Silistra, cu alte cuvinte mai 500 kilometri, de sigur că valórea defensivă a Dunărei ar deveni póte îndoelnică față de forțele de care dispune atât România cât și Bulgaria; nu trebuie să uităm că spre Dobrogiă nici un obstacol nu se opune invađiunei și că, prin urmare, o parte din forțe vor fi atrase în acea direcție.

Din cauza însă a modului cum sunt dispuse cele două capitale, precum și din modul cum sunt ele legate cu Dunărea, se póte prevedea că operațiunile principale nu se vor întinde pe întreaga porțiune ce considerăm. ci numai pe o parte.

Care va fi această parte alésă pentru esecutarea trecerei, este greu a se determina, totul depinđend de situațiunea strategică în care se vor găsi cele două părți; putem admite însă, judecând numai după elementele geografice (obstacole și căi de comunicație), că aceste porțiuni vor fi :

În cazul unei ofensive Române: porțiunea dintre gura Timocului și a Vidinului, având ca obiectiv Sofia; iar pentru o ofensivă Bulgară, porțiunea dintre Vidin și Silistra având ca obiectiv Bucurescii.

În adevăr, o ofensivă Bulgară, dacă ar pătrunde în țară prin Oltenia, ar avea de învis rezistența organizată pe linia Oltului precum și pe cele-alte cursuri mai puțin

importante dar cari pot crea dificultăți, de natură a întârzia mersul înainte, cum sunt: Vedea și Argeșul. În plus, ofensiva ar trebui să înainteze spre București, expunându-și continuu flancul stâng atacurilor ce ar putea porni din văile Carpaților.

De asemenea, dacă ofensiva Română ar voi să pătrundă prin centrul frontului pe la Rusciuc sau Șiștov, independent de oricare altă considerație, chiar dacă trecerea s'ar efectua cu succes, va trebui să facă un ocol spre dreapta, pentru ca să înainteze către Sofia, expunând ast-fel flancul său atacurilor din Balcani, și pôte chiar spatele.

Înaintearea direct spre Sud, prin pasurile din Balcanii centrali, spre valea Tundjei, nu ar prezenta avantaje de cât în cazul, când centrul vitalității Bulgare s'ar transporta în Rumelia, părăsind basenul Sofia. Rezultă deci că, pentru România calea sa de invație este din Oltenia direct spre Sofia, iar a Bulgariei prin centrul frontului.

Ast-fel stând lucrurile, frontul serios amenințat, atât pentru o parte cât și pentru cea-l'altă, se reduce la jumătate și prin urmare valoarea defensivă a fluviului, față cu direcția probabilă a operațiunilor principale, nu este mai de loc slăbită de întinderea cursului său.

Puncte de trecere. Punctele de trecere sunt limitate pentru ambele țări din cauza naturei malurilor.

Pentru România, ele nu sunt favorabile de cât acolo unde malul stâng nu este sub cel drept, iar pentru Bulgaria acolo unde malul stâng este mai puțin mlăștinos.

Din împărțirea ce am făcut cursului Dunărei, rezultă că pentru România, din punctele favorabile de trecere

sunt de mai mare valoare cele din Oltenia; iar pentru Bulgaria, cele din porțiunea dintre Vidin și Silistra.

De la Timok la Vidin. In această parte ultimele ramuri ale delurilor din munții Mehedinți se întinde către Dunăre, silind'o să ia o direcție generală cam spre Sud, de la Turnu-Severin la Calafat. Aici dar fluviul nu curge într'un șes și o margine de deluri, ci între două lanțuri de coline, prin urmare nu există terasă pe malul stâng și ca consecință comandamentul malului drept nu este continuu. Din contra, în multe puncte malul stâng domină pe cel drept, și de sigur aceste sunt punctele cele mai favorabile de trecere.

In fața Gruei se găsește gura Timocului, care prezintă un mic șes, așa în cât malul stâng domină pe cel drept, dar punctele de trecere sunt prea esențiale și poate mai importante față cu Serbia. De la Cetatea la Ciuperceni malul stâng domină continuu pe cel drept, și prin urmare trecerea poate fi înlesnicioasă.

Acésta explică existența întăririlor de la Vidin. In jos de Ciuperceni malul drept domină aproape neînterupt pe cel stâng.

Intre Vidin și Isker. Cóna colinelor din Bulgaria se retrage depărtându-se de fluviu la vre-o 10 kilometri, așa că malurile sunt cam la același nivel, ba în unele puncte pare mai răsărit cel stâng. Resultă că între Corabia și gura Oltului trecerea nu prezintă alt inconvenient de cât acela că malul opus este mlăștinos, el este însă străbătut de drumurile ce pun în legătura Măgura, cu Golentz și Gigin. In România converg spre această parte două căi ferate: Costesci, T.-Măgurele și Slatina-Corabia, precum și mai multe sosele județene

și comunale, ceea ce poate permite o concentrare destul de repede a forțelor asupra acestei porțiuni.

Așa dar, punctele de trecere par a fi cele de pe lângă Calafat și la Vest de T.-Măgurele. Cele d'ântei presintă însă inconvenientul că sunt prea excentrice față cu capitala București, și nu sunt destul de legate prin comunicații cu interiorul țării; pe câtă vreme cele din urmă sunt cu totul lipsite de aceste inconveniente; se găsește pe linia ce unesce Bucureștii cu Sofia, și sunt legate cu o rețea bogată de comunicațiuni.

Intre gura Vidului și Siliștra. In această porțiune punctele de trecere de pe malul drept pe cel stâng sunt limitate. după cum am spus, din cauza mlăștinilor ce se găsesc pe malul Român.

Putem nota ca favorabile: Nicopoli-Turnu-Măgurele, Șiștov-Zimnicea, Rusciuc-Giurgiu și Turtucaia-Oltenița.

Dintre toate, cel mai indicat este cel de la Rusciuc, pentru motivul că, atât de o parte cât și de cea-laltă a Dunărei converg mai multe căi de comunicațiuni și are capăt aici linia ferată bulgară Varna.

In Dobroglia. In această porțiune Dunărea presintă un obstacol foarte serios, rupându se în mai multe ramuri, și de aceea probabil o ofensiva bulgară, îndreptată contra Dobrogliei, nu va fi întreprinsă de cât în cașul când ar avea ca obiectiv final ocuparea acestei provincii.

In ori-ce cas, Hârșova pare a fi punctul cel mai vorabil de trecere; iar dacă se va construi podul de Cerna-Voda, acesta va fi punctul cel mai important, motiv pentru care se crede că fortificarea sa va fi indispensabilă.

TABLA DE MATERIE

INTRODUCERE

Importanța geografiei 5.—Importanța studiilor geografice din punctul de vedere militar 6.—Necesitatea unor studii geografice curat militare 12.—Definiția geografiei militare 13.—Importanța terenului în operațiunile militare 13.—Elementele geografice, clasarea lor 14.—Punctele de vedere din care se vor studia elementele geografice 15.

PARTEA I

Cap. I.—Studiul elementelor geografice

Munții. Influența munților asupra operațiunilor militare și importanța lor 17.—*Câmpiile.*—Importanța câmpiilor 25.—Valoarea diferitelor obstacole din câmpii 26.—*Zonele deluroase* 29. *Țermurile maritime* 30. — *Frontierile.* Importanța lor 31.—*Căile de comunicație* 32.—*Centrele populate* 36.—*Fortificațiile* 36.

CAP. II.—Principii de strategie necesare în studiul geografiei militare

Teatrul de operațiuni și subdiviziunile sale. Teatrul de resboi 38.—Teatrul de operațiuni 33.—Escher strategic 40.—Zona de operație 40.—*Suprafețe, linii și puncte strategice.* Baza de operație 40.—Zona de concentrare 43.—Front strategic 46.—Front de operații 46.—Linii și puncte de apărare 47.—Obiective 47.—Linii de operații 48.—Linii de comunicații 50.

PARTEA II

ROMANIA

Privire generală 52.—Formele terenului 55.—România la Vest de Milcov: *Zona muntoasă* 55.—Zona dealurilor 56.—Zona șeasă 57.—Cursuri de apă 57.—Comunicațiuni 58.—Centre populate 9.—Moldova: *Zona muntoasă* 62.—Zona delurilor 62.—Zona șeasă 64.—Hidrografia 64.—Comunicații 66.—Centre populate 68.

Oltenia 68.—Orografia 69.—Masivul dintre Dunăre și Jiū 69.—Masivul din Jiu și Olt 72.—Hidrografia: Afluenții mici ai Dunărei 74.—Cursul Jiu 76.—Cursul Oltului 79.—Căi de comunicație 81.—Considerațiuni asupra frontierei despre Austria 86.

România mare 88.—Orografia.—Masivul dintre Olt și Prahova 83.—Masivul dintre Prahova și Buzău 93.—Masivul la Est de Buzău 94.—Hidrografia: Afluenții din stânga Oltului 95.—Vedea 96.—Argeșul 97.—Ialomița 101.—Afluenții Siretului 104.—Căi de comunicație 106.—Considerațiuni asupra frontierei despre Austria 113.

Moldova 115.—Orografia 116.—Masivul de la Sud de Oituz 117.—Ma-

II

sivul dintre Oituz și Trotuș 118. — Masivul dintre Trotuș și Bistricióra 119.—Masivul de la Nord de Bistricióra 120.—Hidrografia: Siretul și afluenții săi 121.—Prutul și afluenții săi din dreapta 132. — Căi de comunicație 134.—Considerațiunii asupra frontierei muntoase a Moldovei 138.

Dunărea 148.—Câmpia Dunărei 151.

TRANSILVANIA

Intinderea și populația 156.—Clima 157.—Orografia 158: Latura de Nord 159.—Latura de Vest 160.—Latura de Sud 164.—Latura de Est 166.—Zonele deluroase 168.—Zonele șese 168.—Hidrografia 170.—Comunicațiunii 171.—Notițe istorice 174.

BUCOVINA

Intindere și Populație 176.—Orografie 177.—Zona dealurilor 178. — Șesurile 179.—Hidrografia 179.—Căi de comunicație 180.—Importanța militară 182.—Notițe istorice 183.

BASARABIA

Generalitate 186.—Hidrografia 184.—Orografia 184.—Comunicații 186.—Notițe istorice 187.

PENINSULA BALCANICA

Considerațiunii generale 188.—Hidrografia 195.—Orografia 199.—Căi de comunicație 205.—Considerațiunii 208.

BULGARIA

Notițe istorice 209. — Intindere și populație 211. — Orografie 213.—Hidrografie 217. Comunicații 218.—Centre populate 220.—Intăriri 221.—Considerațiunii generale 221.

APARAREA ROMANIEI

Considerațiunii 225. — a) Frontiera spre Austria 225. — b) Frontiera Dor-na-Mamornița 236. — c) Frontiera spre Rusia 239. — d) Frontiera spre Bulgaria și Serbia 245.

